

OPETUSMINISTERIÖ

YLIOPISTOJEN KAKSIPORTAISEN
TUTKINTORAKENTEEN TOIMEENPANO

39:2002

KUVAILEHTI

Julkaisija
Opetusministeriö

Julkaisun päivämäärä
31.10.2002

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Yliopistojen tutkintorakenteen kehittämistyöryhmä		Julkaisun laji työryhmän muistio	
Puheenjohtaja Markku Mattila Sihteerit Sirkka-Leena Hörkkö, Anita Lehikoinen, Birgitta Vuorinen, Johanna Wallius		Toimeksiantaja Opetusministeriö	
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Yliopistojen kaksiportaisen tutkintorakenteen toimeenpano		Toimielimen asettamispvm 11.1.2002	Dnro 1/043/2002
Julkaisun osat muistio + liitteet			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Työryhmän tehtävänä oli laatia esitys yliopistojen perustutkintorakenteen muuttamiseksi kaksiportaiseksi. Työryhmän tuli laatia esitys niiksi toimenpiteiksi, joita tarvitaan alakohtaisesti kaksiportaisen tutkintorakenteen toimeenpanemiseksi. Tavoitteena on saada aikaan tutkintorakenne, jossa kaikki opiskelijat suorittaisivat ensin kolmivuotisen kandidaatin tutkinnon ja sen jälkeen halutessaan kaksivuotisen ylemmän korkeakoulututkinnon.</p> <p>Työryhmän tuli laatia tavoitteet alemmille ja ylemmille korkeakoulututkinnoille ja yleiset suuntaviivat maisteriohjelmien kehittämiseksi. Lisäksi työryhmän tuli arvioida muut erillisten alakohtaisten tutkintoasetusten kehittämistarpeet sekä perustutkintojen kehittämisen vaikutuksia tieteelliseen jatkokoulutukseen.</p> <p>Työryhmän tuli myös tehdä ehdotus, jolla nykyistä opintoviikkomitoitusta voitaisiin kehittää paremmin yhteensopivaksi ECTS-järjestelmän kanssa.</p> <p>Työryhmän tuli laatia ehdotukset tarvittaviksi säädösmuutoksiksi.</p> <p>Työryhmä ehdottaa, että kaksiportainen tutkintorakenne otetaan käyttöön kaikilla koulutusaloilla 1.8.2005 alkaen. Työryhmä ehdottaa opintoviikkojärjestelmästä luopumista ja siirtymistä ECTS-pohjaiseen opintojen mitoitukseen. Yksi opintovuosi merkitsisi 1600 opiskelijatyötuntia ja tuottaisi 60 opintopistettä. Työryhmä painottaa, että uudistuksen yhteydessä tutkintovaatimukset eivät saisi nykyisestään kasvaa ja uusien vaatimusten tulisi perustua alakohtaiseen ydinainesanalyysiin. Uusien opetussuunnitelmien tulee mahdollistaa opiskelijoiden henkilökohtaisten opetussuunnitelmien käyttöönotto sekä opintojen riittävä valinnaisuus.</p> <p>Alemman korkeakoulututkinnon laajuudeksi työryhmä ehdottaa 180 opintopistettä. Tutkinto tulisi voida suorittaa kolmessa vuodessa. Ylemmän korkeakoulututkinnon laajuudeksi ehdotetaan 120 pistettä, eli kahden vuoden opintoja. Työryhmä ehdottaa, että opiskelija-valinnassa opiskelijat valittaisiin suorittamaan alempaa ja ylempää korkeakoulututkintoa yhdellä valinnalla.</p> <p>Työryhmä ehdottaa, että yliopistot perustaisivat tutkimuksen ja työelämän uusiin tarpeisiin vastaavia maisteriohjelmiä. Ns. maisteriohjelminä järjestettävään koulutukseen opiskelijat valittaisiin erillisellä haulla. Kelpoisuuden näihin opintoihin tuottaisi soveltuva alempi korkeakoulututkinto tai ammattikorkeakoulututkinto tai niitä vastaava koulutuksen taso. Sisällöllisten erojen vuoksi yliopistot voisivat edellyttää opiskelijoilta enintään 60 opintopisteen laajuisia täydentäviä opintoja.</p> <p>Työryhmä ehdottaa myös vieraskielisten tutkintoon johtavien koulutusohjelmien järjestämistä yliopistoihin.</p> <p>Työryhmä ehdottaa, että nykyiset yliopistojen perustutkintoja sekä tieteellisiä ja taiteellisia jatkotutkintoja koskevat 20 asetusta kumottaisiin ja korvattaisiin yhdellä yhteisellä valtioneuvoston asetuksella yliopistojen tutkinnoista. Samalla väljennettäisiin tutkintoja koskevia säädöksiä. Työryhmä esittää, että yliopistojen välinen koulutusvastuujako säilyy nykyisellään. Muutoksista tähän neuvoteltaisiin ja päätettäisiin ministeriön ja yliopistojen välisissä tulossopimuksissa.</p> <p>Lisäksi työryhmä esittää yliopistolakia tarkistettavaksi opiskelijavalinnan, kelpoisuutta koskevien säännösten ja tutkintojen perusteiden sekä tutkintokielen osalta.</p>			
Avainsanat (asiasanat) tutkintorakenne, opintojen mitoitus, opintoviikko			
Muut tiedot			
Sarjan nimi ja numero Opetusministeriön työryhmien muistioita 39:2002		ISSN 0359-761X	ISBN 952-442-163-1
Kokonaissivumäärä 43 + liitteet	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Yliopistopaino		Kustantaja Opetusministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare
Undervisningsministeriet

Utgivningsdatum
31.10.2002

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare) Arbetsgruppen för utveckling av universitetens examensstruktur Ordförande Markku Mattila Sekreterare Sirkka-Leena Hörkkö, Anita Lehikoinen, Birgitta Vuorinen, Johanna Wallius		Typ av publikation Arbetsgruppspromemoria	
		Uppdragsgivare Undervisningsministeriet	
		Datum för tillsättandet av organet 11.1.2002	Dnr 1/043/2002
Publikation (även den finska titeln) Verkställighet av en tvåstegsmodell i universitetens examensstruktur (Yliopistojen kaksipolttaisen tutkintorakenteen toimeenpano)			
Publikationens delar promemoria samt bilagor			
<p>Sammandrag Arbetsgruppen skulle göra en framställning om hur en tvåstegsmodell i universitetens examensstruktur för grundexamen skall införas. Arbetsgruppen skulle göra en framställning om de åtgärder som behövs per utbildningsområde för att tvåstegsmodellen i examensstrukturen skall kunna verkställas. Syftet är att åstadkomma en examensstruktur så att alla studerande först avlägger en treårig kandidatexamen och därefter om de vill en tvåårig högre högskoleexamen.</p> <p>Arbetsgruppen skulle sätta mål för lägre och högre högskoleexamen och dra upp allmänna riktlinjer för magisterprogram. Arbetsgruppen skulle också bedöma utvecklingsbehoven av övriga separata branschspecifika examensförordningar och verkningarna av de nya grundexamen för den vetenskapliga påbyggnadsutbildningen.</p> <p>Arbetsgruppen skulle också ge förslag om hur nuvarande dimensionering av studieveckor kan ändras så att den bättre gå ihop med ECTS-systemet.</p> <p>Arbetsgruppen skulle utarbeta förslag till de författningsändringar som behövs.</p> <p>Arbetsgruppen föreslår att tvåstegsmodellen i examensstrukturen tas i bruk på alla utbildningsområden från 1.8.2005. Arbetsgruppen föreslår att systemet med studieveckor skrotas och att dimensionering enligt ECTS införs i studierna. Ett studieår betyder 1600 arbetstimmar för en studerande och ger 60 studiepoäng. Arbetsgruppen understryker att reformen inte får leda till att examensfordringarna ökar, och nya fordringar bör baseras på en analys av kärnstoffet per bransch. Genom nya läroplaner bör det bli möjligt att ta i bruk individuella läroplaner för studerande och de studerande bör ha en tillräcklig valfrihet i studierna.</p> <p>Omfattningen av en lägre högskoleexamen är 180 studiepoäng, föreslår arbetsgruppen. En examen skall kunna avläggas på tre år. Omfattningen av en högre högskoleexamen är 120 poäng, enligt förslaget, dvs. två års studier. Arbetsgruppen föreslår att de studerande vid en och samma antagning väljs för att avlägga lägre och högre högskoleexamen.</p> <p>Arbetsgruppen föreslår att universiteten inför magisterprogram för att svara mot nya behov inom forskning och arbetsliv. Till den utbildning som anordnas som s.k. magisterprogram antas de studerande genom separat ansökan. En lämplig lägre högskoleexamen eller yrkeshögskoleexamen eller en motsvarande utbildningsnivå ger behörighet för dessa studier. På grund av skillnader i innehållet kan universiteten kräva att de studerande kompletterar sina studier med högst 60 studiepoäng.</p> <p>Arbetsgruppen föreslår också att utbildningsprogram på främmande språk som leder till en examen ordnas vid universiteten.</p> <p>Arbetsgruppen föreslår att nuvarande 20 branschvisa examensförordningar, inklusive förordningarna om vetenskapliga och konstnärliga påbyggnadsexamina, upphävs och ersätts med en gemensam statsrådets förordning om universitetsexamina. Samtidigt breddas examensföreskrifterna. Arbetsgruppen föreslår att universitetens ansvarsfördelning när det gäller utbildningen förblir vid det nuvarande. Eventuella ändringar förhandlas fram i resultatavtalen mellan ministeriet och universiteten.</p> <p>Arbetsgruppen föreslår också att universitetslagen justeras i fråga om antagning av studerande, behörighetsbestämmelser och examensgrunder samt examensspråk.</p>			
Nyckelord examensstruktur, dimensionering av studier, studievecka			
Övriga uppgifter			
Seriens namn och nummer Promemorior av undervisningsministeriets arbetsgrupper 39:2002		ISSN 0359-761X	ISBN 952-442-163-1
Sidoantal 43 + bilagor	Språk Finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Universitetstrycket		Förlag Undervisningsministeriet	

DESCRIPTION

Publisher
Ministry of Education

Date of publication
31 October 2002

Authors (If a committee: name, chair, secretary) Committee for the development of university degree structure Chair: Markku Mattila Secretaries: Sirkka-Leena Hörkkö, Anita Lehikoinen Birgitta Vuorinen, Johanna Wallius		Type of publication Committee report Contracted by Ministry of Education Committee appointed on 11 January 2002		Dno 1/043/2002
Name of publication Report of the committee for the development of university degree structure				
Abstract The mandate of the committee was to propose a reform of the university degree structure to comprise two cycles and measures needed to implement the two-tier degree structure in all the study fields. The aim was a structure in which all the students would first take a three-year bachelor-level degree and after that a master-level degree if they so wish. The committee was to determine the objectives for the bachelor- and master-level degrees and outline the development of specific master's programmes. Further, the aim was to assess the needs for amending the statutes governing different study fields and the impact of the reformed degrees on scientific postgraduate education. The mandate was also to make a proposal for ways to increase the compatability of the Finnish credit system with the ECTS system. The committee was further to draft the required amendments to legislation. The committee proposes that the two-tier degree structure be adopted in all study fields as from 1 August 2005 and that the present credit system be replaced by an ECTS-based system. In this, one year of studies would comprise 1600 student work hours and give 60 credits. The committee emphasises that the reform should not lead to an increase in degree requirements and that the new syllabi should be based on field-specific core content analyses. New syllabi should make students personal study plans possible and leave room for optional studies. According to the committee's proposal, the extent of the bachelor's degree would be 180 credits, which would mean three years of study. The extent proposed for the master's degree would be 120 credits, that is, two years of study. The committee proposes that in admissions, the students would gain the right to study both cycles by one application process. The committee further proposes that the universities develop specific master's programmes in response to the needs of research and the labour market. The students would be selected to these programmes in a separate application process. The admission requirement would be an appropriate bachelor-level degree, polytechnic degree or a corresponding level of education. In the case of substantial difference in the content of prior studies, the universities could require supplementary studies of 60 credits at the maximum. The committee also proposes that universities arrange degree programmes taught in foreign languages. The committee proposes that the present 20 Decrees governing university degrees be revoked and replaced by one Government Decree on university degrees. At the same time the statutes governing university degrees would be relaxed. In the opinion of the committee, the present division of responsibilities between universities should be retained. Any changes in it would be subject to agreement in target outcome negotiations between the Ministry of Education and the universities. The committee proposes that the relevant provisions in the Universities Act be amended.				
Other information				
Name and number of series Ministry of Education committee reports		ISSN 0359-761X	ISBN 952-442-163-1	
Number of pages 43 + appendices	Language Finnish	Price	Degree of confidentiality Public	
Distributed by Helsinki University Press		Published by Ministry of Education		

Opetusministeriölle

Opetusministeriö asetti 11.1.2002 työryhmän laatimaan esityksen yliopistojen perustutkintorakenteen muuttamiseksi kaksiportaiseksi.

Työryhmän tehtävänä oli laatia esitys niiksi toimenpiteiksi, joita tarvitaan alakohtaisesti yliopistollisen perustutkintorakenteen muuttamiseksi kaksiportaiseksi. Tavoitteena oli tutkintorakenne, jossa kaikki opiskelijat suorittaisivat ensin pääsääntöisesti kolmivuotisen kandidaatin tutkinnon ja sen jälkeen halutessaan pääsääntöisesti kaksivuotisen maisteritutkinnon.

Työryhmän tuli myös laatia tavoitteet alemmille ja ylemmille korkeakoulututkinnoille ja yleiset suuntaviivat maisteriohjelmien kehittämiseksi. Lisäksi työryhmän tuli arvioida muut erillisten alakohtaisten tutkintoasetusten kehittämistarpeet sekä perustutkintojen kehittämisen vaikutuksia tieteelliseen jatkokoulutukseen.

Työryhmän tehtävänä oli myös tehdä ehdotus, jolla nykyistä opintoviikkomitoitusta voitaisiin kehittää paremmin yhteensopivaksi ECTS -järjestelmän (European Credit Transfer System) kanssa.

Työryhmän tuli lisäksi laatia ehdotukset tarvittaviksi säädösmuutoksiksi.

Työryhmän tuli ottaa huomioon yliopistojen omat perusopintojen ja -tutkintojen kehittämisstrategiat ja maisteriohjelmista tehdyn arvioinnin tulokset sekä korkeakoulujen kansainvälisen kilpailukyvyn parantamista koskevassa muistiossa tehdyt ehdotukset (Opetusministeriön työryhmien muistioita 23:2001).

Työryhmä kuuli asiantuntijoina AKAVA:n, Palvelutyönantajat PT:n, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK:n, Teollisuus ja työnantajat TT:n, Suomen Ammattiliittojen keskusjärjestö SAK:n sekä Terveysturvakeskuksen edustajia.

Tutkintorakenteen kehittämisestä keskusteltiin myös opetusministeriön yliopistoille järjestämässä seminaarissa 11.6.2002.

Työryhmän puheenjohtajaksi opetusministeriö kutsui johtaja Markku Mattilan opetusministeriöstä ja jäseniksi ylitarkastaja Sirkka-Leena Hörkön opetusministeriöstä, koulutuspoliittinen sihteeri Kati Isoahon Suomen ylioppilaskuntien liitosta, koulutuspäällikkö Asko Karjalaisen Oulun yliopistosta, ylitarkastaja Laura Lahden opetusministeriöstä, opintoasiainpäällikkö Anneli Lappalaisen Teknillisestä korkeakoulusta, opetusneuvos Anita Lehikoisen opetusministeriöstä, professori Hannele Niemen Helsingin yliopistosta, opintoasiainpäällikkö Anna-Riitta Piiloson Helsingin yliopistosta, hallintopäällikkö Matti Pylvänäisen Jyväskylän yliopistosta, rehtori Jorma Sipilän Tampereen yliopistosta, rehtori Yrjö Sotamaan Taideteollisesta korkeakoulusta, rehtori Matti Uusituvan Kuopion yliopistosta sekä rehtori Keijo Vir-

tasen Turun yliopistosta. Myöhemmin työryhmän jäseneksi kutsuttiin ylitarkastaja Birgitta Vuorinen opetusministeriöstä sekä virkavapaalla olevan Laura Lahden tilalle ylitarkastaja Johanna Wallius opetusministeriöstä. Työryhmän sihteereiksi määrättiin ylitarkastaja Sirkka-Leena Hörkkö, opetusneuvos Anita Lehikoinen, ylitarkastaja Birgitta Vuorinen sekä ylitarkastaja Laura Lahti, myöhemmin Johanna Wallius.

Työryhmän tuli saada työnsä valmiiksi 31.10.2002 mennessä. Saatuaan työnsä valmiiksi työryhmä luovuttaa sen kunnioittavasti opetusministeriölle.

Helsingissä, 31.10.2002

Markku Mattila

Sirkka-Leena Hörkkö

Kati Isoaho

Asko Karjalainen

Anneli Lappalainen

Anita Lehikoinen

Hannele Niemi

Anna-Riitta Piilonen

Matti Pylvänäinen

Jorma Sipilä

Yrjö Sotamaa

Matti Uusitupa

Keijo Virtanen

Birgitta Vuorinen

Johanna Wallius

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO	1
1. TUTKINTORAKENTEEN KEHITTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT	4
1.1 Koulutusjärjestelmän toimivuus	4
1.2 Työelämän kehittyminen	7
1.3 Tieteellinen kehitys ja tutkimustoiminnan uudet tarpeet	9
1.4 Kansainvälinen kilpailukyky	10
1.5 Erilliset maisteriohjelmat	11
2. KORKEAKOULUJEN TUTKINTORAKENTEIDEN KANSAINVÄLINEN KEHITYS ..	16
2.1 Sorbonnen-Bolognan prosessi	16
2.2 Tutkintorakenne eräissä muissa Euroopan maissa	17
Ruotsi	17
Tanska	17
Norja	17
Alankomaat	18
Saksa	18
Iso-Britannia	18
3. UUSI TUTKINTORAKENNE	20
3.1 Uuden tutkintorakenteen toimeenpano	20
3.2 Lainsäädäntöön tehtävät muutokset ja uusi tutkintoasetus	21
3.3 Tutkintojen tavoitteet ja laajuudet	23
3.4 Opintojen mitoittaminen	26
3.5 Tutkintojen opetussuunnitelmat ja ydinaines	28
3.6 Opiskelijavalinta ja opinto-oikeus	29
3.7 Koulutusvastuiden määrittely	31
3.8 Koulutusala-kohtaiset kysymykset	33
Opettajankoulutus	33
Lääketieteelliset alat ja farmasia	34
Taidealat	34
Teknillistieteellinen ala	35
Psykologian ala	35
Yhteiskuntatieteellinen ala	36
Sosiaalityön koulutus	36
Svenska social- och kommunalhögskolan	37
Oikeustieteellinen ala	37
3.9 Yliopistojen tutkintoja koskevan EY:n lainsäädännön täytäntöönpano	38
LIITTEET	39
Liite 1. Luonnos laiksi yliopistolain muuttamisesta	40
Liite 2. Luonnos valtioneuvoston asetukseksi yliopistoasetuksen 12 §:n kumoamisesta	43
Liite 3. Luonnos valtioneuvoston asetukseksi yliopistojen tutkinnoista	44

JOHDANTO

Yliopistojen tutkintorakenteen uudistamisen suunta muotoutui jo 1990-luvun alussa. Tutkintorakenteen kaksiportaisuutta hahmoteltiin, kun yliopistojen rehtorien neuvosto ja muutamat yliopistot tekivät opetusministeriölle aloitteen sen selvittämiseksi, voitaisiinko alempi korkeakoulututkinto ottaa osaksi yliopistojen tutkintojärjestelmää. Aloitteen tekijät katsoivat, että edellisen tutkinnonuudistuksen tavoitteet, kuten opiskeluaikojen lyheneminen, eivät olleet toteutuneet. Aloitetta perusteltiin myös sillä, että lisääntynyt kansainvälinen yhteistyö oli luonut tarpeen kansainvälisesti vertailukelpoisemmalle tutkintorakenteelle.

Vuonna 1991 hyväksytyssä Koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 1991 - 1996 (VNp 20.11.1991) asetettiin tavoitteeksi uudenmuotoisten alempien korkeakoulututkintojen kehittäminen alakohtaisesti ottaen huomioon ammattikorkeakoulujen kehittämistä koskevat suunnitelmat. Uudistustyö aloitettiin koulutusalaakohtaisilla arvioinneilla humanistisella ja luonnontieteellisellä koulutusosalalla vuosien 1991 - 1993 aikana. Molemmilla aloilla päädyttiin esittämään kaksiportaisen perustutkinnon luomista. Myös muilla koulutusaloilla lääketieteellistä (myös hammaslääketieteellinen ja eläinlääketieteellinen ala) ja teknillistieteellistä (myös arkkitehtuuri) alaa lukuun ottamatta siirryttiin kaksiportaiseen perustutkintoon.

Mitoituksen perustaksi 1970- ja 1980-luvun tutkinnonuudistuksessa luotu opintoviikkojärjestelmä säilytettiin pääosin myös 1990-luvun tutkinnonuudistuksessa. Kolmevuotisen alemman tutkinnon laajuudeksi tuli pääsääntöisesti 120 opintoviikkoa ja viisivuotisen ylemmän tutkinnon laajuudeksi 160 opintoviikkoa. Teknillistieteellisellä alalla tutkinnon laajuus on 180 opintoviikkoa (tavoiteaika viisi vuotta) samoin kuin psykologian koulutusosalalla (tavoiteaika viisi ja puoli vuotta). Lääketieteellisellä koulutusosalalla ja taidealoilla ylemmän korkeakoulututkinnon laajuutta ei ole määritelty asetuksissa opintoviikkoina, vaan tutkinnoille on asetettu pelkästään tavoitteelliset suoritusajat. Nekin poikkeavat yleisestä linjasta. Taidealoilla tavoiteaika on neljästä viiteen vuotta ja lääketieteen alalla kuusi vuotta. Eläinlääketieteen alaa koskevassa asetuksessa tutkinnon laajuus on ilmoitettu ainoastaan opintoviikkoina (220 ov), ilman että olisi asetettu tavoiteaikaa tutkinnon suorittamiselle.

Valtioneuvoston 21.12.1995 hyväksymässä Koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 1995 - 2000 (VNp 21.1.2.1995) tavoitteeksi on asetettu, että aloilla, joilla peruskoulutus on järjestetty kaksiportaiseksi, opiskelijat suorittavat kandidaatin tutkinnon kolmessa vuodessa ja maisterin tutkinnon viidessä vuodessa. Eri alojen tutkintoasetuksissa säädetään, että yliopisto järjestää kandidaatin tutkintoon johtavan koulutuksen siten, että tutkinto on mahdollista suorittaa tavoiteajassa. Kehittämissuunnitelmassa asetettiin myös tavoite opintoviikkomitoituksen tarkistamiselle siten, että opintoviikot vastaisivat paremmin opiskelijan todellista työmäärää. Opetusministeriö asetti 16.1.1998 työryhmän selvittämään, kuinka yliopistoissa oltiin pääsemässä tavoitteisiin.

Työryhmän (Opetusministeriön työryhmien muistioita 15:1998) selvitykset osoittivat, että kehittämissuunnitelmassa esitetyt tavoitteet eivät olleet toteutuneet. Opintoviikkomitoituksessa on paitsi tutkintovaatimuksista johtuva kuormittumisongelma, myös suomalaisten yliopistojen kansainvälistä toimintaa vaikeuttava yhteensovittamisongelma eurooppalaisen opintosuoritusten siirtojärjestelmän (ECTS) kanssa. Työryhmä ehdotti

toimenpiteiksi tutkintovaatimusten tarkistamista, yliopisto-opetuksen ja oppimisen kehittämisen asettamista strategiseksi tavoitteeksi, opintotukijärjestelmän kehittämistä sekä tutkintorakenteen, tilastoinnin ja opiskeluoikeuden määrittelyn selkiyttämistä.

Valtioneuvoston 29.12.1999 hyväksymässä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 1999 - 2004 tutkintorakenteen selkiyttämisen tavoitteiksi asetettiin edelleen tutkintojärjestelmän kehittäminen ja tutkintojen suorittamisaikojen lyhentäminen. "Tutkintojärjestelmää tulee kehittää vastaamaan työelämän osaamistarpeita ottaen huomioon myös tutkintorakenteiden kansainvälinen kehitys. Tärkeä lähtökohta on Suomen korkeakoulujen kansainvälisen kilpailukyvyn turvaaminen. Alemman korkeakoulututkimuksen asemaa vahvistetaan osana yliopistojen tutkintojärjestelmää. Maisteriohjelmia hyödynnetään monitieteisyyden edistämiseksi."

Opetusministeriössä on valmisteltu kehittämissuunnitelman pohjalta korkeakoulujen tutkintojärjestelmän kehittämistä koskeva keskustelumuistio (6.11.2001), jonka tarkoituksena oli jäsentää tutkintojärjestelmän kehittämisestä käytävää keskustelua ja edistää tarvittavia toimenpiteitä koskevan yhteisen näkemyksen saavuttamista.

Koulutuksen kansainvälistyminen nousi keskeiseksi koulutuspoliittiseksi tavoitteeksi Suomessa 1980-luvun lopulla. Tähän vaikuttivat Suomen kansainvälisessä asemassa tapahtuneet muutokset, erityisesti osallistuminen Euroopan integraatioprosessiin. Suomi on panostanut erityisesti opiskelija- ja opettajavaihdon kasvattamiseen sekä yleisesti kansainvälisen vuorovaikutuksen lisäämiseen ja eurooppalaisten yhteistyöverkostojen rakentamiseen. Kansainvälisen liikkuvuuden ja vuorovaikutuksen lisääntyessä suomalaisen yliopistollisen tutkintorakenteen kansainvälinen vertailtavuus on tullut entistä tärkeämmäksi tavoitteeksi.

Keskustelua liikkuvuuden, tutkintorakenteen kansainvälisen vertailtavuuden ja kansainvälisen kilpailukyvyn merkityksestä on käyty muun muassa ns. Sorbonnen-Bolognan prosessin aikana. Vaikka 30 eurooppalaisen opetusministerin hyväksymässä Bolognan julistuksessa on muitakin huomattavan merkityksellisiä poliittisia avauksia, mm. arviointiin liittyen, on kysymys tutkintorakenteista hallinnut julkista keskustelua. Erityisen ongelmallisena on nähty julistuksen tavoite siitä, että vähintään kolmivuotisen ensimmäisen syklin tutkinnon tulisi olla relevantti myös työmarkkinoilla. Suomessa on käyty keskustelua myös julistuksen sovellusalasta: koskeeko kaksisyklinen tutkintorakenne myös ei-yliopistollista korkeakoulutusta. Näitä asioita on käsitelty laajasti esimerkiksi alakohtaisissa tapaamisissa.

Kansainvälistymiseen liittyviä kysymyksiä ja toimenpide-ehdotuksia on käsitelty myös opetusministeriön työryhmän muistiossa Korkeakoulutuksen kansainvälisen toiminnan strategia (OPM 23:2001). Työryhmä ehdottaa muun muassa tutkintorakenteen uudistamista 3+2+4 mallin mukaiseksi ja opintoviikkomitoituksen tarkistamista yhteensopivaksi ECTS -järjestelmän kanssa.

Korkeakoulujen arviointineuvoston teettämän yliopistojen maisteriohjelmien arvioinnin (KKA 3:2002) tavoitteena oli luoda kuva Suomen yliopistoissa järjestettävien maisteriohjelmien sisällöstä, laadusta ja järjestämisperiaatteista kiinnittämällä erityisesti huomiota niihin haasteisiin, joita Bolognan prosessi asettaa tutkintorakenteen kehittämislle. Arvioinnin johtopäätöksissä tuetaan kaksiportaiseen tutkintorakenteeseen siirtymistä. Arvioinnissa todetaan, että aitoon kaksiportaiseen tutkintorakenteeseen siirtyminen sekä

liikkuvuuden edistäminen edellyttävät opintoviikkojärjestelmän tarkistamista ja opintoviikkomitoituksen uudelleenarviointia, opetussuunnitelmauudistusta, opintojen joustavuutta sekä ohjelmien laadun varmistamista. Arviointiraportissa kiinnitetään huomiota myös opiskelijavalintaan ja opintojen ohjauksen tarpeen lisääntymiseen. Raportin mukaan koulutusjärjestelmän tulisi mahdollistaa opintojen jatkuminen alemmasta korkeakoulututkinnosta ylempään korkeakoulututkintoon samassa koulutusohjelmassa ilman erillisvalintaa. Maisteriohjelmiin voitaisiin kuitenkin järjestää myös erillisvalintoja.

Opetusministeriö pyysi yliopistoja toimittamaan perustutkintojen ja -opintojen kehittämisstrategiat ministeriölle vuoden 2001 loppuun mennessä. Yliopistojen tuli strategioissaan esittää yliopiston tavoitteet ja toimenpiteet perustutkintojen ja -opetuksen kehittämiseksi. Tavoitteena tuli olla opintojen etenemisen esteiden poistaminen, opetuksen laadun kehittäminen ja joustavien opintojen suunnittelu- ja seurantajärjestelmien luominen niin, että opiskeluajat voivat lyhentyä. Strategiassa tuli kiinnittää erityistä huomiota opetusjärjestelyiden kehittämiseen, opintojen mitoituksen tarkistamiseen sekä opetussuunnitelmien uudistamiseen. Yliopistojen toimittamista kehittämisstrategioista ilmeni, etteivät yliopistot vastustaneet kaksiportaisen tutkintorakenteen käyttöönottoa, vaikka asiaan todettiin liittyvän monia pohdittavia seikkoja. Useissa yliopistoissa onkin joko kokonaisvaltaisesti tai alakohtaisesti lähdetty kehittämään kaksiportaista rakennetta.

Kaksiportaisen tutkintorakenteen soveltuvuudesta suomalaisen korkeakoulujärjestelmään on käyty myös alakohtaista keskustelua esimerkiksi rehtori- ja dekaanikokouksissa. Alakohtaisia kehityshankkeita on käynnistetty myös opetusministeriön tuella.

Kun kaksiportaiselle tutkintojärjestelmälle näytti olevan yleinen hyväksyntä, opetusministeriö asetti 11.1.2002 työryhmän valmistelemaan uudistuksen toimeenpanoa. Tässä muistiossa esitetään työryhmän ehdotus kaksiportaisen tutkintorakenteen toteuttamiseksi.

1. TUTKINTORAKENTEEN KEHITTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT

1.1 Koulutusjärjestelmän toimivuus

Useiden kansainvälisten arviointien mukaan suomalainen korkeakoulutus on kansainvälisesti kilpailukykyistä ja toteutetun korkeakoulupolitiikan on todettu olleen onnistunutta. Nuorten koulutushalukkuus on suuri, mitä osoittaa muun muassa vähintään toisen asteen koulutuksen suorittaneiden suhteellisen suuri osuus nuorista ikäluokista. Yliopistot ja ammattikorkeakoulut voivat valita opiskelijoikseen motivoituneita ja lahjakkaita opiskelijoita.

Suomalaisten yliopistojen, kuten useimpien muiden Euroopan maiden yliopistojen, ongelmana on opintojen pitkittyminen. Hallitus on ohjelmassaan sitoutunut kehittämään tutkinto-opiskelun edellytyksiä siten, että tutkinnon suorittamiseen käytetty aika lyhenee. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman mukaan pyrkimyksenä on kehittää opetusta, opintojen ohjausta ja tutkintorakenteita sekä tarkistaa tutkintovaatimuksia.

Tutkinnon suorittamisaikoihin vaikuttavat monet yliopiston ja opetusministeriön ulkopuoliset tekijät. Kansainvälisten vertailujen valossa näyttäisi kuitenkin siltä, että maissa, joissa yliopistojen tutkintojärjestelmä rakentuu ns. kahden syklin mallille, ovat ylempään korkeakoulututkinnon tasoisen tutkinnon suorittamisajat lyhyempiä kuin maissa, joissa ensimmäinen tutkinto on suunniteltu noin viisivuotiseksi.

Opetusministeriö teetti vuonna 2001 laajan tilastaselvityksen, jossa selvitettiin vuosina 1985, 1988 ja 1991 opintonsa aloittaneiden tutkinnon suorittamista, alan vaihtoa ja opintojen keskeyttämistä vuoden 1998 loppuun mennessä. Selvityksessä kävi ilmi, että vasta 13,5 vuoden kuluttua opintojensa aloittamisen jälkeen noin 73 prosenttia aloittaneista oli suorittanut ylempään korkeakoulututkinnon. Huomattavaa oli myös, että noin 42 prosenttia aloittaneista oli vailla minkäänlaista tutkintoa vielä 7,5 vuotta opintojensa aloittamisen jälkeen.

Erot koulutusalojen välillä ovat suuria: humanistisella koulutusosalalla vain runsas viisi prosenttia valmistuu viidessä vuodessa, kun taas kasvatustieteellisellä koulutusosalalla viidessä vuodessa valmistuu yli puolet. Vuonna 2001 yliopistoissa suoritettujen ylempien korkeakoulututkintojen mediaaniaika oli kuusi vuotta, eli puolet opiskelijoista valmistui kuudessa vuodessa.

Valtioneuvosto on asettanut tavoitteen, jonka mukaan 75 prosenttia aloittaneista suorittaa ylempään korkeakoulututkinnon viidessä vuodessa. Alempi korkeakoulututkinto tulisi suorittaa kolmessa vuodessa. Pitkän aikavälin tavoitteena on 14 000 ylempää tutkintoa ja 1 400 tohtorin tutkintoa vuodessa.

Ero koulutusaloille asetetun tavoitteen ja toteutumien välillä on siis suuri. Koulutusjärjestelmän tuottavuutta parantaisi olennaisesti, jos valtaosa opintonsa käytännössä keskeyttävistä suorittaisi alemman korkeakoulututkinnon. Samalla heidän työmarkkina-asemansa kohentuisi, ja paluu koulutukseen myöhemmässä vaiheessa helpottuisi.

Suomalaista korkeakoulujärjestelmää on kehitetty joustavaksi ja erilaiset opintopolut mahdollistavaksi laajoine aikuis- ja täydennyskoulutusmahdollisuuksineen. Suoma-

laiset yliopisto-opiskelijat ja ammattikorkeakouluopiskelijat ovat aloittaessaan keskimäärin vanhempia kuin useimmissa muissa OECD-maissa. Tämä johtuu mm. korkeakoulujen rajoitetusta sisäänpääsystä erillisine pääsykokeineen, suuresta muodollisesti kelpoisten joukosta, nuorten halusta pitää ns. välivuotia ennen opintojen aloittamista ja osittain moninkertaisesta koulutuksesta toisella asteella. Moninkertainen koulutus aiheutuu osittain siitä, että joillekin koulutusaloille on hyvin vaikea päästä, ja opiskelupaikkaa hakevat suorittavat hakuvuosiensa aikana muiden alojen opintoja.

Suomalaisissa yliopistoissa vastuu opintojen etenemisestä ja etenemisen seurannasta on perinteisesti ollut kokonaan opiskelijalla itsellään. Muutos kohti opiskelijakeskeisempiä opetusmenetelmiä ja -järjestelyjä on alkanut 1990-luvulla, mutta prosessi on hidas. Opiskelijan opintojen ohjaukseen ja suunnitelmalliseen etenemiseen on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota valinnaisuuden lisääntyessä. Näyttäisi siltä, että opettajien joustavaa kokonaistyöaikaa ei ole vielä kaikin osin hyödynnetty opetusjärjestelyjen monimuotoistamisessa.

Osa opiskelijoista ei voi tai ei halua sitoutua täysipäiväiseen monivuotiseen opiskeluun. Taustalla on moninaisia taloudelliseen toimeentuloon ja sosiaalisiin syihin liittyviä tekijöitä. Yliopistojen koulutusalojen perinteet ovat keskenään hyvin erilaiset, mikä vaikuttaa siihen, miten tärkeänä nopeaa valmistumista pidetään. Tutkintojen rakentaminen lyhyemmistä kokonaisuuksista näyttäisi tukevan opintojen suunnittelua ja selkeyttävän opintojen kulkua ja näin edistävän sitoutumista tehokkaampaan opiskeluun. Henkilökohtaiset opintosuunnitelmat (HOPS) mahdollistaisivat opintojen yksilöllisen suunnittelun. Opiskelijan valmistuminen kohtuullisessa ajassa on opiskelijan ja yliopiston yhteinen intressi. Palvellakseen opiskelijaa ja yliopistoa on HOPSin oltava realistisesti laadittu ja sen toteutumista on jatkuvasti seurattava.

Tiukasta opiskelijoiden alkukarsinnasta huolimatta keskeyttäminen on suomalaisissa yliopistoissa melko yleistä, erityisesti kun otetaan huomioon tiukka opiskelijavalinta. Alakohtaiset erot ovat suuria, mutta kaiken kaikkiaan noin neljännes aloittaneista ei suorita yliopistossa tutkintoa. Tosin on huomattava, että yliopistojen uusista opiskelijoista noin 10 prosentilla on jo jokin yliopistotutkinto suoritettuna. Tarkkoja seurantatietoja keskeyttäjäistä ei ole, mutta on oletettavissa, että alemman korkeakoulututkinnon aseman vahvistaminen nykyistä itsenäisempänä tutkintona vähentäisi kokonaan ilman tutkintoa keskeyttävien määrää. Suoritetulla tutkinnolla on yhä suuri merkitys yksilöiden työmarkkina-aseman määräytymisessä. Suoritettu alempi tutkinto mahdollistaa myös myöhemmän paluun yliopisto-opintoihin kesken jääneitä opintoja joustavammin.

Toisaalta nykyrakenteen mukaisen ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneilla on ilmeisen hyvät valmiudet integroitua työmarkkinoille heti valmistumisensa jälkeen. Tämä on havaittu myös kansainvälisissä vertailuissa: suurimmalla osalla suomalaisista on jo työpaikka valmiina opintojen päättyessä, kun taas monessa muussa Euroopan maassa työpaikan haku alkaa vasta sitten. Samoin nykyinen joustava ja opiskelijoille salliva järjestelmä mahdollistaa työn ja opintojen limittämisen tavalla, joka ei ole mahdollista järjestelmissä, joissa opintoprosessia säädellään tiukemmin.

Yliopistojen valintaprosessien monimutkaisuus ja raskaus ovat olleet suomalaisen järjestelmän ongelmia jo pitkän aikaa. Siirtyminen toiselta asteelta yliopistoihin on hidasta. Uusista ylioppilaista vain noin kolmannes pääsee heti jatkamaan opintojaan, vaikka noin 80 prosenttia hakee heti jatko-opintopaikkaa. Ongelmaa on vaikea ratkaista, koska

koulutuksen kysyntä ja tarjonta eivät kohtaa aloittain: aina on suosittuja aloja, joille opiskelijat haluavat hakea, vaikka vuodesta toiseen. Vuoden 2002 loppuun mennessä valmistuvalta opiskelijavalintojen arvioinnilta odotetaan kuitenkin toimenpide-ehdotuksia siitä, miten valinnat voitaisiin nykyistä joustavammin hoitaa.

Opiskelijavalintojen järjeistämiseen liittyy osaltaan myös Korkeakoulujen arviointineuvoston avointa yliopistoa koskeva arviointi (KKA 6:2002). Arvioinnin loppuraportissa todetaan, että siirtyminen avoimen yliopiston opinnoista perustutkinnon suorittamiseen ei edelleenkään ole todellinen mahdollisuus useimmilla koulutusaloilla. Ns. avoimen väylä on kyllä käytössä yhä useammilla koulutusaloilla, mutta käytännössä vaatimukset opinto-oikeuden saamiseksi ilman valintakokeeseen osallistumista ovat hyvin tiukat. Opintosuorituksia vaaditaan runsaasti, yleensä vähintään 60 opintoviikkoa ja suoritusten arvosanojen pitää olla hyviä. Lisäksi avoimen opiskelijoilla on vaikeuksia saada tietoa opintojen jatkamisen vaihtoehtoista.

OECD:n toteuttama Suomen ammattikorkeakoulujen arviointi valmistui kesäkuussa 2002. Tutkijat suosittelivat korkeakoulujärjestelmän joustavoittamista siten, että yksittäisillä opiskelijoilla on mahdollisimman sujuvat väylät liikkua järjestelmän sisällä. Tutkijat kiinnittivät huomiota tässä yhteydessä myös aiempien opintojen ja tutkintojen hyväksilukemiseen liittyvien käytäntöjen kirjavuuteen opiskelijoiden siirtyessä korkeakoululaitoksen sektorilta toiselle. Toisaalta tutkijat totesivat, että vaikka yksittäisten opiskelijoiden siirtymisen tulee olla mahdollisimman joustavaa, tulisi opetushallinnon huolehtia siitä, ettei järjestelmän sisällä tapahtuisi hallitsemattomia rakenteellisia siirtymiä.

Tieteellistä jatkokoulutusta on uudistettu viime vuosikymmenen puolivälistä lähtien hyvällä menestyksellä, ja tohtorin tutkinnon suorittaminen on merkittävästi nopeutunut. Tavoitteena on edelleen laskea tohtorin tutkinnon suorittamisikää, ja sitäkin tavoitetta tukevat uudistukset, joilla perustutkintovaiheen opintoja voidaan nopeuttaa.

Muutaman vuoden kuluttua ammattikorkeakoulututkinnon suorittajia tulee vuosittain olemaan noin 23 000 (nuorten koulutuksesta vajaan 20 000 ja loput aikuiskoulutuksesta). Kolmasosa tutkinnon suorittaneista tulee olemaan tekniikan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita ja vajaa kolmannes liikelouden ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita. Eräissä yhteyksissä on arvioitu, että jatkokoulutuspaikkaa näistä valmistuneista tulee haluamaan noin 10-15 %. Vuositasolla se merkitsee noin 2 300 - 3 400 aloituspaikkaa. Yhden opiskelijapaikan nykyiset kustannukset yliopistossa ja ammattikorkeakoulussa eivät olennaisesti poikkea toisistaan. Sen sijaan järjestämispaikka ratkaisee koulutuksen suuntautumisen. Maisteriopintojen olennainen tavoite on antaa opiskelijalle tutkijakoulutuksen perusvalmiudet eli kyky tiedon itsenäiseen tuottamiseen. Sen sijaan ammattikorkeakouluissa koulutus on voimakkaasti työelämäorientoitunutta. On oletettavaa, että ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet haluavat samalla tavalla orientoitunutta jatkotutkintoa, joskin osa haluaa siirtyä yliopistosektorille saada kelpoisuuden tieteellisiin jatko-opintoihin.

Työryhmä ehdottaa, että yliopistot ottavat opiskelijoiden henkilökohtaiset opintosuunnitelmat laajasti käyttöön tutkintorakenteen uudistamisen yhteydessä. Opintojen kehittämiseen, suunnitteluun, ohjaukseen ja opiskelijoiden etenemisen seurantaan kiinnitetään tutkintoja uudistettaessa erityistä huomiota, niin että tutkintoihin käytettävät opintoajat lyhenevät.

Tämä edellyttää riittävien resurssien suuntaamista opetukseen ja sen tukitoimiin.

Yliopistot kehittävät sisäisiä kannustimia opetussuunnitelmien kehittämiseen ja uuden tutkintorakenteen nopeaan käyttöönottoon. Alemman korkeakoulututkinnon aseman vahvistumisen tulisi näkyä yliopistojen sisäisissä rahanjakomalleissa ja tavoitteenasettelussa.

Tutkintorakenteen joustavuutta hyödynnetään siten, että liikkuvuus yliopistolaitoksen sisällä sekä korkeakoululaitoksen tasolla helpottuu. Avoimen yliopiston väylää kehitetään.

Uuden tutkintorakenteen toimeenpanoa arvioitaessa kiinnitetään erityistä huomiota sen vaikutuksiin opiskelijoiden liikkuvuuden lisääntymiseen, opintojen etenemiseen ja ilman tutkintoa keskeyttävien määrään.

1.2 Työelämän kehittyminen

Nykyisen hallituksen ohjelman ja vuoteen 2004 ulottuvan koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman peruslinjaukset korostavat sellaisen tiedon ja osaamisen merkitystä, joka hyödyttää maan kaikkia alueita tasapuolisesti. Kansallisella koulutusjärjestelmällä on keskeinen osa kansallisen osaamispääoman turvaajana. Laadukkaan peruskoulutuksen ja työvoimaan jo kuuluvan väestön osaamistasosta huolehtimisen lisäksi maassamme pyritään turvaamaan tutkimus- ja kehitystyön kokonaispanostuksen riittävyys kehittämällä kansallista innovaatiojärjestelmää.

Kansallisen koulutusjärjestelmän kyky palvella työelämän tarpeita riippuu ratkaisevasti siitä, onko koulutuksen ja työelämän välillä riittävästi vuorovaikutusta. Tiiviissä vuorovaikutuksessa työelämän kanssa kehitettävä koulutus voi nopeastikin vaikuttaa talouden kasvuun ja työllisyyteen. Riittävän vuorovaikutuksen synnyttämiseksi korkeakouluissa tarvitaan sekä tutkintorakenteiden että -sisältöjen uudistamista.

Työelämässä on viime vuosina tapahtunut syvällisiä muutoksia, joihin on liittynyt erityisesti tieteen ja teknologian edistymisen nopeus. Myös kansainvälisen toiminnan voimakas lisääntyminen useimmilla yhteiskunta- ja työelämän aloilla on asettanut omia vaatimuksiaan työvoiman osaamiselle. Kehitykselle on ollut ominaista, että työelämän osaamistarpeiden noustessa koulutuksesta valmistuneilta vaaditaan entistä monipuolisempia taitoja ja valmiutta sopeutua nopeisiin muutoksiin.

Koulutuksen ja työelämän vuorottelu kehittää valmiuksia soveltaa saavutettua osaamista työelämässä. Korkeakoulujen tutkintojärjestelmien tulee entistä enemmän tarjota mahdollisuuksia tämän vuorovaikutuksen kehittämiseen. Myös tutkintojen sisältöjä tulee kehittää. Laaja perusosaaminen tarjoaa valmiudet sopeutua joustavasti työelämän muutoksiin, mutta korkeakoulututkinnon suorittaneelta edellytetään työelämässä myös oman alansa syvempää erikoisosaamista. Tämä tarkoittaa sitä, että kunkin korkeakoulututkinnon on muodostettava myös työmarkkinoiden kannalta mielekäs kokonaisuus.

Työvoiman kysyntä vaihtelee ajoittain voimakkaasti. Tällä hetkellä nopeimmin kasvaviksi klustereiksi on esimerkiksi Euroopan unionissa arvioitu telekommunikaatio, ympäristöteknologia ja hyvinvointi. Kilpailussa menestyminen edellyttää, että prosessin

innovaatiosta tuotteeksi on muodostuttava lyhyeksi. Korkeakoulutuksen kannalta tämä edellyttää teoreettisen ja soveltavan osaamisen lähentämistä toisiinsa. Tämä lisää edelleen tarvetta rakentaa malleja, jotka mahdollistavat työn, opiskelun ja tutkimuksen lommittamisen.

Monitieteisyys ja monialaisuus tutkinnoissa lisäävät yksilöiden liikkumavapautta työmarkkinoilla. Uudenlaiset tutkintojen yhdistelmät tuovat myös työmarkkinoille uutta osaamista ja voivat olla innovaatioiden pohja. Tutkintorakenteen tulee sallia jopa siirtymät koulutusosalta toiselle nykyistä joustavammin. Lisäksi työelämässä on pystyttävä entistä joustavammin yhdistämään varsinainen pääaineen substanssiosaaminen muiden alojen osaamiseen. Tämä voi tapahtua myös sivuainevalintojen avulla, aina ei tarvita pääaineen vaihtamista tai erilliseen maisteriohjelmaan siirtymistä. Tyypillisiksi "välineaineiksi" ovat muodostumassa esimerkiksi tietoteknologia, vieraat kielet ja kulttuurit, viestintä sekä enenevässä määrin myös liiketoimintaosaaminen.

Vaikka tulevaisuuden kehityskuvana voidaan nähdä entistä joustavampien ja yksilöllisempien tutkintosisältöjen kehittyminen, on korkeakoulujen tutkintorakenteiden oltava riittävän pysyviä, jotta koulutuksen pitkäjänteinen kehittäminen olisi mahdollista. Samoin riittävän stabiili rakenne edesauttaa opiskelijoiden opintosuunnittelua ja tutkintojen läpinäkyvyyttä ja ymmärrettävyyttä työmarkkinoilla.

Suomen työmarkkinoilla on arveltu avautuvan noin 700 000 työpaikkaa seuraavan vuosikymmenen aikana suurten ikäluokkien eläkkeelle siirtymisen ja syntyvien uusien työpaikkojen vuoksi. Yli 65-vuotiaiden suhteellinen osuus väestöstä kasvaa voimakkaimmin ja työmarkkinoille siirtyvien nuorten ikäluokat ovat pienempiä kuin aiemmin. Nämä seikat yhdessä pitkien opiskeluaikojen ja varhaisen eläkkeellesiirtymisen kanssa asettavat suuria haasteita korkeakoulujärjestelmän kehittämiseksi. Nykyisin työmarkkinoilla olevan aikuisväestön koulutustason nopeutettu nosto on yksi keino lisätä osaavan työvoiman määrää. Yliopistojen aikuiskoulutuksen tulisi vastata tähän tarpeeseen mahdollistamalla joustava, nykyistä enemmän ajasta ja paikasta riippumaton tutkintoon johtava opiskelu. Tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen yhdessä toimivan avoimen yliopiston verkoston kanssa palvelisi osaltaan tätä tarkoitusta.

Suomessa valtaosa yliopistotutkinnon suorittaneista työllistyy edelleen julkiselle sektorille, jolloin myös muodolliset kelpoisuusvaatimukset on otettava huomioon korkeakoulujen tutkintorakennetta kehitettäessä. Valtioneuvosto teki vuonna 1991 periaatepäätöksen valtion virkoja ja tehtäviä koskevien kelpoisuusvaatimusten uudistamisesta. Päätöksen mukaan erityisiä kelpoisuusvaatimuksia uudistettaessa yleisenä lähtökohtana on kelpoisuusvaatimusten tosiasiallinen vaikuttavuus hallinnon palvelukykyyn ja tuloksellisuuteen. Kelpoisuusvaatimusten käytön tulisi määräytyä tehtävien laadun mukaan. Kelpoisuusvaatimukset tulisi säätää valtionhallinnon tehtävien ja viraston organisaation kannalta keskeisiin tehtäviin ja muihin tehtäviin, joihin kuuluu mahdollisuus käyttää merkittävää välitöntä julkista valtaa tai joissa suoritettavilla päätöksillä tai toimenpiteillä muutoin on suurta vaikutusta yksilön asemaan tai yhteiskunnan toimintoihin.

Periaatepäätöksen mukaan keskeisiin johtotehtäviin, kuten virastojen ja laitosten päälliköille, kelpoisuusvaatimuksena tulisi olla ylempi korkeakoulututkinto. Tutkinto yksilöitäisiin vain erityistapauksissa. Ns. yleisesti säännellyissä tehtävissä kelpoisuusvaatimuksena tulisi pääsääntöisesti olla asianomainen erityislainsäädännön mukaan määräytyvä kelpoisuus. Muihin tehtäviin kelpoisuusvaatimukseksi pääsääntöisesti säädettäisiin

tehtävän laadun mukaan määräytyvä soveltuva tutkinto, kuten soveltuva korkeakoulu-
tutkinto tai soveltuva opistotason tutkinto. Ylimmissä opetus- ja tutkimustehtävissä voi-
taisiin edellyttää lisäksi soveltuvia jatkotutkintoja. Nimeltä mainittu tutkinto säädettäi-
siin kelpoisuusvaatimukseksi yleensä vain silloin, kun tehtäviin soveltuvia tutkin-
tonimikkeitä ei selvästi ole kuin yksi tai enintään kaksi. Sitten valtionneuvosto on
tehnyt uuden periaatepäätöksen ylimpien virkamiesten valintaperusteiden ja -
menettelyn uudistamisesta vuonna 1997. Päätös noudattaa samoja periaatteita kuin
vuonna 1991 annettu periaatepäätös.

Työryhmä ehdottaa, että työelämän osaamis- ja kehittämistarpeet otetaan huomioon kaikkien yliopistollisten tutkintojen suunnittelussa ja toteutuksessa. Yliopistotutkintojen perusta on kuitenkin selkeästi tieteellisessä tutkimuksessa.

Alempien korkeakoulututkintojen sisältöjä kehitetään siten, että ne antavat yleiset työmarkkinavalmiudet sekä hyvät valmiudet jatko-opintoihin. Yhteiskunnan osaamistarpeisiin vastaamiseksi on tärkeää, että vähintään 75 prosenttia aloittaneista opiskelijoista suorittaa ylemmän korkeakoulututkinnon.

1.3 Tieteellinen kehitys ja tutkimustoiminnan uudet tarpeet

Tieteellinen kehitys on viime vuosina ollut nopeaa ja maailmalla tuotetun tutkimustie-
don määrä on kasvanut räjähdysmäisesti. Uudet tieteelliset ongelmat ja tulokset synty-
vät usein tieteenalojen välisillä rajapinnoilla. Ongelmakeskeisessä perustutkimuksessa
vastauksia etsitään yhä useammin eri tieteenalojen metodeja käyttäen ja monitieteisiä
lähestymistapoja kehittäen. Esimerkiksi uuden luonnontieteellisen, lääketieteellisen ja
teknologisen tutkimuksen tulosten ja sovellusten aiheuttamien kulttuuristen ja yhteis-
kunnallisten muutosten hallinta edellyttää, että monitieteisyys ulottuu luonnontieteiden
ja ihmistieteiden rajojen yli.

Tieteiden välisen yhteistyön edistämiseksi yliopistoissa on yhdistetty eri tiedekunnissa
tai osastoilla olevia laitoksia suuremmiksi monitieteisiksi tutkimusyksiköiksi, joiden
piiriin on usein syntynyt myös tutkimuksen huippuyksiköitä. Yliopistojen yhteyteen on
perustettu verkostotyypisiä monitieteisiä tutkijakouluja vastaamaan kasvavaan tutki-
mustiedon tarpeeseen.

On arvioitu, että uuden tuotannon syntymisen ja yritysten menestyksen suurimmaksi
esteeksi nousee pula osaavista ihmisistä. Tarpeeseen nähden sopivaa koulutusta ja am-
mattitaitoista työvoimaa on Suomessa liian vähän saatavilla. Tutkimus- ja kehitystehtä-
viin suuntautuneita lääkäreitä, biotekniikkaan tai lääkealaan perehtyneitä insinöörejä,
juristeja, bioekonomeja tai –tradenomeja tai markkinointiin suuntautuneita korkean tek-
nologian asiantuntijoita ei kouluteta riittävästi, vaikka kysyntä olisi suuri.

Tulevaisuudessa tutkijankoulutuksen saaneiden henkilöiden tarve erityisesti tutkimus-
ja kehittämistehtävissä mutta myös hallinto- ja suunnittelutehtävissä sekä koulutuksen
piirissä tulee lisääntymään. Yhä parempaa uusimpaan tieteelliseen ja teknologiseen tie-
toon perehtymistä ja uudenlaisia valmiuksia edellytetään tulevaisuudessa kaikilta tutki-
mustehtävissä toimivilta työntekijöiltä.

Tällä hetkellä tutkijankoulutuksen eli vähintään tohtorin- tai lisensiaatintutkinnon on suorittanut 15 % tutkimushenkilökunnasta. Yritysten piirissä toimivasta tutkimushenkilökunnasta tohtoreiden osuus on vain 4,4 %. Käytännössä maisterin tutkinnon suorittaneet tutkijat ja myös ammattikorkeakouluista valmistuneet vastaavat valtaosasta Suomessa tehtävästä tutkimus- ja kehitystyöstä. Moniammatillisten tiimien lisääntyminen työelämässä edellyttää, että myös muut kuin varsinaisen tutkijakoulutuksen suorittaneet kykenevät riittävässä määrin tiedonhankintaan ja -hallintaan, kansainväliseen, monitieteiseen yhteistyöhön sekä projektityöskentelyyn.

Tieteellisen jatkokoulutuksen asemaa yliopistojen perustehtävänä on syytä vahvistaa. Samalla monitieteisyys ja uusien työtehtävien edellyttämä poikkitieteellinen osaaminen asettavat kaikelle korkeakoulutukselle uudenlaisia vaatimuksia. Yliopistoista tutkimus- ja suunnittelutehtäviin valmistuvien koulutuksessa tulisi nykyistä paremmin ottaa huomioon tieteellisen tutkimuksen nopea kehitys ja suuntautuminen sekä uuden yritystoiminnan muuttuvat tarpeet.

Tutkimuksen ja tutkijankoulutuksen kansainvälistyminen on Suomen kannalta keskeinen tulevaisuuden haaste. Mm. eurooppalaisella tutkimusalueella menestyminen edellyttää vahvaa kansallista panosta tieteelliseen tutkimukseen myös yliopistoissa. Yliopistojen perustutkimuksen asema voidaan parhaiten turvata lisäämällä julkisen tutkimusrahoituksen osuutta merkittävästi ja suuntaamalla sitä yliopistoille. Tällä hetkellä t&k-menoista ainoastaan noin 27 prosenttia on julkista rahoitusta.

Tohtorin tutkinnon asemaa tieteellisen jatkokoulutuksen tavoitteena vahvistetaan.

Lisensiaatin tutkinto säilyy tieteellisenä jatkotutkintona, johon voi sisältyä ammatillinen erikoistumiskoulutus. Tutkijakoulujen laajentumisen myötä lisensiaatin tutkinnon tarve tieteellisenä jatkotutkintona arvioidaan uudelleen.

1.4 Kansainvälinen kilpailukyky

Suomen jäsenyys Euroopan unionissa on muuttanut suomalaista yhteiskunta- ja työelämää voimakkaasti. EU:n myötä Suomesta on tullut osa eurooppalaisia sisämarkkinoita, joilla työvoima, palvelut, pääoma ja tavarat liikkuvat esteettä. Tämä asettaa suomalaisen koulutusjärjestelmän suuren haasteen eteen: meidän on tuotettava sellaista työvoimaa, joka kykenee tasavertaisesti kilpailemaan muiden EU/ETA-alueen kansalaisten kanssa samoilla työmarkkinoilla. Taloudellinen globalisaatio lisää tulevana vuosina työvoiman ylikansallista rekrytointia huomattavasti.

Käytännössä työvoiman liikkuvuus EU-alueella on vielä vähäistä, mutta jo nyt on näkyvissä muutoksia, joita nopeasti kehittyvien alojen alati kasvava työvoimatarve tuo mukanaan. Esimerkkinä tästä voidaan mainita monien Euroopan maiden pyrkimys lisätä voimakkaasti korkeaa osaamista vaativien alojen työvoiman rekrytointia myös EU-alueen ulkopuolelta. Jos Suomeen syntyy puutetta osaamisesta, on mahdollista, että ratkaisua lähdetään nykyistä helpommin hakemaan muiden maiden koulutetusta työvoimasta.

*Kotimaisten tutkintojen korkeasta laadusta ja kansainvälisestä kilpailuky-
vystä huolehditaan siten, että suomalaiset lahjakkaat opiskelijat haluavat
edelleen opiskella Suomessa ja että tänne voidaan rekrytoida lahjakkaita
kansainvälisiä tutkinto- ja vaihto-opiskelijoita.*

1.5 Erilliset maisteriohjelmat

Opiskelu etenee kaksiportaisessakin tutkintojärjestelmässä pääsääntöisesti siten, että kandidaattivaiheen jälkeen jatketaan maisterin tutkintoon samalla alalla ja samassa pääaineessa. Pääaineen vaihtamisen on kuitenkin mahdollista silloin, kun kandidaattivaiheen koulutus on laaja-alaista ja luo edellytykset useiden tieteenalojen syventäville opinnoille. Samassa pääaineessa suoritettujen kandidaatti- ja maisteritutkintojen lisäksi on kuitenkin tarpeen vakinaistaa rakenne, jossa voidaan suorittaa myös tutkintoja, joissa kandidaattitutkinnon ja maisteritutkinnon pääaine ei ole sama. Näitä ns. maisteriohjel- mia yliopistot voivat järjestää oman koulutusvastuunsa rajoissa.

Tämän muistion kappaleessa 1.2 on kuvattu työelämän muuttumista monimuotoisem- maksi ja uudenlaista osaamista korostavaksi. Yhteiskuntaan syntyy uusia aloja, joiden hallitseminen edellyttää monitieteistä tai tieteidenvälistä ymmärrystä ja osaamista. Vaa- dittava osaaminen on moniulotteisempaa kuin yhden alan integroidun maisteritutkinnon suorittaneella. Erilliset maisteriohjelmat perustuvat tutkimukselliseen, työmarkkinäläh- töiseen tai muuhun yhteiskunnalliseen tarpeeseen. Suomessa on toistaiseksi korostunut maisteriohjelmien työelämälähtöisyys. Tämä on osittain johtunut ohjelmien ulkopuoli- sista rahoituslähteistä (EU:n aluekehitys- ja sosiaalirahastot), joiden periaatteita on jou- duttu noudattamaan. Maisteriohjelmat tarjoavat mahdollisuuden vastata työelämän vaa- timan uuden tiedon tuottamisen tarpeeseen ja luoda eri alueille erikoistunutta, moni- tai poikkitieteistä koulutusta.

Maisteriohjelmiin on yleensä erillishaku, jossa opinto-oikeutta voivat hakea pää- sääntöisesti alemman korkeakoulututkinnon, ammattikorkeakoulututkinnon tai muun vastaavantasaisen tutkinnon tai opinnot kotimaassa tai ulkomailla suorittaneet.

Nykyisiin maisteriohjelmiin on hyväksytty opiskelijoita hyvin erilaisista koulutus- taustoista, mikä on vaikeuttanut opintojen suorittamista loppuun suunnitellussa ajassa. Tulevaisuudessa onkin tärkeää, että yliopistot määrittelevät riittävän yhdenmukaiset kriteerit maisteriohjelmiin hyväksyttävien pohjakoulutukselle. Valtakunnallisesti voi- daan sopia vain edeltävän koulutuksen tasosta ja laajuudesta, sisällön määrittely tapah- tuu ohjelmakohtaisesti.

Hyväksyttävät pohjakoulutukset voidaan ryhmitellä eri luokkiin sen mukaan, miten pal- jon täydentäviä opintoja ne edellyttävät maisteriohjelmaan siirryttäessä. Alempien kor- keakoulututkintojen ensimmäisen ryhmän muodostavat ne koulutusalaalle soveltuvat alat, joista siirryttäessä maisteriopinnot jatkavat saman tai hyvin läheisen alan alemman tutkinnon täydentämistä ja syventämistä. Toisen ryhmän muodostavat ne alat, jotka tuottavat ensimmäisen tutkinnon alaa täydentävän, uuden näkökulman ja maisteritut- kinnosta muodostuu poikkitieteellinen tai tieteidenvälinen kokonaisuus. Molempien ryhmien tutkinnot tuottavat samanlaisen kelpoisuuden maisteriohjelmiin, mutta maiste- rivaiheen opinnot eriytetään aiempien opintojen perusteella. Opiskelijalta vaadittavat

täydentävät opinnot voivat olla hyvinkin erilaisia, joko substanssiin liittyviä tai esimerkiksi kieliopintoja. Täydentävien opintojen tarkoitus on antaa opiskelijalle riittävät esitiedot, niin että hänellä on tosiasialliset mahdollisuudet suorittaa ylempi korkeakoulututkinto tavoiteajassa.

Yliopistojen on maisteriohjelmiin opiskelijoita valitessaan kiinnitettävä huomiota siihen, että valittavilla opiskelijoilla on mahdollisuus suorittaa yliopiston heille määräämät täydentävät opinnot. Opinnot tulee voida suorittaa mahdollisimman joustavasti mm. avoimen yliopiston tarjontaa hyödyntäen.

Peruslähtökohtana pohjakoulutuksen arvioinnissa tulee olla aiemmin suoritettujen opintojen tai suoritettun korkeakoulututkinnon oikeudenmukainen arvostaminen. Tavoitteena ei ole saada aikaiseksi täsmällisesti samanlaista tutkintoa kuin kokonaan samassa yliopistossa suoritettu, mutta ei myöskään koota tutkintoa opinnoista, joista ei muodostu riittävän selkeää kokonaisuutta.

Ero tutkintoon johtavan koulutuksen ja täydennyskoulutuksen välillä on viime vuosien aikana jossain määrin hämärtynyt, kun pitkäkestoisista täydennyskoulutusohjelmista on ryhdytty käyttämään yleisesti englanninkielistä termiä master's programme. Tutkintojärjestelmän selkeyden vuoksi on korostettava, että maisteriohjelmina järjestettävän koulutuksen ja niissä suoritettavien tutkintojen on täytettävä kaikki ylemmälle korkeakoulututkinnolle valtakunnallisissa säädöksissä ja yliopistojen tutkintosäännöissä asetettavat tavoitteet. Tämä merkitsee sitä, että myös maisteriohjelmissä tutkintoon tulee kuulua opinnäyte ja tutkinnon on tuotettava kelpoisuus tieteelliseen jatkokoulutukseen.

Työryhmä ehdottaa, että yliopistot perustavat maisteriohjelmiä vastaamaan tehokkaasti työelämästä tai tutkimuksesta nouseviin uusiin koulutus- tarpeisiin. Opiskelijat maisteriohjelmiin tulisi valita avoimen haun kautta, jolloin ohjelmiin voidaan valita opiskelijoita myös oman yliopiston ulkopuolelta. Maisteriohjelmat voivat olla myös monitieteisiä.

Maisteriohjelmissä suoritettavien tutkintojen tulee täyttää ylemmälle korkeakoulututkinnolle valtakunnallisin säädöksin ja yliopiston sisäisin määräyksin asetetut tavoitteet. Yliopiston tulee selkeästi etukäteen määrittellä, missä pääaineissa monitieteinen maisteriohjelma tuottaa kelpoisuuden tieteellisiin jatko-opintoihin. Monitieteisten ohjelmien pääaineiden on oltava niin selkeät, että ne kiinnittyvät koulutusta järjestävän yliopiston koulutusvastuun piiriin kuuluvaan koulutusalaan.

Maisteriohjelmillä tulee olla jatkuvuus, lyhytaikaiset koulutustarpeet tulee kattaa täydennyskoulutuksen avulla.

Maisteriohjelmaan kelpoisuuden tuottaa soveltuva alempi korkeakoulututkinto, ammattikorkeakoulututkinto tai sitä vastaava koulutuksen taso. Koulutuksen vastaavuutta arvioidaan koulutuksen tason, laajuuden ja vaativuuden perusteella. Yliopistot voivat edellyttää valittavilta opiskelijoilta ohjelmakohtaisesti korkeintaan 60 opintopisteen laajuisia täydentäviä opintoja. Täydentävien opintojen tarkoitus on antaa opiskelijalle riittävät esitiedot, jotta tutkinnon suorittaminen tavoiteajassa olisi tosiasiallisesti mahdollista.

Työryhmä ehdottaa erillisten maisteriohjelmien laajuudeksi pääsääntöisesti 120 opintopistettä. Maisteritutkinto olisi voitava suorittaa täysipäiväisesti opiskellen erillisessä ohjelmassa kahdessa vuodessa.

Vieraskieliset maisteriohjelmat

Suomalaista korkeakoulu- ja tutkintojärjestelmää on viime vuosien aikana kehitetty määrätietoisesti kansainvälisen kehityksen huomioonottavaksi. Yliopistoissa 1990-luvulla toteutettu tutkinnonuudistus pyrki lähentämään suomalaista järjestelmää maailmalla vallitsevaan anglo-amerikkalaiseen tutkintorakenteeseen. Tärkeänä, joskin osin väärinymmärrettynä, pontimena tutkintorakenteiden kehittämisessä on ollut myös EY:n yleinen tutkintojen tunnustamisjärjestelmä, jossa vähintään kolmivuotisilla korkeakoulututkinnoilla on merkittävä rooli.

Vaikka yliopistojen 1990-luvulla toteutetun tutkinnonuudistuksen kaikki tavoitteet eivät ole toteutuneet, on tutkintorakenteemme tullut yleisesti ymmärrettävämmäksi, ja sitä kautta yliopistotutkintojemme ns. akateeminen tunnustaminen maailmalla on helpottunut. Tällä on suuri merkitys kansainvälisessä opiskelijavaihdossa ja opiskelijoiden haikutumisessa ulkomaille tieteelliseen jatkokoulutukseen.

Opiskelijavaihdon lisääminen ja entistä enemmän myös ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden määrän kasvattaminen on lähestulkoon kaikkien eurooppalaisten maiden tavoitteena. Toisaalta korkeakouluihin halutaan luoda kansainvälinen yhteisö, joka jo sinällään parantaa opiskelijoiden kansainvälisiä valmiuksia ja toisaalta ulkomaisia tutkinto-opiskelijoita rekrytoimalla pyritään vastaamaan uhkaavaan työvoimapulaan: maassa opiskelleet ulkomaalaiset ovat jo osin integroituneet maan työmarkkinoille. Käytännössä tämä pyrkimys on merkinnyt sitä, että useissa maissa on luotu ulkomaisia vaihto- ja tutkinto-opiskelijoita varten opintokokonaisuuksia, maasta riippumatta usein englanninkielisinä.

Suomessa opetuskieltä koskevia säädöksiä lievennettiin jo 1980-luvulla. Tällä hetkellä yliopistolain mukaan yliopistojen tutkintokieli on kuitenkin edelleen suomi tai ruotsi. Koulutustarjonnan kansainvälistämiseksi tätä säädöstä olisi tarpeen ajanmukaistaa niin, että myös tutkintoja voidaan suorittaa muillakin kielillä yliopiston harkinnan mukaan. Lähtökohtana on kuitenkin selkeästi oltava se, että suomalaisten opiskelijoiden on voitava halutessaan suorittaa tutkinto myös kansallisilla kielillä kaikilla koulutusaloilla.

Kaksiportainen tutkintorakenne tarjoaa hyvät mahdollisuudet onnistuneeseen ulkomaisten opiskelijoiden rekrytointiin, jos opiskelijat valitaan pääsääntöisesti master-tasoista tutkintoa suorittamaan. Tällöin heillä on jo näyttöä opintomenestyksestään, eivätkä koulutuskustannukset Suomessa muodostu kohtuuttomiksi. Ulkomaiset opiskelijat on nähtävä suomalaista tiedeyhteisöä rikastuttavana tekijänä, joiden läsnäolo parantaa myös suomalaisen koulutuksen laatua.

Näyttää siltä, että yhä useammin kansainvälisille opiskelijoille tarkoitetuista ohjelmista rakennetaan ns. master-tason kokonaisuuksia, jotka edellyttävät bachelor-tasoista tutkintoa. Kansainvälisen vuorovaikutuksen lisääntyminen yhdessä muiden tekijöiden kanssa on vaikuttanut siihen, että EU/ETA-alueella ei juuri Kreikan lisäksi ole maita,

joissa ei olisi otettu käyttöön tai suunniteltaisi bachelor-master -rakenteen mukaisia tutkintorakenteita ainakin yliopistosektorilla.

Yksi kansainvälistymisen muoto on ns. joint degrees –ohjelmat, joiden määrä on Euroopassa kasvussa. Nämä yhteiset koulutusohjelmat ovat kahden tai useamman maan yliopiston yhdessä suunnittelemissa ja toteuttamissa kokonaisuuksissa, jotka johtavat yhteisen tutkintotodistukseen, joka täyttää kaikkien ohjelmaan osallistuvien maiden kansalliset tutkinnoille asetetut tavoitteet. Samanaikaisesti korkeakoulut kehittävät ns. double degree –ohjelmia, joista opiskelijat saattavat saada useampia samantasoisia tutkintotodistuksia. Koulutuksen ja tutkintojen laadun varmistamiseksi on tärkeää, että suomalaiset yliopistot toteuttavat yhteisiä koulutusohjelmia vain sellaisten ulkomaisten korkeakoulujen kanssa, joiden toiminnan laadun ne tuntevat ja joilla on tunnustettu asema oman maansa korkeakoulujärjestelmässä. Vastuu myös kansainvälisten koulutusohjelmien laadusta on viime kädessä aina sillä yliopistolla, joka opiskelijalle tutkintotodistuksen myöntää. Niinpä jo ohjelmia suunniteltaessa yhteistyöhön osallistuvien yliopistojen on sovittava yhteisistä laatuksiteereistä, joita koulutuksen tulee täyttää.

Verkkojen välityksellä tapahtuva koulutus laajenee, ja on tarpeen, että Suomen virtuaaliyliopistoa kehitetään niin, että se kykenee tarjoamaan riittävän laadukasta ja laajaa tarjontaa myös kansainvälisille koulutusmarkkinoille.

On vaikea arvioida, miten tutkintorakenteiden kehittyminen yhdenmukaiseen suuntaan vaikuttaa opiskelijoiden liikkuvuuteen Euroopassa tulevina vuosina. Mahdollista on, että yhä useammin opiskelijat suorittavat bachelor-tasoisien tutkinnon kotimaassaan ja suuntaavat sen jälkeen ulkomaille master-tason opintoihin. Suomessa on huolehdittava siitä, että yliopistojen tutkinnot ovat sisällöltään houkuttelevia ja kilpailukykyisiä suomalaisille opiskelijoille, niin ettei liiallista siirtymistä suorittamaan kokonaista tutkintoa ulkomaisiin yliopistoihin tapahdu.

Kansainvälistyvässä maailmassa kunkin maan työvoiman osaamistaso vaikuttaa ratkaisevasti asianomaisen maan taloudelliseen menestykseen. Yritykset sijoittuvat yhä enemmän alueille, joilla on saatavissa korkeatasoista ja innovaatioihin kykenevää työvoimaa. Tästä syystä teollistuneet maat asettavat koulutustavoitteensa yhä korkeammalle. Niiden väestön koulutustaso tulee kohoamaan selvästi lähimmän kymmenen vuoden kuluessa. Monet maat, joissa Suomen tapaan korkeakoululaitos jakautuu yliopistoihin ja niiden rinnalla toimiviin ammatillisesti suuntautuneisiin korkeakouluihin, ovat avanneet tai avaamassa myös jälkimmäisestä valmistuville selkeitä master-tason tutkintoon johtavia jatkokoulutusväyliä niin yliopistoissa kuin ammattikorkeakouluissakin. Näin on tehty mm. Saksassa ja Hollannissa. Tämä lisää entisestään korkeakoulujen keskinäistä kilpailua ja edellyttää korkeakoulujen selkeää profiloitumista myös kansainvälisessä yhteistyössä.

Pyrkimys rekrytoida lisää ulkomaisia tutkinto-opiskelijoita on useassa maassa Suomen tavoin saanut aikaan keskustelun koulutuksen maksuttomuudesta. Tutkintoon johtava koulutus on noin puolessa Euroopan maista maksutonta, mutta maksullinen korkeakoulutarjonta on myös lisääntynyt. Suomessa lähtökohtana on ollut, että ulkomaisia tutkinto-opiskelijoita kohdellaan samalla tavalla kuin kotimaan kansalaisia. Tätä lähtökohtaa on myös paljon arvosteltu, ja sen on katsottu estävän suomalaisten yliopistojen kansainvälistymistä, kun yliopistot eivät voi saada lisäresursseja kansainvälisen koulutuksen kehittämiseen. Julkisuudessa on myös arvosteltu sitä, että julkisia varoja käytetään ul-

komaalaisten kouluttamiseen, kun kaikki halukkaat suomalaiset eivät pääse yliopistoon opiskelemaan.

Toisaalta on pidettävä mielessä se, että EU/ETA-maiden kansalaisia on kohdeltava samoin kuin oman maan kansalaisia, jolloin lisätulot kansainvälisiltä opiskelijoilta jäävät helposti kovin pieniksi, ainakin jos rekrytointialueita ei tietoisesti valita toisin.

Koulutuspalvelujen kaupan kehitystä on Suomessakin seurattava tarkoin, niin että voidaan turvata yliopistojen toimintamahdollisuudet kilpailtaessa maksukykyisistä kansainvälisistä opiskelijoista ja kehitettäessä korkeakoulutuspalvelujen tarjontaa yhtenä yritys-elämän muotona. Erityisen tärkeää tämä on, koska työmarkkinoilla on viitteitä sellaiseen kehitykseen, että muodollisten tutkintojen asema heikkenee ja ihmisten muilla tavoin hankkiman ja osoittaman osaamisen arvostus nousee. Tämä saattaa johtaa mm. maksullisen täydennyskoulutuksen aseman vahvistumiseen.

Yliopistolakia muutetaan siten, että vieraskielisten tutkintojen suorittaminen on mahdollista. Yliopistojen on kuitenkin turvattava riittävä tutkintoon johtava koulutustarjonta myös kansallisilla kielillä. Vieraskielisistä tutkinnoista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Yliopistot järjestävät korkeatasoisia vieraskielisiä master-tasoiseen tutkintoon johtavia koulutusohjelmia ulkomaisten opiskelijoiden rekrytoimiseksi erityisesti niille aloille, joilla suomalainen osaaminen on kansainvälisesti houkuttelevaa ja joilla on Suomessa nähtävissä työvoimapulaa. Yliopistot tarjoavat myös pitkäkestoista täydennyskoulutusta kansainvälisille markkinoille.

Koulutus voidaan suunnitella ja järjestää yhteistyössä ulkomaisten yliopistojen kanssa ns. joint degrees -ohjelmina.

2. KORKEAKOULUJEN TUTKINTORAKENTEIDEN KANSAINVÄLINEN KEHITYS

2.1 Sorbonnen-Bolognan prosessi

Korkeakoulujen tutkintojärjestelmiä on viime vuosien aikana kehitetty voimakkaasti eri Euroopan maissa. Kehityksen tuloksena tutkintorakenteet ovat selvästi yhdenmukaistumassa ns. kahden syklin mallin mukaisesti. Yhdenmukaistuminen on näkyvämpää yliopistojen tutkintorakenteissa kuin ammatillisesti suuntautuneen korkeakoulutuksen tutkintorakenteissa. Osittain tämä johtuu siitä, että yliopistot ovat perinteisesti olleet muita oppilaitoksia ja korkeakouluja tiiviimmässä kansainvälisessä vuorovaikutuksessa ja että niiden perusrakenteissa on paljon yhteistä. Toisaalta asiaan on vaikuttanut myös se, että ammatillisesti suuntautuneet korkeakoululaitokset ovat Euroopassa varsin nuoria yliopistoihin verrattuna.

Tämä tutkintorakenteiden kehitys, ns. Sorbonnen-Bolognan prosessi, on saanut aikaan vilkkaan korkeakoulupoliittisen keskustelun niin meillä kuin muuallakin Euroopassa. Bolognan julistuksen allekirjoittaneet opetusministerit ilmoittivat tavoittelevansa jonkinasteista konvergenssia korkeakoulujen tutkintorakenteissa. Vaikka julistuksessa on muitakin huomattavan merkityksellisiä poliittisia avauksia, mm. arviointiin liittyen, on kysymys tutkintorakenteista hallinnut julkista keskustelua. Monessa maassa on koettu ongelmalliseksi julistuksen tavoite siitä, että ensimmäisen syklin tutkinnon tulisi olla relevantti myös työmarkkinoilla. Keskustelua on herättänyt myös julistuksen tulkinta ja sovellusala: koskeeko kaksisyklinen tutkintorakenne myös ei-yliopistollista korkeakoulutusta.

Bolognan julistuksen perimmäisenä tavoitteena on eurooppalaisen koulutuksen kilpailukyvyyn vahvistaminen myös globaaleilla koulutusmarkkinoilla. Kahdesta syklistä muodostuvan tutkintorakenteen ajatellaan mahdollistavan kansainväliseen tarjontaan soveltuvat lyhyet master-ohjelmat. Koulutuksesta on tullut monissa maissa huomattava vientituote. Niissäkin maissa, joissa korkeakoulutus on suurelta osin julkisista varoista rahoitettua etsitään tapoja laventaa rahoituspohjaa mm. koulutusta myymällä.

Koko korkea-asteen tutkintojärjestelmien kehittymistä on melko vaikea verrata keskenään, koska korkeakoululaitoksen rakenteet vaihtelevat suuresti Euroopassa. Suomalainen korkeakoululaitos muistuttaa rakenteellisesti eniten Hollannin ja Saksan korkeakoululaitosta. Saksassa on toteutettu periaatteellisesti merkittävä uudistus vuonna 1998, jolloin ammattikorkeakouluihin ja yliopistoihin tuli mahdolliseksi kehittää bachelor-master -rakenteisia tutkintoja. Nykyisellään Saksassa on rinnakkain sekä vanhan rakenteen mukaisia että bachelor-master -rakenteen mukaisia tutkintoja. Siirtymistä ammattikorkeakouluista yliopistojen tieteelliseen jatkokoulutukseen on myös helpotettu.

Viimeisimmän Bolognan prosessiin kuuluvan tutkintorakenteiden kehittymistä kuvaavan selvityksen mukaan kaksiportaisissa tutkintorakenteissa voidaan erottaa kolme ryhmää:

- 180 opintopisteen laajuinen bachelor-tason tutkinto + 120 opintopisteen laajuinen master-tason tutkinto;
- 240 opintopisteen laajuinen bachelor-tutkinto + 90 tai 120 opintopisteen laajuinen master-tutkinto sekä

- 300 opintopisteen laajuinen integoitu master-tasoinen tutkinto.

Lääketieteessä kaksiportaisen tutkinnon rakenne on Tanskassa 180+180 opintopistettä. Hollanti harkitsee samanlaista rakennetta.

2.2 Tutkintorakenne eräissä muissa Euroopan maissa

Ruotsi

Ruotsin korkeakouluissa suoritettavia yleisiä tutkintoja ovat maisterintutkinto (magisterexamen), kandidaatintutkinto (kandidatexamen) sekä korkeakoulututkinto (högskoleexamen). Lisäksi Ruotsissa on lähes 50 ammattitutkintoa (yrkesexamen).

Högskoleexamen-tutkinto kestää noin kaksi vuotta, kun taas kandidaatintutkinnon voi suorittaa kolmessa vuodessa. Maisterintutkintoja on kahdentyyppisiä: lähtökohtaisesti neljässä vuodessa suoritettavia tutkintoja, joihin sisältyy vähintään kaksi vuotta kestävä pääaineen syventävät opinnot (magisterexamen med ämnesdjup) sekä tutkintoja, jotka rakentuvat kandidaatintutkinnon tai vastaavan laajuisen muun tutkinnon varaan ja sisältävät vähintään vuoden mittaiset suuntautumisopinnot. Ruotsissa on asetettu työryhmä pohtimaan tutkintorakenteen kehittämistä.

Tanska

Tanskassa tutkintorakenne on lähes kaikilla aloilla kaksiportainen. Yliopistoissa voidaan suorittaa bachelor-tutkinto yleensä kolmessa vuodessa sekä tämän tutkinnon jälkeen kandidaatintutkinto, kandidat, kahdessa vuodessa niissä tapauksissa, joissa kandidaattiopinnot ovat sisällöllisesti kiinteässä yhteydessä edeltäviin bachelor-vaiheen opintoihin.

Norja

Norjassa otetaan käyttöön uusi tutkintorakenne vuoden 2003 loppuun mennessä. Uusi rakenne on Bolognan julistuksen mukainen ja perustuu korkeakoululaitoksen binaarirakenteeseen.

Vanhan tutkintorakenteen mukaan alemman tutkinnon (candidata/candidatus magisterii, cand. mag.), on voinut suorittaa yleensä kolmessa ja puolessa tai neljässä vuodessa. Ylemmän tutkinnon suorittaminen taas on kestänyt alemman tutkinnon pohjalta 1 ½ - 2 vuotta. Tutkinnon suorittaneista käytetään esimerkiksi lyhenteitä cand.phil. (humanistinen ala) tai cand.scient. (luonnontieteellinen ala). Lisäksi Norjassa on järjestetty ammatillisia tutkintoon johtavia koulutusohjelmia, joiden pituus on vaihdellut neljästä ja puolesta vuodesta kuuteen vuoteen. Ohjelmia on järjestetty esimerkiksi lääketieteen, oikeustieteen ja tekniikan aloilla.

Uuden tutkintorakenteen mukaiset tutkinnot korvaavat melkein kaikki alemmat ja ylemmät tutkinnot ja ammattitutkinnot. Bachelor-tutkintoon johtavat opinnot kolmivuotisia, ja master-tutkinnon suorittaminen kestää vähintään 3-vuotisen korkeakoulututkinnon pohjalta kaksi vuotta. Joillakin aloilla voidaan kuitenkin suorittaa vain viisivuotisia

integroituja tutkintoja. Tutkintoihin johtavaa koulutusta järjestävät yliopistojen ohella myös muut julkiset ja yksityiset korkeakoulut.

Alankomaat

Alankomaissa yliopisto-opinnot alkavat perinteisesti vuoden mittaisella ja 42 suorituspisteen laajuisella propedeutisella jaksolla, josta opiskelijat saavat todistuksen (Getuigschrift van het Propedeutisch Examen). Vaiheen on tarkoitus paitsi toimia johdatuksena alan opintoihin myös karsia alalle sopimattomia opiskelijoita. Aiemmin propedeutinen vaihe sisältyi pakollisena kaikkiin yliopistollisiin koulutusohjelmiin, mutta vuonna 2002 hyväksytyin lainmuutoksen myötä yliopistot voivat halutessaan olla myöntämättä ensimmäisen vaiheen todistuksia.

Yliopistojen uusi perustutkinto on vähintään 3 vuotta kestävä ja 126 suorituspisteen laajuinen bachelor-tutkinto. Tutkinnon suorittaneet voivat käyttää joko nimikettä "Bachelor" tai hollanninkielistä nimikettä "Kandidaat". Aiemmin perustutkintona pidetyistä maisteritason Doctoraal-tutkinnosta on vuodesta 2003 lähtien tulossa bachelor-tutkinnon jälkeen suoritettava jatkotutkinto. Tämä merkitsee sitä, että yliopistot voivat järjestää maisteriohjelmiin hakeutuville uuden karsinnan.

Maisteriohjelmat tulisi lähtökohtaisesti voida suorittaa vuodessa. Kuitenkin aloilla, joilla on erityisiä pätevyysvaatimuksia, voi suorittamisaika olla pidempi. Tällä hetkellä muita yliopistollisia tutkintoja laajempia ovat esimerkiksi tekniikan, luonnontieteiden, lääketieteen, eläinlääketieteen ja farmasian alojen tutkinnot. Uuden maisterintutkinnon suorittaneet voivat käyttää perinteisiä hollanninkielisiä nimikkeitä kuten "Doctorandus", "Meester" tai "Ingenieur" tai englanninkielistä nimikettä "Master".

Saksa

Saksan yliopistoissa on mahdollista suorittaa kolmentyyppisiä ns. perinteisen tutkintojärjestelmän mukaisia tutkintoja: korkeakoulututkintoja (Hochschulprüfungen), julkisiin virkoihin valmistavia Staatsprüfung-tutkintoja sekä kirkollisia tutkintoja. Tutkinnot on yleensä mahdollista suorittaa neljässä tai viidessä vuodessa.

Saksassa melko uusi Bachelor- tai Bakkalaureus-arvosanaan johtava koulutus kestää 3-4 vuotta. Bachelor-vaihetta seuraavan Master- tai Magister-tutkinnon suorittaminen vie puolestaan 1-2 vuotta. Jos tietyllä alalla suoritettavat Bachelor- ja Master-tutkinnot on rakennettu peräkkäisiksi, on ylempi arvosana voitava suorittaa yhteensä enintään viidessä vuodessa.

Hochschulprüfung-tutkintoja täydennetään yleisesti joko Magister-arvoon johtavalla, useita oppiaineita sisältävällä tutkinnolla (Magisterprüfung) tai tietyn alan diplomiin johtavalla tutkinnolla (Diplomprüfung), joka on monilla aloilla tarpeen ammatillisen pätevyyden saamiseksi. Diplomiin tai Magister-arvoon johtavan koulutuksen pituus on lain mukaan enintään kaksi vuotta.

Iso-Britannia

Iso-Britanniassa kandidaattitason tutkinto (first degree) on yleensä mahdollista suorittaa kolmessa vuodessa. Joidenkin alojen, kuten lääketieteen ja vieraiden kielten opinnot kestävät kuitenkin tätä kauemmin. Eräissä yliopistoissa tutkinto taas on mahdollista suorittaa kahdessa vuodessa edellyttäen, että opiskelijat sitoutuvat opiskelemaan myös yliopistojen lomakausien aikana. Yliopistot saavat päättää itse tutkintonimikkeistä. Yleisimpiä nimikkeitä ovat Bachelor of Arts (BA) sekä Bachelor of Science (BSc).

Maisterintutkinnon (Master's degree) suorittaminen edellyttää yleensä vuodesta kahteen vuotta kestäviä opintoja. Kuitenkin Oxfordin ja Cambridgen yliopistoissa "Master of Arts" ei ole maisteritasoinen tutkinto, vaan arvo, jota Bachelor of Arts -tutkinnon suorittaneet voivat hakea kuusi tai seitsemän vuotta kestäneiden opintojen jälkeen.

3. UUSI TUTKINTORAKENNE

3.1 Uuden tutkintorakenteen toimeenpano

Työryhmän muistion ensimmäisessä osassa on kuvattu niitä tekijöitä, jotka puoltavat uuden kaksiportaisen tutkintorakenteen käyttöönottoa suomalaisissa yliopistoissa kansallisista ja kansainvälisistä lähtökohdista. Työryhmä ehdottaa, että uusi tutkintorakenne otetaan käyttöön kaikilla koulutusaloilla.

Työryhmä on laatinut ehdotukset tutkintorakenteen käyttöön ottamiseksi tarvittavista säädösmuutoksista. Näitä käsitellään jäljempänä. Työryhmä ehdottaa, että uudet säädökset tulevat voimaan 1.8.2005 alkaen. Tämä antaa yliopistoille aikaa uudistaa alakohdittaiset opetussuunnitelmansa uuden rakenteen ja mitoituksen mukaisiksi, varsinkin kun työ on useassa yliopistossa ja monilla koulutusaloilla jo käynnistynyt. Työryhmä pitää tärkeänä, että tutkintorakenteen uudistus kytketään läheisesti yliopistojen opetuksen ja opintojen suunnittelun ja ohjauksen sekä opintojen etenemisen seurantaan.

Uuden tutkintorakenteen toimeenpano edellyttää, että tutkintorakenteen uudistuminen otetaan huomioon riittäväällä tavalla yliopistojen rahoituksessa. Tulosohjauksen kehittämistä pohtinut opetusministeriön työryhmä on ehdottanut muistiossaan, että tutkintorakenteen muutos otetaan huomioon lähinnä tuloksellisuusrahoituksessa. Opintojen kulkua kuvaavassa indikaattorissa otettaisiin huomioon alempien korkeakoulututkintojen suorittaminen. Osittain alempien korkeakoulututkintojen rahoitus tulisi huomioitua myös uusien opiskelijoiden määrän mukaan määräytyvässä rahoituserässä, joka on uusi elementti yliopistojen rahoitusmallissa (Opetusministeriön työryhmien muistioita 26:2002).

Työryhmän näkemyksen mukaan tutkintorakenteen toimeenpano edellyttää myös alakohtaisia kehittämishankkeita. Työryhmä ehdottaa, että opetusministeriö varaa käyttöönsä kehittämismäärärahoja, joita yliopistot voivat hakea tutkintorakenteen kehittämiseen liittyviin hankkeisiin.

Tutkintorakenteen toimivuutta on tarpeen arvioida tiiviisti. Työryhmä ehdottaa, että vuonna 2008, kun ensimmäiset uuden rakenteen mukaiset alemmat korkeakoulututkinnot valmistuvat, tehdään valtakunnallinen arviointi uudistuksen ensimmäisen vaiheen toimivuudesta. Myös maisteritutkintojen ja -ohjelmien kehitystä tulee arvioida. Koska tutkintorakenteen uudistuminen kiinnittyy tiiviisti myös kansainväliseen kehitykseen, työryhmä ehdottaa, että arvioinnit tekee kansainvälinen asiantuntijaryhmä. Erityisesti on tarpeen seurata tutkintorakenteen vaikutusta opintoaikoihin ja opintojen keskeyttämiseen, alemman korkeakoulututkinnon työmarkkina-aseman muotoutumista, rakenteen vaikutusta kansainväliseen opiskelijavaihtoon sekä kotimaiseen opiskelija-liikkuvuuteen myös alojen välillä.

Työryhmä ehdottaa, että uusi tutkintorakenne otetaan käyttöön 1.8.2005 alkaen. Opiskelijat, jotka opiskelevat nykyisen rakenteen mukaisia tutkintoja varten, siirtyisivät suorittamaan uuden tutkintorakenteen mukaisia tutkintoja viimeistään 1.8.2007. Kuitenkin teknillistieteellisen, lääketieteellisen, hammaslääketieteellisen ja eläinlääketieteellisen alan ylempää korkeakoulututkintoa varten opiskelevat siirtyisivät opiskelemaan uusia tutkintoja viimeistään 1.8.2008.

Tutkintorakenteen uudistuminen tulisi ottaa riittävällä tavalla huomioon yliopistojen perusrahoituksen laskennallisessa mallissa.

Tutkintorakenteen toimivuutta on tarpeen arvioida tiiviisti. Kansainvälinen asiantuntija-arviointi suoritetaan vuosina 2008 ja 2009.

3.2 Lainsäädäntöön tehtävät muutokset ja uusi tutkintoasetus

Yliopistolaki (645/1997) sisältää perussäännökset muun muassa yliopistojen tutkinnoista ja opetuksesta, opiskelijaksi ottamisesta sekä opiskelijoiden oikeuksista ja velvollisuuksista. Uuden tutkintorakenteen käyttöönotto edellyttää, että yliopistolakiin ja -asetukseen tehdään eräitä muutoksia. Muutokset koskevat muun muassa korkeakoulu-tutkintojen suorittamisjärjestystä sekä kelpoisuutta tutkintoon johtaviin opintoihin. Lisäksi laissa säädettäisiin vieraskielisistä tutkinnoista. Lakiin ja -asetukseen ehdotettavia muutoksia (liitteet 1 ja 2) on perusteltu lähemmin jaksoissa 3.3 ja 3.5.

Yliopistolain (645/1997) 7 §:n mukaan yliopistoissa suoritettavista tutkinnoista säädetään tarkemmin asetuksella.

Säännökset perustutkinnoista sekä tieteellisistä ja taiteellisista jatkotutkinnoista ovat nykyisin 20 asetuksessa, joita kutsutaan jäljempänä tutkintoasetuksiksi. Nämä ovat:

- 1) asetus eläinlääketieteellisistä tutkinnoista (298/1978)
- 2) asetus farmasian tutkinnoista (246/1994)
- 3) asetus filosofian tohtorin tutkinnosta (1279/1991)
- 4) asetus hammaslääketieteellisistä tutkinnoista (290/1976)
- 5) asetus humanistisista ja luonnontieteellisistä tutkinnoista (221/1994)
- 6) asetus kasvatustieteellisen alan tutkinnoista ja opettajankoulutuksesta (576/1995)
- 7) asetus kauppatieteellisistä tutkinnoista (139/1995)
- 8) asetus kuvataideakatemian tutkinnoista (381/1997)
- 9) asetus liikuntatieteellisistä tutkinnoista (327/1994)
- 10) asetus lääketieteellisistä tutkinnoista (762/1975)
- 11) asetus maatalous-metsätieteellisistä tutkinnoista (214/1995)
- 12) asetus oikeustieteellisistä tutkinnoista (86/1996)
- 13) asetus psykologian tutkinnoista (318/1996)
- 14) asetus Sibelius-Akatemian tutkinnoista (148/1995)
- 15) asetus taideteollisen alan yliopistollisista tutkinnoista (440/1994)
- 16) asetus teatteri- ja tanssialan yliopistollisista tutkinnoista (216/1995)
- 17) asetus teknistieteellisistä tutkinnoista (215/1995)
- 18) asetus teologisista tutkinnoista (517/1995)
- 19) asetus terveystieteiden tutkinnoista (628/1997) sekä
- 20) asetus yhteiskuntatieteellisistä tutkinnoista (245/1994).

Erikoistumistutkintoja koskevat säännökset ovat valtioneuvoston asetuksessa erikoiseläinlääkärin tutkinnosta ja oikeudesta toimia erikoiseläinlääkärinä (275/2000),

asetuksessa erikoishammaslääkärin tutkinnosta (629/1984) sekä asetuksessa erikoislääkärin tutkinnosta (678/1998).

Tutkintoasetuksiin sisältyvät säännökset alempien ja ylempien korkeakoulututkintojen sekä tieteellisten ja taiteellisten jatkotutkintojen eli lisensiaatin ja tohtorin tutkinnon nimikkeistä, tavoitteista, laajuudesta ja rakenteesta. Ne sisältävät myös kielitaitoa, todistuksia, opintosuoritusten hyväksilukemista sekä opettajankoulutusta koskevia säännöksiä. Keskeisiä ovat lisäksi säännökset siitä, miten yliopistojen koulutusvastuut jakautuvat eli mitä tutkintoja missäkin yliopistossa on mahdollista suorittaa.

Tutkintoasetuksista eläinlääketieteen, hammaslääketieteen ja lääketieteen alan tutkintoja koskevat asetukset ovat 1970-luvulta, kun taas muut tutkintoasetukset on annettu vuosina 1994 - 1997. Näissä asetuksissa säädöksiä väljennettiin huomattavasti. Uudemmat asetukset ovat keskenään hyvin samankaltaisia. Esimerkiksi tutkintojen tavoitteita ja laajuutta sekä kielitaitoa, opintojen rakennetta, opintosuoritusten hyväksilukemista, todistuksia ja aineenopettajien koulutusta koskevat säännökset ovat monissa asetuksissa lähes tai jopa täysin identtisiä.

Työryhmä ehdottaa, että uusi tutkintorakenne toteutetaan antamalla asetus yliopistojen tutkinnoista ja kumoamalla nykyiset 20 yliopistojen perustutkintoja sekä tieteellisiä ja taiteellisia jatkotutkintoja koskevaa asetusta. Uudessa asetuksessa (liite 3) säädettäisiin alemman ja ylempien korkeakoulututkinnon tavoitteista, laajuudesta ja rakenteesta. Muilta osin asetus koostuisi pääosin nykyisten tutkintoasetusten yhteenkootuista säännöksistä. Yliopistojen koulutusalat, tutkintonimikkeet ja koulutusvastuut olisi lueteltu asetuksen liitteessä.

Uudessa asetuksessa säädettäisiin vain tutkintojen kansallisen ja kansainvälisen vertailtavuuden ja tunnustettavuuden kannalta tarpeellisista seikoista. Väljempi valtakunnallinen säätely mahdollistaisi yliopistojen profiloitumisen ja erikoistumisen saman koulutusalan sisällä nykyistä paremmin. Tämä puolestaan parantaisi yliopistojen mahdollisuuksia vastata nykyistä paremmin uusiin ja eriytyneisiin koulutustarpeisiin.

Uuden tutkintoasetuksen antamisen vuoksi eräisiin asetuksiin, kuten asetukseen korkeakoulututkintojen järjestelmästä, olisi tehtävä teknisiä tarkistuksia. Ehdotusta näistä muutoksista ei ole sisällytetty työryhmän muistioon.

Työryhmä ehdottaa, että yliopistolakiin ja -asetukseen tehdään uuden tutkintorakenteen käyttöönoton kannalta tarpeelliset muutokset.

Työryhmä ehdottaa, että annetaan valtioneuvoston asetus yliopistojen tutkinnoista. Asetuksella kumotaan yliopistojen perustutkintoja sekä tieteellisiä ja taiteellisia jatkotutkintoja koskevat 20 asetusta. Erikoistumistutkintoja koskevat asetukset jäisivät voimaan muuttamattomina.

3.3 Tutkintojen tavoitteet ja laajuudet

Uuden kaksiportaisen tutkintorakenteen kansallisen yhdenmukaisuuden turvaamiseksi on välttämätöntä säätää tutkintojen tavoitteista ja laajuuksista ja selkeyttää maisteriohjelmien periaatteelliset suuntaviivat. Yliopistojen perustutkintojen ja -opintojen kehittämisen yleisinä strategisina tavoitteina korostuvat opintojen etenemisen esteiden poistaminen, opetuksen ja opintojen laadun kehittäminen ja joustavien opintojen suunnittelu- ja seurantajärjestelmien luominen siten, että opiskeluaajat eivät pitkity ja että säädettäviä normiaikoja voidaan noudattaa.

Tutkintojen ja korkeakouluopintojen tavoitteet tulee asettaa niin, että suomalainen yliopistokoulutus on kansainvälisesti kilpailukykyistä ja vetovoimaista ja että se antaa hyvät edellytykset siirtyä työelämään kotimaassa ja kansainvälistyvillä työmarkkinoilla. Tutkintoihin johtavan koulutuksen tulee tukea kaksisuuntaisen opiskelijavaihdon lisääntymistä ja myös mahdollistaa nykyistä joustavampi ulkomaisten opiskelijoiden hakeutuminen tutkinto-opiskelijoiksi Suomeen.

Yliopistojen peruskoulutuksen laadun keskeinen ulottuvuus on, että tavoitteissa painotuvat sekä sivistykselliset että työelämän tarpeet. Korkeakoululaitoksen profiloitumisen kannalta on keskeistä, että kaikki yliopistotutkinnot ja niihin johtava opetus perustuvat tieteelliseen tutkimukseen. Monitieteiset maisteriohjelmat ovat osoittautuneet toimiviksi ratkaisuksi haettaessa tutkinto-opiskeluun joustavuutta ja koulutukseen tehokkuutta sekä pyrittäessä vastaamaan työelämän ja tieteellisen toiminnan uusiin tarpeisiin.

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa on asetettu tavoitteeksi alemman korkeakoulututkinnon aseman vahvistaminen. Alemmasta korkeakoulututkinnosta on perusteltua kehittää oma itsenäinen tutkintonsa, joka toisaalta muodostaa pohjan ja edellytykset ylempään korkeakoulututkintoon johtaville opinnoille ja toisaalta antaa valmiuksia myös työmarkkinoille siirtymiselle. Uuden tutkintorakenteen myötä alemman korkeakoulututkinnon tulisi olla enemmän kuin kesken jääneet yliopisto-opinnot. Tutkinnolle tulee asettaa selkeät tietoihin, taitoihin ja pätevyyteen (knowledge, skills and competence) liittyvät tavoitteet, jotka ovat erilaiset kuin ylemmässä korkeakoulututkinnossa. Voidaan nähdä, että alemman tutkinnon aseman vahvistaminen tuo yliopistoihin monimuotoisemmat sisääntulo- ja ulosmenoväylät, ja vastaa siten opiskelijoiden yksilöllisiin tarpeisiin ja työelämän monimuotoisiin vaatimuksiin.

Alemman tutkinnon aseman vahvistaminen tarkoittaa käytännössä myös sitä, että tutkinnosta tulee pakollinen kaikille ylempään tutkintoon tähtääville opiskelijoille. Tutkintojen suorittamisjärjestyksestä otettaisiin maininta yliopistolakiin.

Kaksiportaisen tutkintorakenteen tulee edelleenkin muodostaa jatkumo tai kumuloitua kokonaisuus, jossa tieteellinen ydin on vahva sekä alemmassa että ylemmässä korkeakoulututkinnossa. Tässä perusrakenteessa alempien tutkintojen merkitys saman alan ylempään tutkintoon pohjana säilyy vahvana, ja opiskelijoilla on oikeus siirtyä suorittamaan ylempi tutkinto ilman erillisvalintaa. Alempi tutkinto voidaan suunnitella tavoitteiltaan myös sellaiseksi, että siihen kuuluvat aineopinnot voivat muodostua oppiaineiden sekä niihin rinnastettavien monitieteisten kokonaisuuksien opinnoista.

Tutkintorakenteen uudistuksessa on tarpeen kiinnittää erityistä huomiota jo alemman korkeakoulututkinnon yliopistolliseen luonteeseen. Kytkeä tieteelliseen tutkimukseen

on alemmassa korkeakoulututkinnossa yhtä olennainen kuin ylemmässäkin. Vain tieteellistä osaamista korostamalla voidaan säilyttää tarkoituksenmukainen ero ammattikorkeakoulututkintoihin ja näin vahvistaa suomalaisen korkeakoulujärjestelmän toimivuutta.

Ammattikorkeakoulututkinto on säädösten mukaan korkeakoulututkinto. Sitä ei ole hallittu rinnastaa alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon. Kaksiportaisen tutkintorakenteen kannalta on tarpeen kuitenkin pohtia alemman korkeakoulututkinnon ja ammattikorkeakoulututkinnon välistä suhdetta. Molemmat tutkinnot tuottavat kelpoisuuden virkoihin ja toimiin, joihin on kelpoisuusvaatimuksena korkeakoulututkinto. Näin ollen voidaan sanoa, että tutkinnot on katsottu tasoltaan vastaaviksi. Ammattikorkeakoulututkintojen laajuus vaihtelee aloittain 140 opintoviikosta 180 opintoviikkoon, eli ne ovat laajempia kuin alempi korkeakoulututkinto. Vertailun kannalta tärkeää onkin katsoa tutkintojen tavoitteita ja sisältöjä. Nämä poikkeavatkin alempien korkeakoulututkintojen tavoitteista. Tutkintorakenneuudistuksella tätä sisällön eroavaisuutta on tarkoitettu entisestään kirkastaa.

Alempi korkeakoulututkinto on yliopistollinen tutkinto, ja sen vuoksi siihen tulee sisältyä opinnäytetyö sekä sitä tukeva, tieteelliseen ajatteluun ja tieteellisiin tai taiteellisiin työskentelytapoihin valmiudet antava koulutus. Tutkinnon tieteellisten elementtien painotus voi olla koulutuksellisia elementtejä vahvempi silloin, kun tavoitteeksi asetetaan siirtyminen tutkijankoulutukseen tähtäävään ylempään tutkinnon ohjelmaan.

Alemman korkeakoulututkinnon työmarkkina-aseman vahvistamiseksi on tarpeen asettaa tutkinnolle myös yleisiä työelämävalmiuksiin tähtääviä tavoitteita. On kuitenkin tärkeää huomata, että alemman korkeakoulututkinnon työmarkkina-arvon vahvistamisella ei pyritä muuttamaan nykyisiä ammatillisia kelpoisuusvaatimuksia. Näin ollen alempien tutkintojen työmarkkina-asema ei juurikaan vahvistu sellaisilla aloilla, joilla ammattihenkilöstön kelpoisuudeksi on säädetty ylempi korkeakoulututkinto (esim. opettajat sekä lääkärit ja useat sosiaali- ja terveystieteiden ammattihenkilöt).

Kaksiportaiseen tutkintorakenteeseen siirryttäessä ei ole tarpeen muuttaa tutkintojen ajallista laajuutta: alempi on tutkinto on edelleenkin voitava suorittaa kolmessa vuodessa (180 opintopistettä) ja ylempi tutkinto alemman tutkinnon pohjalta kahdessa vuodessa (120 opintopistettä). Tämä rakenne vastaa myös yleisesti Euroopassa käyttöön otettuja uusia tutkintorakenteita.

Ylemmät korkeakoulututkinnot ovat yliopistojen peruskoulutuksen yliopistollista profiilia vahvasti ilmentävä koulutustehtävän osa. Yliopistot ovatkin keskittyneet viime vuosina paljolti juuri ylempien tutkintojen kehittämiseen. Uutena ylempään tutkintoon johtavan koulutuksen muotona on perinteisen pääainepohjaisen koulutuksen rinnalle kehittynyt maisteriohjelmia, joihin on järjestetty erilliset ohjelmakohtaiset opiskelijavallinnat.

Työryhmä pitää tärkeänä uudenlaisten maisteriohjelmien kehittämistä, mutta on keskusteluissaan lähtenyt siitä, että opinnot voidaan edelleenkin suunnitella myös alemman ja ylempään korkeakoulututkinnon muodostamaksi kokonaisuudeksi siten, että opiskelija jatkaa syventävien opintojen vaiheessa samassa tai lähialan pääaineessa. Erillisiä maisteriohjelmia tulisi luoda harkiten työelämän ja tutkimuksen kehittämisen tarpeista lähtien.

Periaatteellinen kysymys on myös se, missä määrin ylempien tutkintojen ohjelmia kehitettäessä voidaan perustaa uusia oppiaineita, joilla ei ole omaa tieteenalastatusta. Esimerkkejä uusista aloista ovat mm. tulevaisuuden tutkimus, naistutkimus ja kulttuurintutkimus. Korkeakoulujen arviointineuvoston toteuttaman maisteriohjelmien arviointihankkeen tuloksissa arvioitiin yhdeksi hyvien käytänteiden malliksi Venäjän ja Itä-Euroopan tutkimuksen maisterikoulu. Siinä Venäjä-opinnot ja maisterintutkielma suoritetaan aina jonkun pääainetutkinnon osana, ilman että olisi perustettu "Russian Studies"-oppiainetta pääaineen asemaan.

Ylempien tutkintojen keskeisiä tavoitteita ovat sekä tieteellisen jatkokoulutuksen edellyttämät valmiudet että työelämässä tarvittava asiantuntijan ja kehittäjän valmius. Tutkintojen kehittämisen kannalta on tärkeää pyrkiä toimivaan tasapainoon tieteellisyyden ja ammatillisuuden välillä. Tieteellisen tiedon ja tieteellisten menetelmien soveltaminen tai valmiudet itsenäiseen ja vaativaan taiteelliseen työhön ovat ylempien korkeakoulututkinnon suorittaneille tunnusmerkillisiä alasta riippumattomia ominaisuuksia.

Ottaen huomioon nykyisen kotimaisen tutkintorakenteen ja eurooppalaiset trendit on ylempien korkeakoulututkinnon laajuudeksi tarkoituksenmukaista asettaa pääsääntöisesti kaksi vuotta eli 120 opintopistettä. Ylempien korkeakoulututkinnon laajuus vaihtelee jonkin verran koulutusalan tarpeista ja kansainvälisistä säädöksistä johtuen. Pääsääntöisestä kahden lukuvuoden ja 120 opintopisteen määrittelystä on jatkossakin tarpeen poiketa EY:n säätelien koulutusten osalta. Eläinlääketieteessä ja lääketieteessä lisensiaatin tutkinnon laajuus säädetään 180 opintopisteeksi ja opinnot on ajallisesti voitava suorittaa kolmessa vuodessa. Teatteri- ja tanssialan nelivuotisia koulutusohjelmia ei ole tarpeen pidentää.

Työryhmä ehdottaa, että yliopistojen tutkinnon perusrakenteena säilyy alemman ja ylempien korkeakoulututkinnon muodostama kokonaisuus. Tutkintojen yleisistä tavoitteista ja laajuudesta säädetään uudessa asetuksessa.

Alemman korkeakoulututkinnon laajuudeksi ehdotetaan 180 opintopistettä. Tutkinto tulisi voida suorittaa täysipäiväisesti opiskellen kolmessa lukuvuodessa.

Ylempien korkeakoulututkinnon laajuudeksi ehdotetaan 120 opintopistettä. Tutkinto olisi voitava suorittaa täysipäiväisesti opiskellen kahdessa lukuvuodessa. Alempi korkeakoulututkinto olisi suoritettava ennen ylempää korkeakoulututkintoa. Ylempään korkeakoulututkintoon johtavaan koulutukseen voisi kuitenkin myös hakeutua lähialan alemman korkeakoulututkinnon tai sitä vastaavan koulutuksen pohjalta.

3.4 Opintojen mitoittaminen

Opintojen mitoittaminen tarkoittaa opintojen laajuuden, keston ja työmäärän laskennallista arviointia. Mitoittaminen luo perustan sekä opetussuunnitelman laatimiselle että tutkinnon rakenteiden suunnittelulle. Mitoituksen avulla voidaan määrittellä tutkintojen kokonaislaajuus ja laskennallinen kesto. Opintojaksojen työmäärän oikea arviointi luo edellytykset sille, että tutkinnon laskennallinen kesto ja todellinen kesto vastaavat toisiinsa.

Aina 1960-luvulle saakka yliopistojen oppikurssien ja arvosanakokonaisuuksien mitoitus oli intuitiivista perustuen oppiaineesta vastaavan professorin kokemukseen ja näkemykseen. Eri oppiaineiden arvosanojen laajuuksilla ei tällöin ollut juuri mitään yhteyttä. 1960-luvun lopulla Suomessa otettiin käyttöön amerikkalainen suorituspistejärjestelmä, jolla oli löyhä kytkös kurssiin vaadittavaan työpanokseen, ja 1970-luvun puolivälistä lähtien yliopistoissamme ryhdyttiin soveltamaan opintoviikkojärjestelmää tutkinnon-uudistuskomitean (FYTT) työn tuloksena. Opintoviikolla tarkoitetaan opiskelijan keskimääräistä 40 tunnin työmäärää.

Opintoviikkomitoituksen yhtenä heikkoutena on vaikeus yhtenäisesti arvioida kurssien edellyttämää todellista työmäärää, erityisesti itsenäisen työskentelyn vaatimaa aikaa. Opintoviikon käsitteen ja tutkinnon suorittamisaikojen välillä on myös looginen ristiriita. Alunperin tavoitteena oli, että 160 opintoviikon laajuiset tutkinnot olisi voitu suorittaa neljässä lukuvuodessa, koska yliopistojen lukuvuoteen katsottiin mahtuvan 40 työviikkoa. Sittemmin yliopistojen perustutkintojen tavoitteelliseksi suoritusajaksi korjattiin viisi vuotta. Suorittamisajat ovat monella alalla huomattavasti tätäkin pidempiä.

Epäloogisuudesta on seurannut, että kahden viimeisen vuoden opintoviikot ovat usein ylikuormittuneita, kun yhden vuoden opiskelua vastaava opintoviikkomäärä käytännössä kertyykin kahden vuoden opinnoista. Tämä taas on vaikeuttanut Suomen yliopistojen opiskelijavaihtoa ja koulutusyhteistyötä Euroopan koulutusalueella ECTS-järjestelmän käyttöönoton myötä.

Opintojen mitoituksen vaikeus on johtanut tilanteeseen, jossa on ainakin kahdenlaisia opintoviikkoja: ilmoitettuja ja tehtyjä. Ilmoitetut opintoviikot luetaan opinto-oppaiden sivuilta kokonaisuuksien ja oppikurssien laajuuksina. Tehdyt opintoviikot koostuvat opiskelijan todella tekemistä työtunneista, jotka voivat suurestikin poiketa siitä, mitä ilmoitetut opintoviikot edellyttäisivät.

Lisäksi opiskelijoilla on mahdollisuus suorittaa ylimääräisiä opintoviikkoja, jotka tarkoittavat niitä opintoviikkoja, joita opiskelijat suorittavat yli tutkinnon säädetyn laajuuden. Jos 160 opintoviikon maisteritutkinnon suorittaneella on suoritushetkellä 240 opintoviikkoa, niin hänellä on 80 ylimääräistä opintoviikkoa. Vuonna 2000 - oikeustieteellistä, terveystieteellistä, teknistieteellistä ja teologista koulutusala lukuunottamatta - yli 30 % suoritetuista tutkinnoista oli enemmän kuin 20 opintoviikkoa asetuksissa ilmoitettua opintoviikkomäärää laajempia.

Onnistuneessa mitoituksessa toteutuvat sekä periaatteet "ylhäältä alas" että "alhaalta ylös". Tällöin tutkinnon kokonaislaajuudesta päästään laskennallisesti yksittäisen opintojakson tasolle, ja yksittäiset mitoitetut opintojaksot muodostavat tutkinnon laskennallisen keston mukaisen valmistumisajan. Tutkintoon ei varata aikaa tutkinnon virallisen

laajuuden ylittävien opintojen suorittamiseen. Tällaisten opintojen olisi pohjaututtava opiskelijan erityiseen kyvykkyyteen ja motivaatioon tai ne tulisi suorittaa ylitöinä.

Kysymys opintojen mitoittamisesta on yhteinen kaikille eri maiden yliopistoille. Euroopan yhteisön koulutusohjelmissa ratkaisuna on käytetty ECTS- suorituspistejärjestelmää osittain sen vuoksi, että ulkomailla suoritettavat opinnot voitaisiin lukea oikeudenmukaisesti hyväksi opiskelijan suorittamaan tutkintoon. ECTS-suorituspisteellä tarkoitetaan sitä määrää opiskelijan työtä, jonka jokainen kurssi tarvitsee suhteessa siihen työmäärään, joka tarvitaan koko lukuvuoden opintojen suorittamiseen. Lukuvuoden työmäärä tunteina on 1600 tuntia. Lukuvuoden työpanos vastaa 60 ECTS-suorituspistettä. Esimerkiksi viisi vuotta kestävien opintojen laajuudeksi tulee siten 300 ECTS-suorituspistettä.

Järjestelmän periaatteena on, että vuoden kaikkien opintojen ECTS-pistemäärän on aina oltava 60. Tämä vaatimus voi johtaa hyvin paradoksaaliseen tilanteeseen, jos oppilaitoksen opetustarjontaa ei pystytä mitoittamaan siten, että vuoden työskentely todella tuottaa 1600 tunnin laajuiset opinnot. Opiskelijan tulisikin aina voida suorittaa 60 ECTS:ää vuodessa.

ECTS-järjestelmään perustuvaa mitoitusta toteutettaessa opiskelijan vuosittainen työaika 1600 tuntia jaetaan työtehtävien (opintojaksot työmuotoineen) kesken niiden edellyttämässä suhteessa siten, että kaikki vuodet ovat yhteismitallisia. Lukukauden tasolla tulee toteutua sääntö, jonka mukaan opiskelija voi tehdä tutkintoon liittyvää opiskelutyötä keskimäärin 800 tunnin verran. Opintokuukauden tasolla opiskelijan taas tulisi voida tehdä täysipainoista opiskelutyötä keskimäärin 160 tunnin verran. Mahdollista mitoitusvirhettä tulisi esiintyä ainoastaan positiiviseen suuntaan, jolloin aikaa varataan hieman yli todellisen tarpeen. Negatiivinen mitoitusvirhe johtaa aina opetusohjelman pientä väljyyttä suurempiin ongelmiin oppimisen kannalta.

Opiskelijan tekemistä työtunneista koostuu työviikko, joka on laskennallisesti viisipäiväinen ja sisältää keskimäärin 40 tuntia opiskelijan työtä. Työviikon tasolla mitoituksen tulee toteuttaa sääntöä, jonka mukaan korkeintaan puolet viikottaisista työtunneista voi käyttää kontaktiopetukseen. Tällä tavoin opiskelijalle varataan aikaa tehtävien tekemiseen ja muuhun itsenäiseen työskentelyyn.

Uuteen mitoitusjärjestelmään siirryttäessä opintojaksojen mitoitusta ei tule tehdä vanhojen opintoviikkomäärien pohjalta kertoimia käyttämällä. Opintojaksojen työmäärä arvioidaan keskimääräisen opiskelijan työtunteina ottaen huomioon sekä kontaktiopetuksen ja itsenäisen työskentelyn välinen oikea suhde, että erilaisten työ- ja suoritusmuotojen ja kirjallisuuden vaatima työskentelyaika. On suositeltavaa, että yksittäisen opintojakson minimilaajuus uudessa järjestelmässä olisi 80 tuntia, mikä tarkoittaa kolmen ECTS-suorituspisteen kokonaisuutta.

Mitoituksen on oltava joustava työväline, joka ottaa huomioon myös oppimisympäristöjen muutokset, mm. verkko-opetuksen laajentumisen sekä opiskelijoiden sivuainevalinnat muista yliopistoista.

Työryhmä ehdottaa, että opintojen mitoituksessa siirrytään ECTS-järjestelmään pohjautuvaan pisteytystapaan. Jokainen opintojakso tulisi pisteyttää sen vaatiman työmäärän mukaan siten, että yhden vuoden opin-

tojen suorittamiseen keskimäärin vaadittava 1600 tunnin työpanos vastasi 60 opintopistettä.

3.5 Tutkintojen opetussuunnitelmat ja ydinaines

Opetussuunnitelma on opetuksen ja opintojen suunnittelun väline. Sen avulla opetuksesta muodostetaan hallittu ja ehjä kokonaisuus. Opetussuunnitelmassa nimetään tutkintoon johtavan koulutuksen opintojaksot ja opintokokonaisuudet tavoitteineen, määritellään opintojen laajuus ja ydinaines sekä rakennetaan opintojaksojen väliset yhteydet ja peräkkäisyydet kumuloituvan oppimisen edellyttämällä tavalla. Opetussuunnitelmassa kuvataan myös käytetyt opetusmenetelmät ja oppimisen arvioinnin muodot. Opetussuunnitelmassa tuodaan näkyviin opiskelijan opintopolku ja luodaan puitteet opintojen esteettömälle etenemiselle. Hyvin tehty opetussuunnitelma mahdollistaa opintojen etenemisesteiden ennakoinnin, ja se luo myös puitteet henkilökohtaisen opetussuunnitelman onnistuneelle laitimiselle.

Opetussuunnitelma laaditaan alempaan ja ylempään korkeakoulututkintoon tähtäävälle opetukselle niin, että opinnoista muodostuu riittävän yhtenäinen kokonaisuus. Opetussuunnitelmalla tulee turvata alemman ja ylempään korkeakoulututkinnon muodostama tieteellinen jatkumo. Erityistä huomiota tulee tällöin kiinnittää sekä alemman että ylempään korkeakoulututkinnon ydinaineksen määrittelyyn. Ydinaines tarkoittaa tutkinnon tavoitteiden saavuttamisen kannalta välttämätöntä oppiainesta tai oppisisältöä. Ydinaineksen määrittäminen tarkoittaa sekä tutkinnon ytimen määrittelyä että yksittäisten opintojaksojen ydinsisällön määrittelyä. Tutkinnon tasolla tässä yhteydessä tehdään päätökset pakollisten ja valinnaisten opintojen osuudesta ja sisällöistä. Siirtymisen kaksiportaiseen tutkintorakenteeseen ei tule johtaa valinnaisuuden vähentymiseen. Valinnaisuuden turvaamiseksi on tehtävä työtä opetussuunnitelmatasolla.

Tutkintorakenteen uudistusta sovellettaessa on otettava huomioon myös erilaisten opetussuunnitelmamallien olemassaolo. Perinteinen yliopistoissa sovellettu malli on oppiainejakoinen opintojaksoperusteinen opetussuunnitelma, jossa tutkintoon johtavat opinnot luetellaan oppiaineittain oppikursseina ja opinto-oppaaseen kirjataan kurssien sisältökuvaukset. Käytössä on myös modulimalleja, joissa opintojaksot kootaan pakollisiksi tai valinnaisiksi osakokonaisuuksiksi. Jokainen moduli muodostaa yhtenäisen osaamisalueen, joka tulee suorittaa kokonaisuutena. Opetussuunnitelma voidaan laatia juonneopetussuunnitelmaksi, jolloin opintokokonaisuuksia ei määritellä yksittäisinä opintojaksoina tai osaamisalueina vaan läpi tutkinnon kulkevinä monitieteisinä tai useista oppiaineista koostuvina asiantuntijuuden ydinkokonaisuuksina. Juonemalli on käytössä erityisesti ongelmakeskeisessä opetuksessa, jossa juonteiden sisällöt kuvataan ongelmina. Opetussuunnitelmakehityksenä voi käyttää myös ns. blokki-mallia, joka on läheistä sukua modulimallille. Tällöin lukukauden opinnoista tehdään kiinteä kokonaisuus, joka suoritetaan ohjatusti. Valinnaisuus toteutetaan valinnaisille opinnoille varattujen lukukausien avulla. Erilaisia opetussuunnitelmamalleja voidaan myös yhdistellä. Tutkintorakenteen uudistuksessa ei ole tarkoitus asettaa rajoituksia erilaisten opetussuunnitelmamallien soveltamiselle ja monipuolisten opetusmenetelmien ja oppimisen arviointimallien kehittämiseksi.

Työryhmä ehdottaa, että kaksiportaiseen tutkintorakenteeseen siirryttäessä yliopistot arvioivat kauttaaltaan oppisisältöjensä olennaisuuden suorittamalla ydinainesanalyysin.

Opetussuunnitelmia laadittaessa on pidettävä huolta, että opiskelijat voivat tarkoituksenmukaisessa järjestyksessä, keskeytyksettä ja tehokkaasti harjoittaa opintoja.

Opetussuunnitelmat tulee laatia siten, että ne antavat opiskelijalle hyvät mahdollisuudet laatia henkilökohtainen opetussuunnitelma ja tarjoavat muutenkin valinnaisuutta opinnoissa.

3.6 Opiskelijavalinta ja opinto-oikeus

Yliopistolain mukaan yliopistot valitsevat opiskelijansa. Korkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen pohjana on lukio-opintojen tai sitä vastaavan koulutuksen taso ja jatko-opintojen pohjana ylempi korkeakoulututkinto tai sitä vastaavan koulutuksen taso. Yliopistoasetuksessa taas on määritelty tarkemmin, mitkä koulutukset antavat kelpoisuuden opiskelijaksi. Kelpoisia tutkintoon johtaviin opintoihin ovat ylioppilastutkinnon suorittaneiden ohella ammattikorkeakoulun, ammatillisen korkea-asteen, ammatillisen opistoasteen tai vähintään kolmivuotisen ammatillisen tutkinnon suorittaneet sekä sellaiset ulkomailla opiskelleet, joiden koulutus antaa asianomaisessa maassa kelpoisuuden vastaaviin korkeakouluopintoihin. Kelpoisia ovat myös henkilöt, jotka ovat suorittaneet yliopiston edellyttämät avoimen yliopiston opinnot tai joilla yliopisto toteaa muutoin olevan opintoja varten riittävät tiedot ja valmiudet.

Nykyisin opiskelijat valitaan pääsääntöisesti suorittamaan ylempää korkeakoulututkintoa. Ylempää korkeakoulututkintoa varten opiskelevat voivat maisteriopintojensa aikana halutessaan suorittaa alemman korkeakoulututkinnon. Joissakin tapauksissa kuten lastentarhanopettajien koulutuksessa opiskelijat saavat kuitenkin oikeuden ainoastaan alemman korkeakoulututkinnon suorittamiseen.

Uuden tutkintorakenteen käyttöönotosta huolimatta yliopistojen tulisi ottaa opiskelijat pääsääntöisesti koulutukseen, joka johtaa ylempään korkeakoulututkintoon ilman toista valintaa. Tutkintorakennetta uudistettaessa lähtökohtana tulisikin olla, että opiskelijat saisivat oikeuden sekä alemman että ylempään korkeakoulututkinnon suorittamiseen. Yliopistoilla säilyisi kuitenkin edelleen mahdollisuus ottaa opiskelijat suorittamaan pelkästään alemmaa korkeakoulututkintoa. Opiskelijaksi ottamisesta säädettäisiin yliopistolain 18 §:ssä.

Kaksiportainen tutkintorakenne tarjoaa mahdollisuuden liikkumiseen eri yliopistojen välillä kandidaatintutkinnon ja maisterintutkinnon välisessä nivelkohdassa. Tutkintorakennetta joustavoittava, opiskelijoiden liikkuvuutta edistävä ja yksilöllisiä opintopolkuja mahdollistava monitieteinen maisteriohjelmarakenne edellyttää käytännössä joitakin alemmalle korkeakoulututkinnolle pohjautuvia erillisiä karsintoja. Tämän vuoksi opiskelijaksi ottamista ja kelpoisuutta koskevissa säännöksissä tulisi määritellä, millaisen koulutuksen pohjalta maisterivaiheen koulutukseen olisi mahdollista hakeutua.

Työryhmän mukaan kelpoisuutta koskeva nykyinen yliopistoasetuksen säännös tulisi ottaa yliopistolakiin. Yliopistolain 18 a §:ssä säädettäisiin, että opiskelijat voidaan ottaa lukio-opintojen tai vähintään niiden tasoisen koulutuksen pohjalta koulutukseen, joka johtaa joko alempaan korkeakoulututkintoon tai sekä alempaan että ylempään korkeakoulututkintoon. Uuden tutkintorakenteen mukaiseen, pääasiassa kaksivuotiseen ylempään korkeakoulututkintoon johtavaan koulutukseen valittavalta vaadittaisiin soveltuva alempi korkeakoulututkinto, soveltuva ammattikorkeakoulututkinto, sellainen ulkomainen koulutus, joka antaa asianomaisessa maassa kelpoisuuden vastaaviin korkeakouluopintoihin tai näitä vastaava koulutuksen taso.

Uuden tutkintorakenteen mukaiseen maisterikoulutukseen voisivat hakeutua paitsi suomalaisissa yliopistoissa alemman korkeakoulututkinnon suorittaneet, myös esimerkiksi ulkomailla opiskelleet ja ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet. Koulutusjärjestelmän toimivuuden varmistamiseksi on tarpeen, että maisterivaiheen opintoihin voidaan hakeutua eri koulutusväylien kautta. Liikkuvuuden lisääntyessä maisteriohjelmiin hakeutuu todennäköisesti nykyistä suurempi määrä ulkomaisen tutkinnon suorittaneita, jotka tulisi ottaa joustavasti huomioon opiskelijavalinnassa.

Opiskelijavalinnassa on kuitenkin kiinnitettävä huomiota siihen, että opiskelijoilla on vaaditun kelpoisuuden lisäksi sellaiset sisällölliset valmiudet, että heidän on mahdollista suorittaa ylempi tutkinto suositusajassa. Yliopiston tulisi kuitenkin voida ottaa ylempään korkeakoulututkintoon johtavaan koulutukseen myös henkilöitä, joiden aiempi koulutus eroaa sisällöllisesti saman alan tai oppiaineen kandidaatintutkintoon johtavasta koulutuksesta edellyttäen, että opiskelija suorittaa puuttuvien valmiuksien saavuttamiseksi pohjakoulutusta täydentäviä opintoja. Mahdollisuudesta edellyttää opiskelijoilta täydentäviä opintoja säädettäisiin yliopistolain 18 a §:ssä. Ehdotetun uuden tutkintoasetuksen mukaan opintojen laajuus voisi olla enintään 60 opintopistettä.

Uuden tutkintorakenteen avulla tavoitellaan tehokasta opiskelukulttuuria, jota tuetaan lukuisilla opintojen sujuvuutta tukevilla keinoilla, kuten opintojen ohjauksen ja opintojen tukipalvelujen kehittämällä. Uudistuksen yhtenä tavoitteena on, että tutkinnot voidaan suorittaa normiajassa. Pitkittyneet opintoajat ovat monimutkainen ilmiö, jonka hallittavuutta vähentää mm. se, ettei opinto-oikeutta yliopistoissa ole Suomessa rajoitettu. Työryhmä ei ota kantaa opinto-oikeuden ajalliseen rajoittamiseen, mutta korostaa, että uudistuksen toimeenpanoa arvioitaessa on tarpeen kiinnittää erityistä huomiota sen vaikutuksiin opintoaikojen kehitykseen. Vain osa opiskelijoista opiskelee todellisuudessa täysipäiväisesti. Suomessa onkin keskusteltu muun muassa siitä, tulisiko osa-aikaisille opiskelijoille perustaa omat koulutusohjelmansa ja ottaa osa-aikainen opiskelu huomioon myös yliopistojen rahoituksessa. Työryhmä ei ota kantaa osa-aikaisen opiskelijan statuksen luomiseen, mutta pitää tärkeänä, että myös työelämässä olevien aikuisten tarpeet otetaan huomioon erityisesti maisteriohjelmiä kehitettäessä.

Tutkintorakenteen ja opintojen mitoituksen uudistaminen ja maisteriohjelmien määrän kasvu eivät saa johtaa pidentyviin opintoaikoihin. Erityisesti on seurattava erillisvalintojen vaikutusta opintoaikoihin. On pelättävissä, että vetovoimaisiin maisteriohjelmiin tulevat erillishaut pidentävät entisestään opintoaikoja. Olisi tarpeen löytää keinoja, joilla opiskelijat saataisiin jatkamaan oman pääaineensa opintoja eikä odottamaan mahdollista pääsyä maisteriohjelmaan.

Työryhmä katsoo, että yliopiston opiskelijavalinnan läpäisseiden opiskelijoiden tulisi jatkossakin saada opinto-oikeus ylempään korkeakoulututkintoon saakka pääsääntöisesti ilman toista opiskelijavalintaa, jos yliopisto tarjoaa opiskelijan oppiaineessa syventäviä opintoja. Joustavia valintamenettelyjä kehitetään erillisiin maisteriohjelmiin.

3.7 Koulutusvastuiden määrittely

Yliopistoilla on perustuslain 123 §:n 1 momentin sekä yliopistolain 2 §:n mukaan itsehallinto. Itsehallinnon keskeisenä periaatteena on, että tutkimusta ja opetusta koskevat päätökset tehdään yliopiston omissa hallintoelimissä lailla ja asetuksilla annettujen säännösten puitteissa. Perustuslain 16 §:n 3 momentin sekä yliopistolain 6 §:n 1 momentin mukaan tieteen, taiteen ja opetuksen vapaus on turvattu.

Vuonna 1998 voimaan tulleella yliopistolaille vahvistettiin yliopistojen autonomiaa muun muassa keventämällä sääntelyä ja antamalla yliopistoille enemmän mahdollisuuksia kehittää päätöksentekojärjestelmäänsä omilla päätöksillään. Osa yliopistoista kuitenkin esitti lausunnoissaan lain uudistamista valmistelleen parlamentaarisen toimikunnan mietintöön (KM 1996:4) tai hallituksen esitykseen (HE 263/1996 vp), ettei autonomian laajennus kuten itseorganisoitumisvalta ole kovin merkittävä siihen nähden, että esimerkiksi yliopistojen opetus- ja tutkimusaloista säädetään edelleen tutkintoasetuksissa.

Nykyisissä tutkintoasetuksissa on säädetty paitsi siitä, mitä tutkintoja missäkin yliopistossa on mahdollista suorittaa, joissakin tapauksissa myös siitä, minkä aineiden pääaineopetusta yliopistojen koulutusvastuun piiriin kuuluvilla koulutusaloilla voi olla. Esimerkiksi humanistisia, luonnontieteellisiä, yhteiskuntatieteellisiä ja kasvatustieteellisiä tutkintoja koskevien asetusten liitteenä olevissa taulukoissa on lueteltu ne alat, oppiaineryhmät ja oppiaineet, jotka voivat olla pääaineen asemassa eri yliopistoissa maisterin tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Näitä ovat muun muassa humanistisella alalla kulttuurihistoria, logopedia ja pohjoismaiset kielet sekä luonnontieteellisellä alalla biokemia, matematiikka ja maantiede. Tietyissä asetuksissa koulutusvastuut on puolestaan määritelty koulutusohjelmittain. Esimerkiksi taideteollisen alan koulutusohjelmia ovat elokuvataiteen, teollisen muotoilun ja graafisen suunnittelun koulutusohjelmat.

Viime vuosikymmeninä tulosohjaus on noussut merkittäväksi yliopistojen toiminnan ohjauskeinoksi normiohjauksen rinnalle. Yliopistojen tulostavoitteista sovitaan opetusministeriön ja yliopistojen välillä vuosittain käytävissä tulosneuvotteluissa. Tulostavoitteiden asettaminen perustuu tietoon toiminnan edellytyksistä sekä yhteiskunnallisista koulutustarpeista, ja tulosohjausprosessissa toiminnan määrällistä tulosta sekä toiminnan laatua ja taloudellisuutta pystytään tehokkaasti seuraamaan ja arvioimaan.

Kansallisen korkeakoulupolitiikan koordinoinnin varmistamiseksi on myös uuden tutkintorakenteen käyttöönoton jälkeen tarpeen säätää, minkä alojen opetusta ja tutkimusta kussakin yliopistossa voi olla. Yliopistojen autonomian vahvistamiseksi tutkintoasetuksin tapahtuvaa sääntelyä olisi kuitenkin tarpeen lieventää luopumalla oppiainekohtaisesta säätelystä. Koulutusvastuiden määrittäminen koulutusala- tai tutkintokohtaisesti on ohjauksen toimivuuden kannalta riittävää, sillä yliopistoilla itsellään on yleensä par-

haimmat edellytykset arvioida, minkä oppiaineiden sivu- ja pääaineopetusta eri koulutusaloilla on tarkoituksenmukaista antaa. Uudistuksella ei ole tarkoitus muuttaa tai lakauttaa yliopistojen nykyisiä koulutusohjelmia, vaan yliopistot voivat edelleen järjestää tutkintoon johtavaa koulutusta pääainepohjaisilla linjoilla tai koulutusohjelmina.

Luopumalla koulutusvastuiden osalta oppiainekohtaisesta sääntelystä voitaisiin nykyistä paremmin myötäillä tieteenalojen kehitystä ja edistää monitieteellisen opetuksen tarjontaa. Olennaisista muutoksista koulutusvastuisiin päätettäisiin kuitenkin edelleen valtakunnallisella tasolla. Työryhmän näkemyksen mukaan tämä tapahtuisi parhaiten yliopistojen ja ministeriön välisillä tulossopimuksilla.

Suomessa opetushallinnon koulutus- ja opintoalaluokitusta uudistetaan parhaillaan koko koulutusjärjestelmän muodostaman kokonaisuuden tarkastelun välineeksi. Uuden luokituksen käyttöönoton valmistelua jatketaan opetusministeriön koulutus- ja tiedepolitiikan osaston, Opetushallituksen ja Tilastokeskuksen kanssa.

Nykyisissä tutkintoasetuksissa mainitut alat eivät ole täysin nykyisen opetushallinnon koulutusluokituksen mukaisia, mikä johtuu osittain siitä, että yliopistojen alat noudattelevat pitkälti tieteenalojen rajoja. Asetusten luokitus on myös suuressa määrin yhtenevä yliopistojen tiedekuntarakenteen kanssa. Työryhmä ei tässä vaiheessa ole ottanut huomioon uuden opintoluokituksen vaikutuksia, mutta luokitusuudistus on otettava huomioon lopullisessa säädösvalmistelussa.

Euroopan maissa yliopistojen koulutusvastuista ei yleensä säädetä Suomen tavoin asetuksella, vaan niistä päättää opetusministeriö tai jokin ministeriön alaisuudessa oleva virasto. Esimerkiksi Ruotsissa valta päättää tutkinnonanto-oikeuksien myöntämisestä on Högskoleverket-nimisellä virastolla.

Useissa maissa koulutusvastuiden määrittelyn apuna käytetään akkreditointijärjestelmää tai muuta koulutuksen arviointimenetelmää. Hollannissa vuonna 2002 hyväksytyyn lainmuutoksen myötä kaikki valtion rahoittamat ja/tai tutkinnonanto-oikeuden saavat koulutusohjelmat tulee akkreditoida viiden vuoden välein. Laatumerkinnän myöntämisestä päättää akkreditointielin, johon opetus-, kulttuuri- ja tiedeministeri nimittää jäsenet. Myös Ruotsissa käytetään koulutusohjelmatasoista arviointia tutkinnonanto-oikeuksien myöntämisestä päätettäessä. Saksassa taas akkreditointivaatimus koskee ensi vaiheessa uuden, vaihtoehdoisen tutkintorakenteen mukaisia bachelor- ja master-ohjelmia. Tietyin ajan kuluessa kaikki vanhatkin koulutusohjelmat joutuvat hakemaan akkreditointia. Joissakin maissa erityinen akkreditointijärjestelmä on käytössä vain tietyillä aloilla.

Työryhmä ei pidä tarpeellisenä akkreditointikäytäntöön siirtymistä Suomessa. Laadunvarmistus kuuluu selkeästi yliopistoille, eikä ole nähtävissä, että akkreditoinnilla voitaisiin parantaa koulutuksen laatua. Sen sijaan on tärkeää, että uusia pääaineita perustettaessa opetusministeriö yhdessä yliopiston kanssa arvioi, onko yliopistolla riittävät edellytykset resurssien, opetushenkilökunnan ja tilojen puolesta aloittaa uusi koulutus.

Työryhmä ehdottaa, että yliopistojen välisestä koulutusvastuiden jaosta säädetään asetustasolla ainoastaan koulutusaloikohtaisesti.

*Muutoksista pääaine- tai koulutusohjelmatasoissa koulutusvastuissa sovi-
taan opetusministeriön ja yliopistojen välisissä tulosneuvotteluissa. Tässä
yhteydessä arvioidaan yliopiston edellytykset laadukkaaseen koulutuksen jär-*

jestämiseen. Työryhmä ei pidä tarpeellisena erilliseen akkreditointikäytäntöön siirtymistä Suomessa.

3.8 Koulutusaloittaiset kysymykset

Työryhmä on tarkastellut sellaisia alakohtaisia kysymyksiä, jotka nousevat nykyisten tutkintoasetusten eroista tai alan ammatillisesta sääntelystä. Tarkastelussa on pyritty selvittämään, aiheutuuko näistä ongelmia uuteen tutkintorakenteeseen siirtymisessä.

Koulutusaloittaisia erityistarpeita koskevia kysymyksiä on käsitelty eri alojen dekaanikokouksissa ja alakohtaisissa selvityshankkeissa sekä työryhmän työn aikana työelämää edustavien keskusjärjestöjen ja terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen kuulemistilaisuudessa.

Opettajankoulutus

Asetuksessa kasvatustieteellisen alan tutkinnoista ja opettajankoulutuksesta on säädetty lastentarhanopettajien, luokanopettajien, erityisopettajien, opinto-ohjaajien ja aineenopettajien koulutuksesta sekä opettajan pedagogisista opinnoista. Lisäksi useissa tutkintoasetuksissa on säädetty aineenopettajien koulutuksesta.

Opettajien kelpoisuudesta on säädetty opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa asetuksessa 986/1998. Asetus määrittelee ne tutkinnot ja tutkintoihin sisältyvät opintokokonaisuudet, jotka vaaditaan kelpoisuusvaatimusten täyttämiseksi. Esimerkiksi luokanopettajilta vaaditaan kasvatustieteen maisterin tutkintoa tai vastaavaa aiempien asetusten mukaista tutkintoa sekä opettajan pedagogisia opintoja ja peruskoulussa opettavien aineiden ja aihekokonaisuuksien monialaisia opintoja.

Työryhmä katsoo, että opettajankoulutusta koskevat säännökset tulisi sisällyttää uuteen tutkintoasetukseen. Ottaen kuitenkin huomioon, että opettajien kelpoisuudesta säädetään asetuksessa 986/1998, riittää pääsääntöisesti, että tutkintoasetuksessa määritellään ainoastaan kyseisessä asetuksessa mainitut opettajankoulutuksen opintokokonaisuudet. Lastentarhanopettajien, luokanopettajien ja aineenopettajien koulutuksen osalta on kuitenkin tarpeen säätää myös tutkinnon rakenteesta.

Opettajankoulutuksen opintokokonaisuuksia olisivat seuraavat 60 opintopisteen laajuiset opinnot: varhaiskasvatuksen tehtäviin ja esiopetukseen ammatillisia valmiuksia antavat opinnot, perusopetuksessa opettavien aineiden ja aihekokonaisuuksien monialaiset opinnot, erityisopettajan opinnot, opinto-ohjaajan opinnot sekä opettajan pedagogiset opinnot. Opettajankoulutuksen opintoja voi sisältyä alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon pääaineeseen kuuluvina tai siitä erillisinä opintoina. Opintoja voisivat järjestää kasvatustieteellisen alan tutkintoja antavat yliopistot. Opinnot voitaisiin suorittaa myös soveltuvan tutkinnon suorittamisen jälkeen.

Työryhmä ehdottaa, että tutkintoasetuksessa säädetään myös aineenopettajilta vaadittavista opettavan aineen opinnoista, joilla tarkoitetaan perusopetuksen, lukion tai muun oppilaitoksen opetukseen kuuluvan oppiaineen hallintaa edistäviä opintoja. Opetettavan aineen opintoja olisivat yhdessä aineessa ylemmän korkeakoulututkinnon pääaineen tai

siihen rinnastettavan kokonaisuuden syventävät opinnot ja saman oppiaineen tai siihen rinnastettavan kokonaisuuden aineopinnot sekä mahdollisessa toisessa aineessa aineopinnot. Opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun asetuksen mukaan aineenopettajilta vaaditaan lisäksi opettajan pedagogisten opintojen suorittamista.

Lääketieteelliset alat ja farmasia

Eläinlääketieteen, hammaslääketieteen ja lääketieteen aloilla ei ole tällä hetkellä alemmaa korkeakoulututkintoa. Työryhmä kuitenkin ehdottaa, että alempi tutkinto otettaisiin myös näiden alojen tutkintorakenteeseen. Alojen sisällä käydyssä keskustelussa alemman tutkinnon tarpeellisuudesta on esitetty eriäviä näkemyksiä. Yleisiä ovat kannat, joiden mukaan kandidaatintutkinnosta ei ole hyötyä, koska se ei anna minkäänlaista ammatillisia valmiuksia. On kuitenkin myös katsottu, että kandidaatintutkinto voisi tarjota mahdollisuuksia niille opiskelijoille, jotka ovat kandidaattiopintojen jälkeen halukkaita suuntautumaan esimerkiksi luonnon- tai biotieteisiin.

Lääketieteen ja eläinlääketieteen lisensiaatin tutkintoon johtavat opinnot ovat tällä hetkellä kuusivuotisia. Uudistuksen tarkoituksena ei ole muuttaa aloilla annettavan peruskoulutuksen laajuutta. Työryhmä ehdottaakin, että eläinlääketieteen ja lääketieteen aloilla kandidaatin- ja lisensiaatintutkinnot olisivat molemmat 180 pisteen laajuisia ja että kumpikin tutkinto tulisi voida suorittaa kolmessa vuodessa.

Työryhmän ehdottamaan uuteen tutkintoasetukseen sisältyisivät nykyistä vastaavat säännökset lisensiaatin tutkintoon sisältyvästä erikoistumiskoulutuksesta. Näihin säännöksiin sisältyisi muun muassa säännös proviisorin erikoistumiskoulutuksesta. Farmaseutin tutkinnon pohjalta suoritettavan farmaseutin erikoistumiskoulutuksen paikka tutkintorakenteessa ja säädöksissä tulee vielä selvittää.

Taidealat

Taidealoilla suoritettavien tutkintojen laajuudet eivät taideteollisessa korkeakoulussa suoritettavia tutkintoja lukuun ottamatta ole sellaisenaan sovitettavissa 3 + 2 -rakenteeseen. Musiikin maisterin tutkinnon tavoitteellinen suoritus aika on viisi ja puoli vuotta, kun taas teatteri- ja tanssitaiteen maisterin tutkinnot ovat joko nelivuotisia tai 3 + 1 -rakenteen mukaisia. Kuvataiteen kandidaatin tutkinnon tavoitteellinen suoritus aika on neljä vuotta, ja kandidaatin ja maisterin tutkinnot tulisi voida suorittaa yhteensä viidessä ja puolessa lukuvuodessa.

Työryhmän mukaan ei ole sellaisia painavia syitä, joiden vuoksi musiikin ja kuvataiteen alojen tutkintoja ei voitaisi muiden tutkintojen tavoin rakentaa 3 + 2 -mallin mukaisiksi. Teatteri- ja tanssialan tutkintoja ei työryhmän mukaan ole kuitenkaan tarkoituksenmukaista pidentää nykyisestään.

Filosofian tohtorin tutkinnosta annetun asetuksen 1 §:n mukaan filosofian tohtorin tutkinto voidaan nykyisin suorittaa kaikissa ns. tiedeyliopistossa, mutta ei ns. taideyliopistoissa eli Kuvataideakatemiassa, Sibelius-Akatemiassa, Taideteollisessa korkeakoulussa ja Teatterikorkeakoulussa. Epäjohdonmukaiseksi tilanteen tekee se, että taidealojen koulutusta kuitenkin annetaan myös muissa kuin varsinaisissa taideyliopistois-

sa, ja toisaalta se että taideyliopistoissa tohtorin tutkinnot voidaan suorittaa paitsi taiteellisina myös tieteellisinä. Esimerkiksi Tampereen ja Lapin yliopistojen on siten mahdollista antaa tieteelliseen filosofian tohtorin tutkintoon johtavaa koulutusta taidealoilla, kun taas saman alan koulutusta antavissa taideyliopistoissa filosofian tohtorin tutkinnon suorittaminen ei ole ollut mahdollista.

Taidealoilla suoritettavaan tieteelliseen tohtorin tutkintoon kuuluu väitöskirja, jonka tulee olla itsenäiseen tutkimukseen perustuva tieteellinen esitys kyseiseltä taiteen aluelta. Väitöskirjan tulee osoittaa syvällistä perehtyneisyyttä alan tieteelliseen tutkimukseen, taiteellisen toteuttamisen asiantuntemusta, kykyä soveltaa tieteellisen tutkimuksen menetelmiä ja luoda uutta tieteellistä tietoa sekä hyvää valmiutta tieteelliseen viestintään. Työryhmän näkemyksen mukaan ei ole esteitä sille, että filosofian tohtorin tutkinto voitaisiin suorittaa tieteellisenä jatkotutkintona myös ns. taideyliopistoissa. Tämän vuoksi tutkintoasetukseen ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan filosofian tohtorin tutkinto voidaan suorittaa tieteellisessä jatkokoulutuksessa kaikissa yliopistoissa.

Teknillistieteellinen ala

Teknillistieteellisellä alalla ei ole tällä hetkellä alemmaa korkeakoulututkintoa, mutta alan oma työryhmä on kannattanut myös tekniikan alan siirtymistä kaksiportaiseen tutkintorakenteeseen. Työryhmä ehdottaa, että tekniikan alalle otetaan tekniikan kandidaatti –niminen alempi korkeakoulututkinto.

Teknillistieteellisellä alalla suoritettavat ylemmät korkeakoulututkinnot ovat tällä hetkellä 180 opintoviikon laajuisia, ja tutkintoihin johtava koulutus on järjestettävä siten, että tutkinnot voidaan suorittaa viidessä vuodessa. Työryhmä ehdottaa, että tekniikan kandidaatin ja tekniikan alan ylemmän korkeakoulututkinnon voisi jatkossakin suorittaa yhteensä viidessä vuodessa. Opintojen uuden pisteytystavan mukaan tutkintojen laajuudeksi tulisi siten 180 ja 120 opintopistettä.

Psykologian ala

Psykologian alalla tutkintorakenteen suunniteltua kaksiportaisuutta ei koeta ongelmaksi. Alemman tutkinnon työelämärelevanssi arvioidaan kuitenkin heikoksi, koska se ei tuota kelpoisuutta mihinkään psykologin työhön. Psykologian maisterin tutkinto on suunniteltu niin, että sen pohjalta Terveystieteiden tutkimuskeskus myöntää Terveystieteiden ammattihenkilöistä annetun lain (559/94) mukaisesti oikeuden toimia laillistettuna ammattihenkilönä psykologin ammatissa.

Psykologian alalla psykologian maisterin tutkinnon laajuus on 180 opintoviikkoa ja voimassaolevan psykologian alan tutkintoasetuksen mukaan tutkinto on voitava suorittaa viidessä ja puolessa vuodessa. Nykyistä pituutta on perusteltu ammattikäytäntöjen ja ohjatun harjoittelun vaatimalla työmäärällä tutkinnossa.

Psykologian ala esittää, että tutkinnon pituudeksi edelleen säädettäisiin 180 opintoviikkoa vastaava opintopistemitoitus ja maisterin tutkinnon suoritusajaksi 5,5 vuotta.

Psykologian alan valtakunnallinen kuuden laitoksen muodostama yliopistoverkosto katsoo lausunnossaan, että alan erityistarpeista maisterin tutkinnon laajuuden ja suoritusajan lisäksi tulisi olla säädös harjoittelusta, koulutuksen kytkeytymisestä ammatinharjoittamislakiin, erikoispsykologikoulutuksesta ja psykologian alan koulutuksen järjestämisestä valtakunnallisena organisaationa.

Työryhmä pitää tärkeänä, että tutkintojen laajuuksia ja suoritusajoja voidaan yhtenäistää ja ehdottaa, että psykologian alalla opinnot mitoitetaan siten, että uutta opintopistejärjestelmää käyttäen voidaan ottaa käyttöön 3+2 rakenne peruskoulutuksessa. Työryhmä ehdottaa myös, että harjoittelu säädetään pakolliseksi siten, että yliopistot voivat päättää sen laajuudesta ja että se sijoittuu osaksi maisterin tutkintoa.

Psykologian alan tutkinnoista annetun asetuksen säädökset erikoistumiskoulutuksesta korvautuisivat uudessa yliopistojen tutkinnoista annetussa asetuksessa lisensiaatin-tutkintoja koskevilla säädöksillä.

Psykologian alan yhteistyötä koskeva nykyinen säännös jäisi pois ja Psykologian yliopistoverkoston toimintaa koskevat asiat käsiteltäisiin tulosneuvotteluprosessissa ja sovittaisiin opetusministeriön ja yliopistojen välisissä tulossopimuksissa.

Yhteiskuntatieteellinen ala

Yhteiskuntatieteellisellä koulutusalueella on kolme tutkintonimikettä, joita on alalla käytettyjen keskustelujen pohjalta tarpeen yhtenäistää. Koko alan kattavan yhteisen tutkinnon nimi olisi yhteiskuntatieteiden kandidaatti/maisteri/lisensiaatti/tohtori. Tutkintotodistuksissa ja niiden kansainväliseen käyttöön tarkoitetuissa liitteissä voitaisiin täsmentää tutkinnon sisältöä siten, että hallintotieteiden alueella tehtyjen tutkintojen profiili tulisi esille. Yhteiskuntatieteiden kandidaatti/maisteri/lisensiaatti ja /tohtori sekä valtiotieteiden-alkuinen tutkinnon nimi alalla ovat päällekkäisiä ja ovat helpommin yhtenäistettävissä.

Työryhmä ehdottaa, että yhteiskuntatieteellisellä koulutusalueella otettaisiin käyttöön yksi tutkintonimike, joka olisi yhteiskuntatieteiden kandidaatti, - maisteri, - lisensiaatti ja -tohtori.

Sosiaalityön koulutus

Sosiaalityön ammattihenkilöstölle soveltuvan peruskoulutuksen ja erikoistumiskoulutuksen kehittämishankkeen perusteella tehdyt uudistukset säädösten osalta ovat uusia, vuosilta 1999 ja 2000. Yliopistoissa annettavasta sosiaalityön koulutuksesta on säädetty erikseen yhteiskuntatieteellisistä tutkinnoista annettuun asetukseen lisätyssä 4 a §:ssä (21.5.1999, 615/1999).

Koulutus käsittää sosiaalityö -nimisen oppiaineen perus-, aine- ja syventävät opinnot, laajuudeltaan vähintään 55 opintoviikkoa, ja sosiaalityön alueeseen kuuluvan pro gradu -tutkielman. Koulutukseen sisältyy käytännön opetusta, ohjattu harjoittelu mukaan luetuna, vähintään 15 opintoviikkoa. Helsingin yliopistossa sosiaalityön koulutus järjestetään

tään myös Svenska social- och kommunalhögskolanissa ja yliopistossa suoritettavina opintoina.

Sosiaalityön jatkokoulutuksen kehittämisen keskeinen uudistus on erikoistumiskoulutusjärjestelmän perustaminen ammatillisesti suuntautuneena lisensiaatin tutkintona. Myös erikoistumiskoulutuksen osalta on säädöspohja on uudistettu. Yhteiskuntatieteellisistä tutkinnoista annettuun asetukseen on 15. päivänä marraskuuta 2000 voimaan tulleella muutoksella (901/2000) lisätty säännökset lisensiaatin tutkinnosta ja erikoistumiskoulutuksesta.

Sosiaalityön ammattihenkilöstöä koskevat kelpoisuus- ja ammatinharjoittamista koskevat säädökset ovat valmisteltavana Sosiaali- ja terveysministeriössä em. koulutusjärjestelmän pohjalta.

Työryhmä ehdottaa, että sosiaalityön koulutuksen uusien säädösten sisältö säilytetään uudenkin tutkintoasetuksen yhteydessä.

Svenska social- och kommunalhögskolan

Svenska social- och kommunalhögskolanissa annettavan ruotsinkielisen koulutuksen osalta on säädetty, että yksikössä suoritettavan kandidaatin tutkinnon osalta SSKH hoitaa ne tehtävät, jotka on säädetty yliopistojen tehtäviksi. SSKH:n ja Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan kesken on voimassa sopimus, jonka perusteella social- och kommunalhögskolanissa kandidaatin tutkinnon suorittaneet otetaan tiedekuntaan suorittamaan maisterin tutkintoa.

Työryhmä ehdottaa, että tutkintoasetukseen otetaan maininta Svenska social- och kommunalhögskolanin asemasta.

Oikeustieteellinen ala

Oikeustieteellisellä alalla viime vuosikymmenellä tehdyssä asetuksen muuttamiseen johtaneessa uudistustyössä kehitettiin aiempi varanotaarin tutkintoon johtava kaksi- ja puolivuotinen koulutus vastaamaan alemman korkeakoulututkinnon tasoa ja laajuutta. Tutkinnon nimeksi tuli oikeusnotaarin tutkinto. Uudistuksessa ylemmän korkeakoulututkinnon nimikkeeksi jäi oikeustieteen kandidaatti poikkeuksena muiden alojen maisteri-nimikkeestä. Kandidaatti-nimikkeen ongelmana on, että se tulkitaan kotimaassa ja kansainvälisesti helposti alemmaksi korkeakoulututkinnoksi. Yliopistot ovat ottaneet käyttöön järjestelyn, jolla oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittaneille voidaan antaa maisterin arvonimi.

Työryhmä ehdottaa, että oikeustieteellisellä alalla otettaisiin käyttöön oikeusnotaari ja oikeustieteen maisteri -nimikkeet.

Oikeustieteellisen alan erikoistumiskoulutusjärjestelmää koskevat tarpeet tulevat kateuksi uuden asetuksen lisensiaatintutkintoja koskevissa säännöksissä ja mahdollistavat myös oikeusministeriössä valmisteilla olevan tuomarien pätevöitymisjärjestelmään liittyvän erikoistumiskoulutuksen tarjonnan.

3.9 Yliopistojen tutkintoja koskevan EY:n lainsäädännön täytäntöönpano

Sijoittautumisoikeuden turvaamiseksi EU:n alueella sekä työvoiman ja palvelujen vapaan liikkuvuuden edistämiseksi on yhteisön lainsäädännöllä harmonisoitu jäsenvaltioiden koulutusvaatimuksia joillakin aloilla.

Yliopistokoulutuksen harmonisointia on tapahtunut viidellä alalla, joita kutsutaan jäljempänä säännellyiksi aloiksi. Eläinlääketieteen koulutusta koskevista vähimmäisvaatimuksista on säädetty neuvoston direktiivissä 78/1027/ETY eläinlääkäreiden toimintaa koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta. Lääkäreiden koulutusvaatimuksista on puolestaan säädetty direktiivissä 93/16/ETY. Hammaslääkäreiden koulutusta koskee direktiivi 78/687/ETY, arkkitehtien koulutusta direktiivi 85/384/ETY ja proviisorien koulutusta direktiivi 85/432/ETY.

Kaikki mainitut direktiivit säätävät koulutuksen vähimmäisvaatimuksista. Niillä on asetettu koulutukselle tavoitteet, minkä lisäksi direktiiveissä on määritelty koulutuksen vähimmäiskesto. Farmasian, eläinlääketieteen ja hammaslääketieteen koulutusta koskevista direktiiveissä on myös lueteltu koulutukseen kuuluvat oppiaineet.

EU:n jäsenvaltioiden on pantava direktiivit täytäntöön sisäisessä lainsäädännössään joko lailla, asetuksella tai hallinnollisella määräyksellä. Aina uusia lainsäädäntötoimenpiteitä ei kuitenkaan tarvita, vaan täytäntöönpanoon voi riittää myös aiempi lainsäädäntö. Suomen liittyessä Euroopan talousalueeseen tutkintoasetusten katsottiin olevan direktiivien vähimmäisvaatimusten mukaisia lukuun ottamatta proviisorin koulutukseen kuuluvaa harjoittelua, jonka osalta lainsäädäntöä muutettiin. Siltä osin kuin eläinlääketieteen, farmasian, hammaslääketieteen ja lääketieteen koulutusta koskevat direktiivit sisälsivät tutkintoasetuksia yksityiskohtaisempaa sääntelyä, ne pantiin täytäntöön opetusministeriön määräyksillä.

Yhteisön oikeuden vaatimus tehokkaasta täytäntöönpanosta edellyttää, että jäsenvaltion sääntely on säädöshierarkkisesti samalla tasolla kuin vastaavia kysymyksiä koskeva kansallinen sääntely. Yliopistolain 7 §:n mukaan tutkinnoista säädetään Suomessa asetuksella. Myös yliopistojen itsehallinto edellyttää sitä, että yhteisön lainsäädännön kansallinen täytäntöönpano tapahtuu hallinnollisen määräyksen sijasta lailla tai asetuksella. Näistä syistä uuteen tutkintoasetukseen tulisi ottaa säännökset yhteisön lainsäädännön noudattamisesta säänneltyjen alojen koulutuksessa.

Direktiivien täytäntöönpano voi tapahtua tilanteesta riippuen monin tavoin. Direktiivin teksti voidaan esimerkiksi ottaa sellaisenaan kansalliseen lainsäädäntöön tai kansallisessa lainsäädännössä voidaan viitata siihen, mitä direktiivissä säädetään. Ottaen huomioon sääntelyn luonne sekä yliopistojen asema itsehallinnollisina valtion laitoksina voidaan katsoa, että direktiivien täytäntöönpano viittaussäännöksellä on Suomen oloissa riittävän tehokas täytäntöönpanomenetelmä.

Työryhmä ehdottaa, että EY:n yliopistokoulutusta koskevat direktiivit pannaan täytäntöön sisällyttämällä uuteen tutkintoasetukseen niitä koskeva viittaussäännös.

LIITTEET

- Liite 1. Luonnos laiksi yliopistolain muuttamisesta
- Liite 2. Luonnos valtioneuvoston asetukseksi yliopistoasetuksen 12 §:n kumoamisesta
- Liite 3. Luonnos valtioneuvoston asetukseksi yliopistojen tutkinnoista

Luonnos laiksi yliopistolain muuttamisesta

Laki yliopistolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 27 päivänä kesäkuuta 1997 annetun yliopistolain (645/1997) 7, 9 ja 18 §, sellaisina kuin niistä on 18 § laissa 1059/1998, sekä

lisätään lakiin uusi 7 a, 18 a ja 18 b § seuraavasti:

7 § Tutkinnot ja muu koulutus

Yliopistoissa annetaan korkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta. Yliopistot voivat myös järjestää täydennyskoulutusta ja avointa yliopisto-opetusta.

Yliopistoissa suoritettavien korkeakoulututkintojen asemasta korkeakoulututkintojen järjestelmässä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

7 a § Tutkintojen perusteet

Yliopistoissa suoritettavia korkeakoulututkintoja ovat:

- 1) alempi korkeakoulututkinto;
- 2) ylempi korkeakoulututkinto;
- 3) lisenssiaatin tutkinto, joka on tieteellinen tai taiteellinen jatkotutkinto ja johon voi sisältyä ammatillinen erikoistumiskoulutus;
- 4) tohtorin tutkinto, joka on tieteellinen tai taiteellinen jatkotutkinto; sekä
- 5) erikoistumistutkinto.

Opiskelijan on suoritettava alempi korkeakoulututkinto tai hänellä on oltava sitä vastaavan koulutuksen taso ennen ylempään korkeakoulututkinnon suorittamista. Opiskelijan on suoritettava ylempi korkeakoulututkinto tai hänellä on oltava sitä vastaavan koulutuksen taso ennen tieteellisen ja taiteellisen jatkotutkinnon sekä erikoistumistutkinnon suorittamista.

Yliopistossa suoritettavista tutkinnoista, tutkintojen tavoitteista, muista opintojen perusteista sekä siitä, mitä tutkintoja kussakin yliopistossa voidaan suorittaa, säädetään valtioneuvoston asetuksella. Opetusministeriö päättää asianomaisen yliopiston esityksestä, mitä erikoistumistutkintoon ja erikoistumiskoulutuksen sisältävään tieteelliseen jatkotutkintoon johtavia koulutusohjelmia kussakin yliopistossa on.

9 § Opetus- ja tutkintokielet

Yliopiston opetus- ja tutkintokieli on suomi, jollei jäljempänä toisin säädetä.

Helsingin yliopiston, Teknillisen korkeakoulun, Kuvataideakatemia, Sibelius-Akatemia, Taideteollisen korkeakoulun ja Teatterikorkeakoulun opetus- ja tutkintokielet ovat suomi ja ruotsi. Åbo Akademin ja Svenska handelshögskolanin sekä Helsingin yliopiston Svenska social- och kommunalhögskolanin opetus- ja tutkintokieli on ruotsi.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää myös muulla kuin suomen tai ruotsin kielellä suoritettavista tutkinnoista.

Yliopisto päättää muun kielen kuin opetus- ja tutkintokielen käyttämisestä opetuksessa ja opintosuorituksissa.

18 § Opiskelijaksi ottaminen

Opiskelijat ottaa yliopisto. Opiskelijat otetaan suorittamaan alempaa ja ylempää korkeakoulututkintoa, ylempää korkeakoulututkintoa, tieteellistä jatkotutkintoa tai erikoistumistutkintoa. Opiskelijat voidaan ottaa suorittamaan myös pelkästään alempaa korkeakoulututkintoa.

Opiskelija voi ottaa samana lukuvuonna vastaan vain yhden opiskelupaikan korkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa.

18 a § Kelpoisuus korkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin

Opiskelijaksi alempaan tai alempaan ja ylempään korkeakoulututkintoon johtavaan koulutukseen voidaan ottaa henkilö, joka on suorittanut ylioppilastutkinnon, ammattikorkeakoulun, ammatillisen korkea-asteen, ammatillisen opistoasteen tai vähintään kolmivuotisen ammatillisen tutkinnon taikka saanut ulkomaisen koulutuksen, joka asianomaisessa maassa antaa kelpoisuuden vastaaviin korkeakouluopintoihin, sekä henkilö, jolla yliopisto toteaa muutoin olevan opintoja varten riittävät tiedot ja valmiudet.

Opiskelijaksi ylempään korkeakoulututkintoon johtavaan koulutukseen voidaan ottaa henkilö, joka on suorittanut soveltuvan alemman korkeakoulututkinnon tai ammattikorkeakoulututkinnon taikka saanut ulkomaisen koulutuksen, joka asianomaisessa maassa antaa kelpoisuuden vastaaviin korkeakouluopintoihin sekä henkilö, jonka yliopisto toteaa muutoin saavuttaneen opintoja varten riittävän koulutuksen tason. Yliopisto voi edellyttää opiskelijaksi ottamansa henkilön suorittamaan täydentäviä opintoja koulutuksessa tarvittavien valmiuksien saavuttamiseksi.

Opiskelijaksi tieteelliseen ja taiteelliseen jatkotutkintoon sekä erikoistumistutkintoon johtavaan koulutukseen voidaan ottaa henkilö, joka on suorittanut soveltuvan ylempään korkeakoulututkinnon tai saanut ulkomaisen koulutuksen, joka asianomaisessa maassa antaa kelpoisuuden vastaaviin korkeakouluopintoihin sekä

henkilö, jonka yliopisto toteaa muutoin saavuttaneen opintoja varten riittävät tiedot ja valmiudet. Kelpoisuudesta erikoistumistutkintoon johtavaan koulutukseen säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

18 b § Opiskelijavalinta

Yliopisto päättää opiskelijavalinnan perusteista. Yliopisto voi rajoittaa opiskelijoiden määrää.

Silloin kun yliopisto opiskelijoiden määrän rajoittamisen vuoksi ei voi ottaa koulutukseen kaikkia hakijoita, hakijoihin on sovellettava yhdenmukaisia valintaperusteita. Jonkin kieliryhmän koulutustarpeen turvaamiseksi voidaan yhdenmukaisista valintaperusteista rajoitetusti poiketa.

Otettaessa opiskelijoita korkeakoulututkintoon johtavaan koulutukseen opiskelijavalinta järjestetään opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä annetussa laissa (1058/1998) tarkoitettua opiskelijavalintarekisteriä käyttäen, jollei toisin säädetä tai jollei asianomainen ministeriö toisin päättä. Opiskelijavalinnan toimittamisesta voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella. Opiskelijavalinta voidaan järjestää yliopistojen yhteishaun pohjalta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2005.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Luonnos valtioneuvoston asetukseksi yliopistoasetuksen 12 §:n kumoamisesta

Valtioneuvoston asetus yliopistoasetuksen 12 §:n kumoamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty opetusministeriön esittelystä, säädetään:

1 §

Tällä asetuksella kumotaan 6 päivänä helmikuuta 1998 annetun yliopistoasetuksen (115/1998) 12 §.

2 §

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2005.

Luonnos valtioneuvoston asetukseksi yliopistojen tutkinnoista

Valtioneuvoston asetus yliopistojen tutkinnoista

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty opetusministeriön esittelystä, säädetään 27 päivänä kesäkuuta 1997 annetun yliopistolain (645/1997) 7 a §:n 3 momentin, 9 §:n 3 momentin sekä 18 b §:n 2 momentin nojalla, sellaisena kuin ne ovat laissa...:

1 LUKU

Yleisiä säännöksiä

1 § Soveltamisala

Tässä asetuksessa tarkoitettuja tutkintoja ovat alempi korkeakoulututkinto, ylempi korkeakoulututkinto, lisensiaatin tutkinto sekä tohtorin tutkinto.

Yliopistoissa suoritettavista erikoistumistutkinnoista säädetään erikseen.

2 § Koulutusalat, tutkintojen nimet ja koulutusvastuut

Tämän asetuksen liitteessä 1 on luettelo koulutusaloista, tutkintojen nimistä sekä niistä yliopistoista, joissa tutkintoja voidaan suorittaa.

Filosofian tohtorin tutkinto voidaan lisäksi suorittaa tieteellisessä jatkokoulutuksessa kaikissa yliopistoissa.

Helsingin yliopiston Svenska social- och kommunalhögskolan hoitaa yksikössä suoritettavan alemman korkeakoulututkinnon osalta ne tehtävät, jotka jäljempänä säädetään yliopiston hoidettavaksi.

3 § Vieraskieliset tutkinnot

Sen lisäksi, mitä 2 §:ssä säädetään, yliopistot voivat antaa koulutusvastuunsa piiriin kuuluvilla koulutusaloilla muulla kuin suomen tai ruotsin kielellä suoritettavia Bachelor of Arts - ja Bachelor of Science -nimisiä alempia korkeakoulututkintoja, Master of Arts - ja Master of Science -nimisiä ylempiä korkeakoulututkintoja, Doctor of Arts -nimisiä taiteellisia jatkotutkintoja sekä Doctor of Science - ja Doctor of Philosophy -nimisiä tieteellisiä jatkotutkintoja.

4 § Opintojen pistetytys

Opintojaksot pisteytetään niiden edellyttämän työmäärän mukaan siten, että yhden lukuvuoden opintojen suorittamiseen keskimäärin vaadittava 1600 tunnin työpanos vastaa 60 opintopistettä.

5 § Kielitaito

Opiskelijan tulee alempaa tai ylempää korkeakoulututkintoa varten osoittaa saavuttaneensa:

- 1) vähintään yhden vieraan kielen sellaisen taidon, joka mahdollistaa oman alan kehityksen seuraamisen ja kansainvälisessä ympäristössä toimimisen; sekä
- 2) suomen ja ruotsin kielen taidon, joka valtion virkamiehiltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (149/22) mukaan vaaditaan korkeakoulututkintoa edellyttävään virkaan kaksikielisellä virka-alueella ja joka on tarpeen oman alan kannalta.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske opiskelijaa, joka on saanut koulusivistyksensä muulla kuin suomen tai ruotsin kielellä, eikä opiskelijaa, joka on saanut koulusivistyksensä ulkomailla. Tällaiselta opiskelijalta vaadittavasta kielitaidosta määrää yliopisto.

Yliopisto voi erityisestä syystä vapauttaa opiskelijan 1 momentissa säädetystä kielitaitovaatimuksista osittain tai kokonaan.

Opiskelijan osoittama kielitaito ilmoitetaan tutkintotodistuksessa.

2 LUKU

Alempi korkeakoulututkinto

6 § Alemman korkeakoulututkinnon tavoitteet

Alempaan korkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen tulee antaa opiskelijalle:

- 1) tutkintoon kuuluvien oppiaineiden tai oppiaineisiin rinnastettavien kokonaisuuksien perusteiden tuntemus sekä edellytykset alan kehityksen seuraamiseen;
- 2) valmiudet tieteelliseen ajatteluun ja tieteellisiin työskentelytapoihin tai taiteellisen työn edellyttämät tiedolliset ja taidolliset valmiudet;
- 3) edellytykset ylempään korkeakoulututkintoon johtavaan koulutukseen ja jatkuvaan oppimiseen;
- 4) edellytykset hankkimansa tiedon soveltamiseen työelämässä, sekä
- 5) riittävät viestintätaidot.

Koulutus perustuu tieteelliseen tutkimukseen ja alan ammatillisiin käytäntöihin.

7 § Alemman korkeakoulututkinnon laajuus

Alempaan korkeakoulututkintoon vaadittavien opintojen laajuus on 180 opintopistettä. Yliopiston on järjestettävä koulutus siten, että opiskelija voi suorittaa tutkinnon päätoimisesti opiskellen kolmessa lukuvuodessa.

8 § Alempaan korkeakoulututkinnon rakenne

Alempaan korkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin voi kuulua:

- 1) eri oppiaineiden tai niihin rinnastettavien kokonaisuuksien perusopintoja ja aineopintoja;
- 2) kieli- ja viestintäopintoja;
- 3) monitieteisiä opintokokonaisuuksia;
- 4) muita opintoja; sekä
- 5) asiantuntijuutta kehittävää harjoittelua.

Oppiaineen tai siihen rinnastettavan kokonaisuuden perusopintojen laajuus on vähintään 25 opintopistettä ja aineopintojen laajuus yhdessä perusopintojen kanssa vähintään 60 opintopistettä.

Tutkinnon pääaineen tai siihen rinnastettavan kokonaisuuden aineopintoihin sisältyy 6-10 opintopisteen laajuinen opinnäyte.

9 § Alempaan korkeakoulututkinnon suorittaminen

Tutkintoa varten opiskelijan on suoritettava vähintään pääaineen tai siihen rinnastettavan kokonaisuuden perus- ja aineopinnot sekä kieli- ja viestintäopinnot.

Opiskelijan on osoitettava saavuttaneensa tutkinnolle, opinnoille ja opinnäytteelle asetetut tavoitteet. Opiskelijan on myös kirjoitettava kypsyysnäyte, joka osoittaa perehtyneisyyttä opinnäytteen alaan ja suomen tai ruotsin kielen taitoa.

Kun opiskelijalta ei vaadita 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua kielitaitoa, yliopisto määrää kypsyysnäytteen kielestä erikseen.

3 LUKU

Ylempi korkeakoulututkinto

10 § Pohjakoulutusta täydentävät opinnot

Yliopisto voi edellyttää opiskelijan, joka on otettu suorittamaan ylempää korkeakoulututkintoa, suorittamaan enintään 60 opintopisteen laajuiset pohjakoulutusta täydentävät opinnot koulutuksessa tarvittavien valmiuksien saavuttamiseksi.

11 § Ylemmän korkeakoulututkinnon tavoitteet

Koulutuksen tulee antaa opiskelijalle:

- 1) pääaineen tai siihen rinnastettavan kokonaisuuden hyvä tuntemus ja sivuaineiden perusteiden tuntemus;
- 2) valmiudet tieteellisen tiedon ja tieteellisten menetelmien soveltamiseen tai edellytykset itsenäiseen ja vaativaan taiteelliseen työhön;
- 3) valmiudet toimia työelämässä oman alansa asiantuntijana ja kehittäjänä; sekä
- 4) valmiudet tieteelliseen tai taiteelliseen jatkokoulutukseen.

Koulutus perustuu tieteelliseen tai taiteelliseen tutkimukseen sekä alan ammatillisiin käytäntöihin.

12 § Ylemmän korkeakoulututkinnon laajuus

Ylemmään korkeakoulututkintoon vaadittavien opintojen laajuus on 120 opintopistettä, jollei jäljempänä tässä pykälässä toisin säädetä. Yliopiston on järjestettävä koulutus siten, että opiskelija voi suorittaa tutkinnon päätoimisesti opiskellen kahdessa lukuvuodessa.

Teatteritaiteen maisterin ja tanssitaiteen maisterin tutkintoihin vaadittavien opintojen laajuus voi olla myös 60 opintopistettä. Tällöin koulutus on järjestettävä siten, että tutkinnot voidaan suorittaa päätoimisesti opiskellen yhdessä lukuvuodessa.

Eläinlääketieteen lisensiaatin ja lääketieteen lisensiaatin tutkintoihin vaadittavien opintojen laajuus on 180 opintopistettä. Koulutus on järjestettävä siten, että tutkinnot voidaan suorittaa päätoimisesti opiskellen kolmessa vuodessa.

13 § Ylemmän korkeakoulututkinnon rakenne

Ylemmään korkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin voi kuulua:

- 1) eri oppiaineiden tai niihin rinnastettavien kokonaisuuksien perusopintoja, aineopintoja ja syventäviä opintoja;
- 2) kieli- ja viestintäopintoja;
- 3) monitieteisiä opintokokonaisuuksia;
- 4) muita opintoja; sekä
- 5) asiantuntijuutta syventävää harjoittelua.

Perusopinnoilla ja aineopinnoilla on 8 §:n 2 momentissa tarkoitetut vähimmäislaajuudet.

Syventävien opintojen laajuus on vähintään 60 opintopistettä. Tutkinnon pääaineen tai siihen rinnastettavan kokonaisuuden syventäviin opintoihin sisältyy 20 - 40 opintopisteen laajuinen opinnäyte. Lääketieteellisellä, hammaslääketieteellisellä ja eläinlääketieteellisellä koulutusalailla opinnäytteen laajuus on kuitenkin 15 - 25 opintopistettä.

14 § Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaminen

Tutkintoa varten opiskelijan on suoritettava vähintään pääaineen tai siihen rinnastettavan kokonaisuuden syventävät opinnot. Psykologian maisterin tutkintoa, farmaseutin ja proviisorin tutkintoja sekä eläinlääketieteen, hammaslääketieteen ja lääketieteen lisensiaatin tutkintoja varten opiskelijan on lisäksi suoritettava yliopiston valvoma harjoittelu.

Opiskelijan on osoitettava saavuttaneensa tutkinnolle, opinnoille ja opinnäytteelle asetetut tavoitteet. Opiskelijan on myös kirjoitettava kypsyysnäyte, joka osoittaa perehtyneisyyttä opinnäytteen alaan sekä suomen tai ruotsin kielen taitoa. Kun opiskelija on osoittanut suomen tai ruotsin kielen taidon alemmaa korkeakoulututkintoa varten antamassaan kypsyysnäytteessä, hänen ei tarvitse osoittaa kielitaitoa samalla kielellä suoritettavaa maisterin tutkintoa varten.

Kun opiskelijalta ei vaadita 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua kielitaitoa, yliopisto määrää kypsyysnäytteen kielestä erikseen.

15 § Eräisiin tutkintoihin sisältyvä sosiaali- ja terveysalan koulutus

Puheterapian koulutukseen kuuluu filosofian maisterin tutkinnossa ja sen pohjana olevassa filosofian kandidaatin tutkinnossa pääaineena logopedia.

Sosiaalityön koulutukseen kuuluu yhteiskuntatieteen maisterin tutkinnossa ja sen pohjana olevassa yhteiskuntatieteiden kandidaatin tutkinnossa pääaineena sosiaalityö. Koulutukseen sisältyy käytännön opetusta, ohjattu harjoittelu mukaan luetuna, vähintään 20 opintopistettä. Helsingin yliopistossa sosiaalityön koulutus järjestetään myös Svenska social- och kommunalhögskolanissa ja yliopistossa suoritettavina opintoina.

16 § Euroopan yhteisön lainsäädännön noudattaminen

Eläinlääketieteen, hammaslääketieteen ja lääketieteen lisensiaatin tutkintoihin, proviisorin tutkintoon sekä arkkitehdin tutkintoon johtavaa koulutusta sekä sen pohjana olevaa alempaan korkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta järjestettäessä on otettava huomioon koulutuksen vähimmäistasoa koskeva Euroopan yhteisön lainsäädäntö.

4 LUKU

Opettajankoulutusta koskevat säännökset

17 § Opettajankoulutuksen tavoitteet

Yliopistoissa järjestettävän opettajankoulutuksen erityisenä tavoitteena on antaa opiskelijalle valmiudet itsenäiseen toimintaan opettajana, ohjaajana ja kasvattajana.

18 § Opettajankoulutuksen opinnot

Opettajankoulutuksen opinnot ovat:

- 1) varhaiskasvatuksen tehtäviin ja esiopetukseen ammatillisia valmiuksia antavat opinnot;
- 2) perusopetuksessa opettavien aineiden ja aihekokonaisuuksien monialaiset opinnot;
- 3) erityisopettajan opinnot, jotka ovat erityislastentarhanopettajan, erityisluokanopettajan ja erityisopettajan tehtäviin ammatillisia valmiuksia antavia opintoja;
- 4) opinto-ohjaajan opinnot, jotka ovat oppilaanohjauksen tehtäviin ammatillisia valmiuksia antavia opintoja;
- 5) opettajan pedagogiset opinnot, jotka ovat didaktisesti painottuneita ja harjoittelua sisältäviä opintoja ja jotka voivat suuntautua erityisesti perusopetuksen tai lukion ja ammatillisten oppilaitosten taikka aikuiskoulutuksen tehtäviin; sekä
- 6) opetettavan aineen opinnot, jotka ovat perusopetuksen, lukion tai muun oppilaitoksen opetukseen kuuluvan oppiaineen hallintaa edistäviä opintoja.

Edellä 1 momentin 1 - 5 kohdissa tarkoitettut opinnot ovat 60 opintopisteen laajuisia opintoja, joita voivat järjestää kasvatustieteen alan tutkintoja antavat yliopistot.

Edellä 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettuja opintoja ovat yhdessä aineessa ylempään korkeakoulututkinnon pääaineen tai siihen rinnastettavan kokonaisuuden syventävät opinnot ja saman oppiaineen tai siihen rinnastettavan kokonaisuuden aineopinnot sekä mahdollisessa toisessa aineessa aineopinnot.

19 § Opettajankoulutuksen opintojen sisältyminen tutkintoon

Opettajankoulutuksen opintoja voi sisältyä soveltuvaan alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon. Edellä 18 §:n 1 momentin 1 - 5 kohdissa tarkoitettut opinnot voidaan suorittaa myös erillisinä soveltuvan tutkinnon tai koulutuksen jälkeen.

Lastentarhanopettajan koulutukseen kuuluu kasvatustieteen kandidaatin tutkinnossa pääaineena soveltuva kasvatustieteellinen oppiaine sekä lisäksi varhaiskasvatuksen tehtäviin ja esiopetukseen ammatillisia valmiuksia antavat opinnot.

Luokanopettajan koulutukseen kuuluu kasvatustieteen maisterin tutkinnossa ja sen pohjana olevassa kasvatustieteen kandidaatin tutkinnossa pääaineena soveltuva kasvatustieteellinen oppiaine sekä tutkintoon sisältyvinä tai erikseen suoritettavina perusopetuksessa opettavien aineiden ja aihekokonaisuuksien monialaiset opinnot sekä opettajan pedagogiset opinnot;

Aineenopettajan koulutukseen kuuluu soveltuvassa ylemmässä korkeakoulututkinnossa ja sen pohjana olevassa alemmassa korkeakoulututkinnossa yhden tai kahden opettavan aineen opinnot sekä opettajan pedagogiset opinnot. Kotitalouden ja käsityön aineenopettajan koulutusta järjestetään kasvatustieteellisellä koulutusallalla.

5 LUKU

Tieteellinen ja taiteellinen jatkokoulutus

20 § Tieteellisen ja taiteellisen jatkokoulutuksen tavoitteet

Tieteellisessä jatkokoulutuksessa opiskelijan tulee saavuttaa:

- 1) syvälinen perehtyneisyys omaan tutkimusalaansa ja sen yhteiskunnalliseen merkitykseen sekä valmius tutkimusalaansa piirissä itsenäisesti ja kriittisesti soveltaa tieteellisen tutkimuksen menetelmiä ja luoda uutta tieteellistä tietoa;
- 2) hyvä perehtyneisyys oman alansa kehitykseen, perusongelmiin ja tutkimusmenetelmiin; sekä
- 3) sellainen yleisen tieteenteorian ja tutkimusalaansa liittyvien muiden tieteidenalojen tuntemus, joka mahdollistaa niiden kehityksen seuraamisen.

Taiteellisen jatkokoulutuksen tavoitteena on, että opiskelija perehtyy syvälinen omaan alansa, osoittaa alallaan itsenäistä ja kriittistä ajattelua sekä saavuttaa valmiudet korkeatasoisiin ja kypsyyneisyyttä osoittaviin suorituksiin, uuden tutkimustiedon tai taiteellisen toteuttamisen menetelmien luomiseen taikka korkeat taiteelliset vaatimukset täyttävien tuotteiden kehittämiseen.

21 § Tohtorin tutkinnon suorittaminen

Tohtorin tutkinnon suorittamiseksi tieteelliseen jatkokoulutukseen otetun opiskelijan tulee:

- 1) suorittaa tieteellisen jatkokoulutuksen opinnot;
- 2) osoittaa tutkimusalallaan itsenäistä ja kriittistä ajattelua; sekä
- 3) laatia väitöskirja ja puolustaa sitä julkisesti.

Väitöskirjaksi voidaan hyväksyä myös yliopiston riittäväksi katsoma määrä samaa ongelmakokonaisuutta käsitteleviä tieteellisiä julkaisuja tai julkaistaviksi hyväksytyjä käsikirjoituksia ja niistä laadittu yhteenveto, jossa esitetään tutkimuksen tavoitteet, menetelmät, tulokset ja johtopäätökset, tai muu vastaavat tieteelliset kriteerit täyttävä työ. Julkaisuihin voi kuulua myös yhteisjulkaisuja, jos tekijän itsenäinen osuus on niissä osoitettavissa.

Tohtorin tutkinnon suorittamiseksi taiteelliseen jatkokoulutukseen hyväksytyn on suoritettava tutkintoon kuuluvat opinnot sekä laadittava väitöskirja tai annettava yliopiston määräämät julkiset opin- ja taidonnäytteet.

22 § Licensiaatin tutkinnon suorittaminen

Tieteelliseen tai taiteelliseen jatkokoulutukseen otettu opiskelija voi suorittaa lisen-
sientiaatin tutkinnon, kun hän on suorittanut yliopiston määräämän osan jatkokou-
lutukseen kuuluvista opinnoista sekä tutkintoon mahdollisesti sisältyvän ammatil-
lisen erikoistumiskoulutuksen.

Tieteelliseen lisen-
sientiaatin tutkintoon kuuluu osana lisen-
sientiaatintutkimus, jossa opis-
kelija osoittaa hyvää perehtyneisyyttä tutkimusalaansa sekä valmiutta itsenäisesti
ja kriittisesti soveltaa tieteellisen tutkimuksen menetelmiä. Lisen-
sientiaatintutkimuk-
seksi voidaan hyväksyä myös yliopiston riittäväksi katsoma määrä samaa ongel-
makokonaisuutta käsitteleviä tieteellisiä julkaisuja tai julkaistaviksi hyväksytyjä
käsikirjoituksia ja niistä laadittu yhteenveto, jossa esitetään tutkimuksen tavoit-
teet, menetelmät, tulokset ja johtopäätökset, tai muu vastaavat tieteelliset kriteerit
täyttävä työ. Julkaisuihin voi kuulua myös yhteisjulkaisuja, jos tekijän itsenäinen
osuus on niissä osoitettavissa.

Taiteellista lisen-
sientiaatin tutkintoa varten opiskelijan on laadittava lisen-
sientiaatin-
tutkimus tai annettava julkiset opin- ja taidonnäytteet.

6 LUKU

Lisen- sientiaatin tutkintoon sisältyvä ammatillinen erikoistumiskoulutus

23 § Erikoistumiskoulutuksen rakenne

Jos tieteellisessä jatkokoulutuksessa suoritettavaan lisen-
sientiaatin tutkintoon sisältyy
tässä luvussa tarkoitettu ammatillinen erikoistumiskoulutus, tutkintoon kuuluu jär-
jestelmällinen teoreettinen ja käytännöllinen syventyminen erikoisalaan, lisen-
sientiaatintutkimus omalta erikoisalalta sekä erikoisalan ohjattu työkokemus.

24 § Erikoispsykologin koulutus

Psykologian lisen-
sientiaatin tutkintoon, joka suoritetaan psykologian maisterin tut-
kinnon pohjalta, voidaan sisällyttää erikoispsykologin koulutus seuraavilla eri-
koisaloilla: kehitys ja kasvatopsykologia, neuropsykologia, psykoterapia, terve-
yspsykologia sekä työn ja organisaatioiden psykologia.

25 § Erikoispuheterapeutin koulutus

Filosofian lisensiaatin tutkintoon, joka suoritetaan logopedian pääaineessa suoritetun ylemmän korkeakoulututkinnon pohjalta, voidaan sisällyttää erikoispuheterapeutin koulutus seuraavilla erikoisaloilla: aikuisten neurologisperäiset kommunikaatiohäiriöt, lasten neurologisperäiset kommunikaatiohäiriöt, kuulovammojen aiheuttamat kommunikaatiohäiriöt sekä äänihäiriöt.

26 § Terveystieteiden luonnontieteellinen erikoistumiskoulutus

Filosofian lisensiaatin tutkintoon, joka suoritetaan luonnontieteellisen, maatalousmetsätieteellisen tai teknillistieteellisen ylemmän korkeakoulututkinnon pohjalta, voidaan sisällyttää sairaalageneetikon, sairaalafyysikon, sairaalakemistin, sairaalamikrobiologin ja sairaalaselubiologin erikoistumiskoulutus.

27 § Proviisorin erikoistumiskoulutus

Farmasian lisensiaatin tutkintoon, joka suoritetaan proviisorin tutkinnon tai muun vastaavan tutkinnon pohjalta, voidaan sisällyttää proviisorin erikoistumiskoulutus apteekkifarmasiassa, sairaala- ja terveyskeskusfarmasiassa ja teollisuusfarmasiassa.

28 § Sosiaalityön erikoistumiskoulutus

Kun lisensiaatin tutkinto suoritetaan sosiaalityön alalla yhteiskuntatieteiden maisterin tutkinnon tai muun vastaavan tutkinnon pohjalta, tutkintoon voidaan sisällyttää erikoistumiskoulutus seuraavilla erikoisaloilla: lapsi- ja nuorisososiaalityö, kuntouttava sosiaalityö, marginalisaatiokysymysten sosiaalityö, hyvinvointipalvelujen erikoisala sekä yhteisösosiaalityö. Erikoistumiskoulutuksen sisältävän lisensiaatin tutkinnon laajuus on 120 opintopistettä.

7 LUKU

Erinäiset säännökset

29 § Opintojen hyväksilukeminen

Opiskelija saa tutkintoa suorittaessaan yliopiston päätöksen mukaan lukea hyväksien muussa kotimaisessa tai ulkomaisessa korkeakoulussa taikka muussa oppilaitoksessa suorittamiaan opintoja sekä korvata tutkintoon kuuluvia opintoja muilla tavoin osoitetulla osaamisella.

30 § Todistukset

Yliopisto antaa opiskelijalle hänen suorittamastaan tutkinnosta tutkintotodistuksen, josta tulee käydä ilmi tutkinnon koulutusala, pääaine tai pääaineen asemassa oleva monitieteinen opintokokonaisuus sekä tutkinnon keskeinen sisältö.

Yliopisto antaa pyynnöstä opiskelijalle todistuksen tämän suorittamista opinnoista myös opiskelun kestäessä.

Yliopisto antaa henkilölle, joka on suorittanut yliopistossa tutkinnon tai opintoja, tutkintotodistukseen tai todistukseen erityisesti kansainväliseen käyttöön tarkoitettua liitteen, jossa annetaan riittävät tiedot yliopistosta samoin kuin tutkintotodistuksessa tai todistuksessa tarkoitetuista opinnoista ja opintasuorituksista sekä niiden tasosta ja asemasta koulutusjärjestelmässä.

31 § Oppiarvot

Yliopisto voi oikeuttaa:

- 1) kauppatieteen maisterin tutkinnon suorittaneen käyttämään ekonomin arvoa;
- 2) maatalous- ja metsätieteiden maisterin tutkinnon suorittaneen käyttämään agronomin tai metsänhoitajan arvoa; sekä
- 3) aiempien säännösten mukaisen oikeustieteen kandidaatin tutkinnon tai muun ylemmän oikeustieteellisen korkeakoulututkinnon suorittaneen käyttämään oikeustieteen maisterin arvoa.

32 § Koulutuksen ja tutkintojen kehittäminen

Yliopiston tehtävänä on arvioida ja kehittää jatkuvasti tutkintoja, tutkintoihin kuuluvia opintoja sekä opetusta. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota koulutuksen tasoon, opetuksen ja opiskelun laatuun, yhteiskunnan koulutustarpeisiin, tutkintojen ja opintojen kansalliseen ja kansainväliseen vastaavuuteen sekä koulutuksen tuoksellisuuteen.

8 LUKU

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

33 § Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2005.

Tällä asetuksella kumotaan seuraavat asetukset niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen:

1. eläinlääketieteellisistä tutkinnoista 21 päivänä huhtikuuta 1978 annettu asetus (298/1978);

2. farmasian tutkinnoista 30 päivänä maaliskuuta 1994 annettu asetus (246/1994);
3. filosofian tohtorin tutkinnosta 25 päivänä lokakuuta 1991 annettu asetus (1279/1991);
4. hammaslääketieteellisistä tutkinnoista 26 päivänä maaliskuuta 1976 annettu asetus (290/1976)
5. humanistisista ja luonnontieteellisistä tutkinnoista 18 päivänä maaliskuuta 1994 annettu asetus (221/1994);
6. kasvatustieteellisen alan tutkinnoista ja opettajankoulutuksesta 21 päivänä huhtikuuta 1994 annettu asetus (576/1995);
7. kauppatieteellisistä tutkinnoista 31 päivänä tammikuuta 1995 annettu asetus (139/1995);
8. kuvataideakatemian tutkinnoista 25 päivänä huhtikuuta 1997 annettu asetus (381/1997);
9. liikuntatieteellisistä tutkinnoista 22 päivänä huhtikuuta 1994 annettu asetus (327/1994);
10. eläinlääketieteellisistä tutkinnoista 26 päivänä syyskuuta 1975 annettu asetus (762/1975);
11. maatalous-metsätieteellisistä tutkinnoista 17 päivänä helmikuuta 1995 annettu asetus (214/1995);
12. oikeustieteellisistä tutkinnoista 12 päivänä helmikuuta 1996 annettu asetus (86/1996);
13. psykologian tutkinnoista 3 päivänä toukokuuta 1996 annettu asetus (318/1996);
14. Sibelius-Akatemian tutkinnoista 3 päivänä helmikuuta 1995 annettu asetus (148/1995);
15. taiteellisen alan yliopistollisista tutkinnoista 3 päivänä kesäkuuta 1994 annettu asetus (440/1994);
16. teatteri- ja tanssialan yliopistollisista tutkinnoista 17 päivänä helmikuuta 1995 annettu asetus (216/1995);
17. teknitieteellisistä tutkinnoista 17 päivänä helmikuuta 1995 annettu asetus (215/1995);
18. teologisista tutkinnoista 7 päivänä huhtikuuta 1995 annettu asetus (517/1995);
19. terveystieteiden tutkinnoista 19 päivänä kesäkuuta 1997 annettu asetus (628/1997); sekä
20. yhteiskuntatieteellisistä tutkinnoista 30 päivänä maaliskuuta 1994 annettu asetus (245/1994).

34 § Siirtymäsäännökset

Tämän asetuksen tullessa voimaan 33 §:ssä tarkoitettujen kumottujen asetuksen mukaista tutkintoa varten opiskelevilla on oikeus siirtyä opiskelemaan tämän asetuksen mukaan taikka jatkaa opintojaan kumottujen asetusten mukaan.

Opiskelija siirtyy kuitenkin jatkamaan opintojaan tämän asetuksen mukaan, jollei hän ole suorittanut kumottujen asetusten mukaista arkkitehdin, diplomi-insinöörin, maisema-arkkitehdin, eläinlääketieteen lisensiaatin, hammaslääketieteen lisensiaatin tai lääketieteen lisensiaatin tutkintoa 31 päivään heinäkuuta 2008

menessä tai muuta kumottujen asetusten mukaista tutkintoa 31 päivään heinäkuuta 2007 mennessä. Yliopistot määräävät siirtymiseen liittyvistä järjestelyistä.

Opiskelija voi lukea hyväkseen kumottujen asetusten mukaisiin opintoihin sisältyneet opintosuorituksensa tämän asetuksen mukaista tutkintoa varten yliopiston määräämällä tavalla.

Niiden opiskelijoiden osalta, jotka 1 momentin mukaisesti jatkavat opintojaan kumottujen asetusten mukaista tutkintoa varten, sovelletaan soveltuvin osin kumottujen asetusten säännöksiä.

LIITE

Luettelo yliopistojen koulutusaloista, tutkintojen nimistä ja yliopistoista, joissa tutkintoja voidaan suorittaa:

KOULUTUSALA	Koulutusala- tai tutkintokohtainen koulutusvastuu
1) alempi korkeakoulututkinto	
2) ylempi korkeakoulututkinto	
3) lisensiaatin tutkinto	
4) tohtorin tutkinto	
ELÄINLÄÄKETIETEEN ALA	HY
1) Eläinlääketieteen kandidaatin tutkinto	
2) Eläinlääketieteen lisensiaatin tutkinto	
4) Eläinlääketieteen tohtorin tutkinto	
FARMASIAN ALA	
1) Farmaseutin tutkinto	HY, KY, ÅA
2) Proviisorin tutkinto	HY, KY
3) Farmasian lisensiaatin tutkinto	HY, KY
4) Farmasian tohtorin tutkinto	HY, KY
HAMMASLÄÄKETIETEEN ALA	
1) Hammaslääketieteen kandidaatin tutkinto	HY, OY
2) Hammaslääketieteen lisensiaatin tutkinto	HY, OY
4) Hammaslääketieteen tohtorin tutkinto	HY, OY, TY
HUMANISTINEN ALA	HY, JoY, JY, OY, TaY, TY, VY, ÅA
1) Humanististen tieteiden kandidaatin tutkinto	
2) Filosofian maisterin tutkinto	
3) Filosofian lisensiaatin tutkinto	
4) Filosofian tohtorin tutkinto	
LUONNONTIETEELLINEN ALA	HY, JoY, JY, KY, OY, TaY, TY, ÅA
1) Luonnontieteiden kandidaatin tutkinto	
2) Filosofian maisterin tutkinto	
3) Filosofian lisensiaatin tutkinto	
4) Filosofian tohtorin tutkinto	
KASVATUSTIETEELLINEN ALA	HY, JoY, JY, LY, OY, TaY, TY, ÅA
1) Kasvatustieteen kandidaatin tutkinto	
2) Kasvatustieteen maisterin tutkinto	
3) Kasvatustieteen lisensiaatin tutkinto	
4) Kasvatustieteen tohtorin tutkinto	

KAUPPATIETEELLINEN ALA

HKKK, JY, LTY, OY, SHH, TaY,
TuKKK, VY, ÅA

- 1) Kauppatieteiden kandidaatin tutkinto
- 2) Kauppatieteiden maisterin tutkinto
- 3) Kauppatieteiden lisensiaatin tutkinto
- 4) Kauppatieteiden tohtorin tutkinto

KUVATAITEEN ALA

KuvA

- 1) Kuvataiteen kandidaatin tutkinto
- 2) Kuvataiteen maisterin tutkinto
- 4) Kuvataiteen tohtorin tutkinto

LIIKUNTATIETEELLINEN ALA

JY

- 1) Liikuntatieteiden kandidaatin tutkinto
- 2) Liikuntatieteiden maisterin tutkinto
- 3) Liikuntatieteiden lisensiaatin tutkinto
- 4) Liikuntatieteiden tohtorin tutkinto

LÄÄKETIETEELLINEN ALA

HY, KY, OY, TaY, TY

- 1) Lääketieteen kandidaatin tutkinto
- 2) Lääketieteen lisensiaatin tutkinto
- 4) Lääketieteen tohtorin tutkinto

MAATALOUS-METSÄTIETEELLINEN ALA

HY, metsätieteiden ala: JoY

- 1) Elintarviketieteiden kandidaatin tutkinto
- 1) Maatalous- ja metsätieteiden kandidaatin tutkinto
- 2) Elintarviketieteiden maisterin tutkinto
- 2) Maatalous- ja metsätieteiden maisterin tutkinto
- 3) Elintarviketieteiden lisensiaatin tutkinto
- 3) Maatalous- ja metsätieteiden lisensiaatin tutkinto
- 4) Elintarviketieteiden tohtorin tutkinto
- 4) Maatalous- ja metsätieteiden tohtorin tutkinto

OIKEUSTIETEELLINEN ALA

- 1) Oikeusnotaarin tutkinto
- 2) Oikeustieteen maisterin tutkinto
- 3) Oikeustieteen lisensiaatin tutkinto
- 4) Oikeustieteen tohtorin tutkinto

HY, LY, TY, ÅA
HY, LY, TY
HY, LY, TY
HY, LY, TY

PSYKOLOGIAN ALA

HY, JoY, JY, TaY, TY, ÅA

- 1) Psykologian kandidaatin tutkinto

- 2) Psykologian maisterin tutkinto
- 3) Psykologian lisensiaatin tutkinto
- 4) Psykologian tohtorin tutkinto

MUSIIKIN ALA

SibA

- 1) Musiikin kandidaatin tutkinto
- 2) Musiikin maisterin tutkinto
- 3) Musiikin lisensiaatin tutkinto
- 3) Musiikin lisensiaatin (taidehallinto) tutkinto
- 4) Musiikin tohtorin tutkinto
- 4) Musiikin tohtorin (taidehallinto) tutkinto

TAIDETEOLLINEN ALA

TaiK, LY

- 1) Taiteen kandidaatin tutkinto
- 2) Taiteen maisterin tutkinto
- 4) Taiteen tohtorin tutkinto

TEATTERIALA

TeaK, TaY

- 1) Teatteritaiteen kandidaatin tutkinto
- 2) Teatteritaiteen maisterin tutkinto
- 3) Teatteritaiteen lisensiaatin tutkinto
- 4) Teatteritaiteen tohtorin tutkinto

TANSSIALA

TeaK

- 1) Tanssitaiteen kandidaatin tutkinto
- 2) Tanssitaiteen maisterin tutkinto
- 3) Tanssitaiteen lisensiaatin tutkinto
- 4) Tanssitaiteen tohtorin tutkinto

TEKNILLISTIETEELLINEN ALA

LTY, OY, TTY, TKK, VY, ÅA

- 1) Tekniikan kandidaatin tutkinto
- 2) Arkkitehdin tutkinto
- 2) Diplomi-insinöörin tutkinto
- 2) Maisema-arkkitehdin tutkinto
- 3) Tekniikan lisensiaatin tutkinto
- 4) Tekniikan tohtorin tutkinto

TEOLOGIAN ALA

HY, JoY, ÅA

- 1) Teologian kandidaatin tutkinto
- 2) Teologian maisterin tutkinto
- 3) Teologian lisensiaatin tutkinto
- 4) Teologian tohtorin tutkinto

TERVEYSTIETEIDEN ALA

JY, KY, OY, TaY, TY, ÅA

- 1) Terveystieteiden kandidaatin tutkinto
- 2) Terveystieteiden maisterin tutkinto
- 3) Terveystieteiden lisensiaatin tutkinto
- 4) Terveystieteiden tohtorin tutkinto

YHTEISKUNTATIETEIDEN ALA

1) Yhteiskuntatieteiden kandidaatin tutkinto	HY, HY (SSKH), JoY, JY, KY,LY, TaY, TY, VY, ÅA
2) Yhteiskuntatieteiden maisterin tutkinto	HY, JoY, JY, KY,LY, TaY, TY, VY, ÅA
3) Yhteiskuntatieteiden lisensiaatin tutkinto	HY, JoY, JY, KY,LY, TaY, TY, VY, ÅA
4) Yhteiskuntatieteiden tohtorin tutkinto	HY, JoY, JY, KY,LY, TaY, TY, VY, ÅA

Koulutusyksiköiden nimien lyhenteet:

HKKK	Helsingin kauppakorkeakoulu
HY	Helsingin yliopisto
HY (SSKH)	Helsingin yliopiston social- och kommunalhögskolan
JoY	Joensuun yliopisto
JY	Jyväskylän yliopisto
KY	Kuopion yliopisto
KuvA	Kuvataideakatemia
LTY	Lappeenrannan teknillinen yliopisto
LY	Lapin yliopisto
OY	Oulun yliopisto
SibA	Sibeliuksen Akatemia
SHH	Svenska handelshögskolan
TaiK	Taideteollinen korkeakoulu
TaY	Tampereen yliopisto
TeaK	Teatterikorkeakoulu
TTY	Tampereen teknillinen yliopisto
TKK	Teknillinen korkeakoulu
TuKKK	Turun kauppakorkeakoulu
TY	Turun yliopisto
VY	Vaasan yliopisto
ÅA	Åbo Akademi